

Fi Rasulifosa Enari

Kaiwo dedung we Fi Rasulifosa Enari

Buku nini mani, buku wefuiaio na Lukasi. I soi kariri Kaiwo Mahikai na Allai fo. Fi fuba kawariai na buku nini mani, soi karirio Yesusi ne rasuli suraya mandu fosa tutira fino Allai Nuaninufoi fiatasa fo, ampafe ewuwu Kaiwo Mahikai kariri Yesusi fo na bendari Yerusalemi, na nu Yudea foi sentenang, na nu Samaria, pariao sobu nunei rea naya fo.

Buku nini kontai medu karirio rabuang bo erurai tuti Yesusi fi deunau fo pariao fi deunau nanai wedaya esodai dadira bitoya tuti manea kontai awa emarareha. Na bukunei kontai, Lukasi yurai we deisaha kaririai we mano etatora fosa we rang Kristeni nei mani, rang weworu na agama Yahudi foi dine, wiro fi kia karira we dapa parenta Roma foi kaha.

Fi fuba kontai na bukunei mani, watioaia kasau we todoni Nuaninu Mirarebana foi dohong mam-biriu we mano ewuwu Kaiwo Mahikai kariri Yesusi fo tuti todoni agama Kristeni nei we wewu to fong na nu siai weru Yerusalemi fo.

Kaiwo na bukunei deto kutuai toninai:

1:1-26 Emainenang we etairiri Kaiwo Mahikai fo.

1:1-14 Yesusi demisa tuti dohong kaiwo arera.

1:15-26 Etiri manei we yiwang Yudasi.

2:1-8:3 Etairiri Kaiwo Mahikai fo na Yerusalemi.

8:4-12:25 Etairiri Kaiwo Mahikai fo na Yudea tuti Samaria.

13:1–28:31 Paulusi yufi.

13:1–14:28 Paulusi dontai na reantenang fo.

15:1–35 Rasulifosa efanduhisa emadu na Yerusalemi.

15:36–18:22 Paulusi dontai weberu ne.

18:23–21:16 Paulusi dontai webetoru ne.

21:17–28:31 Etafu Paulusi ehari to Roma.

Lukasi ne kaiwoariri fafong ne

¹ Teofilus inong mano bontengwa wau. Na nehu buku bo reantenang wai yeiririai we wau kawuru kai ampa, kariri fi Yesusi niari tuti deunauwaia fo, ² na reantenang kutu yuai fi niari fo, paria sobu rahida bo dau to rorafaisi fo. Wiro dau to rorafaisi kaharai mae, na mambiriuo Seng Allai Nuaninu Mirarebana foi dohong kaiwoariri we ne rasuli* dirisa fosa, kariri fianai aino enari fo. ³ I mani mireha na aitabafoi kawuru ampa, mae na rahida bo suwi nai nani paria rahida piaru da re deinawi ne taraifoi we rasulifosa tuti niari fi na euremireafo, ambori ewaitawanai weo anture suwi na marareha rorong foi ampa. Ewatioi, kontai medu wesa kariri todoni Allai weMananufu. ⁴ Tuti rabuang bo i minohi etampi ruhiaifa mani, demisa deyo, “Mera weru Yerusalemi fanai, wape metamang na ninaifa pariao Dai dohongno fifianai aino dereraia fo, amani aino yeikaririai kawuru we meara nanai. ⁵ Weo Yohanesi webaptisi kaiwasa na mereha terai, wape rahida beiru teai aha mani Seng Allai webaptisi mea na Nuaninu Mirarebana foi, amani sensoni mea ki.”

Yesusi dau to rorafaisi

* **1:2** Amani neo Inong Anatu fosa.

⁶ Ampafe rahida bo rasulifosa efanduhisa ria Yesusi nana fo, etutang bera Yesusi eteyo, “Sengne waune, tofino? Boyo bohong Yahudine amea we ametoa siai weru Romafosa, mano eru amea nesa finina e?” ⁷ Medu wesa deyo, “Nanane mani, wiro fi weo mea mewartawana fine kaha. Weo Dai meiri andino medu kiutu kaiwofo na ne mambiri-ufo ne. ⁸ Wape mea, Nuaninu Mirarebana foi da we mea ma mani, ambori mesobu mambiriu ki. Ampafe fio mewati yau inari ne tuti fi yeunauwi we mea mani, metaiririai na bendari Yerusalemi nei, kontai na nu Yudea nei sentenang, tuti na nu Samaria foi, tuti katai siai paria sobu nunei werea naya fo.”

⁹ Yesusi medu kaiwofoa kai nanafo, Seng Allai yuaisi to rorafaisi na euremireafo, tutu kafafe weduari weru eara ampafe wiro ewatioi ahang kaha. ¹⁰ Na siario etoa esairaria Yesusi dau to rorafaisi nana fo, tatofang kutu nanai kontai, inontarai uwemandu uroa riasa. Ansung usansuna fo bua karofari webeyari. ¹¹ Umadu wesa ureyo, “Inontarai Galilea wa meaine, we fiani e metoari na katai kutu siari nani mae mewati we rorafaisi wei ne? Yesusi, mano mewatioi dau to rorafaisi na meuremirea fenani, ambori daraberahi aha ma ki. Daraberahi aha ma fo mani, na kafafe rong, ne tarai mai kariri mewatioi dau to rorafaisi nanai.”

Etiri Matiasi we yiwang Yudasi

¹² Mayeai rasulifosa etaraberasa weru wiwoi Saituni to bendari Yerusalemi aha. Wiwoifoi wiata waroifo tarahi kiro bei teai weru Yerusalemi. ¹³ Na Yerusalemi era to munu bo eminohi nai foi, ainanaya etautai to

rorong bo yai pari foi. Rasulifosa mani, Petrusi, Yohanesi, Yakobusi, Andareasi, Pilipusi, Tomasi, Bartolomasi, Matiusi, Yakobusi mano Alfusi ne arikangfoi, Simoni (mano biriu we inontarai Israeli fosa etoa siai weru Romafosa), tutu Yudasi mano Yakobusi ne kaisungfoi. ¹⁴ Rasulifosa kiai, konta Mariai (Yesusi inanai), ne tahatuifosa, kontai wiwing maneiru teai (mano eraria Yesusi fosa), enemirorong boyari efanduhisa ewenadi pampang.

¹⁵ Mano eroasoai efanduhia fosa mani ewepi-aringnao piarei (120) teai. Rahida bei aha mani Petrusi doa rahansa medu wesa, ¹⁶⁻¹⁷ deyo, “Nehu doroi bohi ne meaine! Fiani aino fafongfa Nuaninu Mirarebana foi medu na Mananu Dauti, tuti Dauti soi kaririai na Sengnei ne Kaiwofo, kariri Yudasifo, nana mani mai kaririai ampa. Yudasi nani mani, tane inontarai manei dine, tuti i kontai Sengnei diriria weo niari fi tanari ne kontai. Wape i mano kia inontaraio etafu Yesusi fosa dine. ¹⁸ Yudasi nini sobu fiembaitai ria imamifosa weo fikarira pari niari fo, amani dewayang Yesusi fefe. Doi etohonai we fiembaitai nanai wiori kahofafeai nayai. I sawai, mireha, saupori eneng awa enewairifo tirurang kiai to boriaia wia nayai. ¹⁹ Kaiwasa fuba eminohi na Yerusalemi fosa ewaitawangno Yudasi ne mireha toa fo. Ampefe katai Yudasi wioriri nani, esahui na kaiwo ene etohoni wonongno Akeldama, nana mani *Kahofa Rika*. ²⁰ Ne tonanane kai kariri kaiwo Dauti soi fo, na buku Masmuri, amani dotu toni-nai:

‘Ne katai minohi naya ne watai wawui,

wiro manei minohi naya fanai.*
Ampefe soi toninai kontai:

‘Ne fi yu fo bento, manei yu siaiya.’**”

²¹⁻²² Petrusi medu aha deyo, “Ampefe rahida nini tatiri manei we yiwang Yudasi weo kiontai rasuline amea, we ametaiririai we kaiwasa bitoya nei weo Yesusi amewati teri na ameuremireane weo suwi na marareha rorong fi ampa. Mano tatiriri nei mani, manei na inontarai tararia Seng Yesusi pampang ne tata to katai doni daoa fo, na rahida bo Yohanesi webaptisia fo, paria sobu dau to rorafaisi weru tata naya fo.”

²³ Amani mano efanduhisa nanisa, etainawi uwemandu, amani Yusupi, mano esahui we Barsabasi (esahui kontai we Yustusifoi), tutu manei aha mani, wonong fino Matiasi.

²⁴ Ainanaya ewenadi, eteyo, “Sengne waune, wau boitawang kaiwasa enemirorongnei kiai ne. Rahida nini boinawiai we amea, na inontarai mandu nini suru, mantei dino biriri ²⁵ weo werasuli yiwangno Yudasine. Weo Yudasi sawai weru rasulife ampa tuti mireha ampa.” ²⁶ Mayeai ehabi onde weo inontarai mandu fo suru, amani tetera fino Matiasi. Ampefe eruaisi we rasuli kiontai ria ewesuraya mansiri fosa.

2

Nuaninu Mirarebana foi bia meu na rahida Pentakosta

¹ Rahida fuba Yahudi bei, amani Yahudifosa esahui weo rahida Pentakosta dine, amani inontarai eroasoa fosa efanduhisa na munu bei.

* **1:20** Masmuri 69:25 * **1:20** Masmuri 109:8

² Mayeai etaramio fiei dotu tantuma na rorafaisi, nikuayai toyario dobarai fenana. Ne nikuayafo bia meu kenggingno munu eminohi nai foi sentenang. ³ Mayeai ewatio fi ne tarai toyario adia ureng fenana tihohawai wari katai eminohi nai foi, tutu awao sioiriosa. ⁴ Sengnei Nuaninu Mirarebana foi sensoni ea kiai tutu dohonsa emadu na kaiwo aisei bitoya paria, amani kaiwo ewaitawana kaha.

⁵ Na rabuang bonani mani, inontarai Yahudi bitoya na nunei sentenang enayai na Yerusalemi. Ea inontarai eroaso Seng Allai. ⁶ Rabuang bo etarami fi dotu foi nana fo, kaiwasa bitoya paria era ma efanduhisa. Ea kiai ehababerasa we etarami rasulifosa emadu na kaiwasa fuba da ma nani ene kaiwofo fefe. ⁷ Epapuhung tuti enemiwawera weai, emadu eteyo, “Inontarai emadu ninsa mani, ea kiai inontarai Galilea saine mae! ⁸ Tonana mani todonie tatarami terai weo emadu na tane kaiwofe kiai ninai? ⁹⁻¹¹ Tata inontarai na nu Partia, Media, Elami, Mesopotamia, Yudea, Kapadokia, Pontusi, Asia, Frigia, Pamfilia, na Mesiri tutu katai na Libia kefang we bendari Kirene, na nu Kreta tutu na Arapi, manea kontai na bendari Roma. Tata mani inontarai Yahudi tuti wiro inontarai Yahudi kaha, wape tata kiai tane agama Yahudi. Tataramioai we emadu na tane kaiwone kiai, emadu kariri fitantuma Allai niari fo.” ¹² Ea kiai epapuhung paria, etutang wawerasa, eteyo, “Fitantuma tawatioai ninai, taserawawerahai paria!” ¹³ Wape manea eteberahaifa eteyo, “Ah! Emayeru, ampefe emadu funomai.”

Kaiwo Petrusi kioramai

¹⁴ Ainanaya Petrusi doari ria Yesusi ne inontarai mano ewesuraya mansiari wei fosa, mayeai medu we kaiwasa bitoya foi na rawafui fiebai deyo, “Doroi bohi Yahudine meaine, tuti mano menayai na Yerusalemine meaine. Mefobibi metaramiwa we metarami nariaifa, weo yeyo yeikaririai we mea kariri fifianai aino rahida bonini mewatioai ninai. ¹⁵ Inontarai ninisa wiro emayeru kariri meteyoawa kaha, weo kameaine rai arahio araha ureng indiata ninai. ¹⁶ Wape fianai aino rahida bonini mewatioai ninai, Seng Allai medurai kawuru na fafongfa ria nabi Yoweli ampa.

¹⁷ Amani Allai medu deyo,

‘Rerai we rahida Sengnei kife nunei foi mani,
ambori yenatu Nuhuaninu Mirarebana nei
we kaiwasanei sentenang ki.

Ampafe mene arikangnesa, wiwing tuti mang,
ambori emadu fio yohonai wesa we emadura
fo,

amani kariri fio ambori kawariai fo.
Bariboaiwasa ambori ewati fiainawiaio yeinaw-
iai wesa we ewatioa fo.

Wawafosa ambori etamiei kariri amieio yohoni
wesa foi ki.

¹⁸ We nehu womingnesa kontai, wiwing tuti
mang,

ambori yenatu Nuhuaninu Mirarebana nei
na rahida bonani we sensonisa.

Ambori emadu fio yohonai wesa we emadura fo,
amani kariri fio ambori kawariai fo.

¹⁹ Ambori yeinawi fitantuma bitoya na rorafaisi,
tuti fitantuma fiebai na kofa na nunei,
toyari atio rika tuti adia, tuti riraung dautai
tikahipa kontai ki.

²⁰ Wiro Rahida Fiebai Mirarebana foi,
 amani rahida Sengnei daraberahi nai ma foi
 kaharai mae,

wofaisi ambori memantiti ki,
 tuti embaifaisi ambori berika kariri rika ki.

²¹ Rabuang bonani mandoni dino sahu Sempaisi
 wonongfo mani

ambori kiaharai weru ne karirafo.’*

²² Doroi bohi inontarai Israeli ne meaine.
 Metaramio kaiwo fianai aino imadurai ninai
 kariri Yesusi na Nazareti foi. Na fitantuma
 fuba Seng Allai niari rahang mea na Yesusi,
 deinawiai kasau we mea weo yuaisi, demi biari
 we mea meu. Ne nanai mewaitawanai ampa.

²³ Kariri mantauni ne enetituaifo kiutuai we
 dohong Yesusi we mea meu, wape memuni,
 amani metua inontarai eharira fosa epahui na
 aitabafoia mireha. ²⁴ Wape Seng Allai duwiri
 suwi na marareha rorong foi aha. Mararehafoi
 kiari, wape Allai fioresuwi weru warangfo, weo
 todoni kontaio mararehafoi yu weduari kaha rai.

²⁵ Yesusi nini dino raminde Dauti medu kariri
 kontai deyo,

‘Iwati Sengnei doari pampang na arohune,

Da ria yau na warahu domoya nei,

ampafe fiani kontaio dohong yau irirora
 kaha.

²⁶ Nanai wedaya enehurorongnei mirising,

ifiai Sempaisi na borohunei,

tuti iminohiwau enehutawang Sempaisi
 pampang.

²⁷ Weo wiro tua nuhuaninunei wiatai na
 marareha rorong foi kaha,

* **2:21** Yoweli 2:28-32

tuti wiro tua nemu Mano Mirarebana ne yau
inaia iworu na fafo rorong fo kaha.

²⁸ Boinawiai we yau ampa rangno da to numain-
ufo.

Ambori bohong yau ifaraise katui ahang
kaha,

weo weriria yau pampang fefe.’*

²⁹ Doroi bohine mea, tawaitawanai ampa weo
tane werengno Dauti mireha ampa tuti esarai
ampa, paria sobu rahida bonini ne fafofoi wia
rahang tatane, ampafe fi medu kariri ne taraifo
we wioru kaha fo mani dotu we mantauni kaha,
wape kariri manei siai. ³⁰ Wape nabi dine, ampafe
deitawanai weo Seng Allai dereraia fefora tutirai,
weo ambori yuai manei na ne riria rabuang foi we
wemananu ki. ³¹ Donio deti to fong medu kariri-
aifa weo Mananu Mampariri Seng Allai dereria
foi ambori suwi na marareha rorong foi aha ki,
amani medu deyo, ‘I wiro Seng Allai suati wiatai
na marareha rorong foi kaha, tuti ne taraifo wiro
niaya wioru kaha.’

³² Yesusi nini mani Seng Allai duwiri na
marareha rorong fi ampa. Finanai mani amewati
terai na ameuremireane. ³³ Seng Allai yuaisia
minohi na warang domoya fo, tuti sobu Nuaninu
Mirarebana foi riati, ampafe denatui we amea
meu kariri dereraia fo, donio rahida bonini
Nuaninu Mirarebanai nani mewati teri na
meuremine tuti metarami teri na metarami
feninai. ³⁴ Tarai Yesusi mani Seng dine, weo
Dauti mantauni wiro dautai to rorafaisi kaha,
wape medu kaririai deyo,

* **2:28** Masmuri 16:8-11

‘Seng Allai medu we nehu Sengnei deyo,
 “Munohi na warahu domoya ne,

³⁵ pariao inari nemu aitetawausa etawaia
 ehai tuti esomia ehai we wau.”*

³⁶ Ampafe nanai aino inontarai Israeline mea
 kiai todoni kontaio mewartawang kepanai na mai
 we Yesusi mano mepahui sawai na aitaba finani,
 andino Allai yuaisi we Seng tuti we Mananu Mam-
 pariri ne.”

³⁷ Na kutu etarami kaiwo fenanai, etatua waw-
 erasa paria. Ainanaya etutang bera Petrusi tuti
 rasuli mano wei fosa eteyo, “Tonana mani ambori
 ametohong todoni ki?”

³⁸ Petrusi yoa wesa deyo, “Metauberahai weru
 mene sasariwai. Tuti mansiari-mansiari wau we-
 baptisi na Yesus Kristusi wonongne, ambori Seng
 Allai dei ai mene sasariwai, tuti ambori mesobu
 Nuaninu Mirarebana foi riati. ³⁹ Weo Seng Allai
 ne dererai ninai dohonai we mea, mene arikang-
 fosa tuti we mano enai na nu waroi fosa kiai,
 amani inontarai kiaio ambori Seng Allai, tane
 Sengnei, sahu ruhisa we erariati ma fosa.”

⁴⁰ Petrusi deikaririai wesa tonanai, tuti
 na kaiwoariri siai bitoya meduri foi kontai,
 deretawansa tuti deunausa we eroasoai, deyo,
 “Metanansiau, weo inontarai eharira fosa esobu
 aiboi maraba ki.” ⁴¹ Kaiwasa bitoya eroaso fiani
 aino Petrusi medura fo, ainanaya ewebaptisi.
 Ampafe na rahida bonani kaiwasa eroaso
 fosa efau ehontai aha, amani ewepiaura wering
 wetoru (3.000). ⁴² Efanduhisa pampang we esobu

* **2:35** Masmuri 110:1

aunafo ria rasulifosa, we etampi ruhiai tuti we ewenadi ruhiai, tuti eweboyari riasa pampang.

Inontarai eroasoa fosa eminohi toa fo

⁴³ Seng Allai niari fitantuma bitoya paria ria rasulifosa, ampefe kaiwasa bitoya na Yerusalemi fosa ematai tutu esomi wei. ⁴⁴ Inontarai eroasoa fosa kiai eweboyari pampang. Fianai aino eneng fo esahuai we fi ene ruhiai. ⁴⁵ Ene ra eminohi tutira fo etawayanai, doifo etatorai mai sa kiai kariri fianai aino mansiari-mansiari ewepararura fo. ⁴⁶ Na rahida neungfo efanduhisa pampang na Allai ne Munufoi refongfoi, we ewenadi wei, kontai na ene munu rorong fo etampi ruhiai na enemiro-rong mei tuti mirising. ⁴⁷ Efi ai Seng Allai pampang, tuti kaiwasafoi kiai enemirorong mirising wesa. Rahida neungfo Sempaisi sahu kaiwasa siai bitoya we ehontaisa, amani inontaraio arahi feririsa weru ene sasarifoi.

3

Petrusi tutu Yohanesi unari inontarai fiaya doabariri da

¹ Na rahida bei araha ureng botoru, amani rahida we Yahudifosa ewenadi. Ampefe Petrusi tuti Yohanesi ura to Sempaisi ne Munufoi we uwenadi nai. ² Na wanai, inontarai mang manei, fiaya na siario saubaununggamiai fa. Rahida neungne ne maniwowiri manea eharia minohi na rahutu borong esahuai we *Rahutu Mehikai* weo dedo we doi ria inontarai esuayai to Sempaisi ne Munufoi afuifo. ³ Na kutu siario inontaraifoi deti Petrusi tuti Yohanesi ure usuayai to Sempaisi ne Munufoi fo, dutang suru we urohong doi wei.

⁴ Ampefe usaite inontaraifo, mayea Petrusi medu wei deyo, “Boti we auru ma.” ⁵ Ainanaya inontaraifo seiraria suru, enetawanai weo ambori sobu fieai ria suru. ⁶ Manamo Petrusi medu wei deyo, “Nehu sobu doi bei kahai arorawa, wape fianai aino nayai ria yau ne, nanai aino ambori yohonai we wau. Na Yesus Kristusi inontarai Nazareti foi ne mambiriufu, boa ro!” ⁷ Ainanaya Petrusi yu na inontarai fiaya foi warang domoya foi tuti fiataria doabariri. Na tatofang kutu nanai kontai awengfo tuti aweng kamiei neung fo suru umutubaru. ⁸ Ainanaya i soiria doa tuti da towana toninai, mayeai da ria Petrusi tutu Yohanesi to Sempaisi ne Munufoi refongfo afui, da tutu sioiri fiai Seng Allai. ⁹ Kaiwasa na nana fosa kiai ewatioi we da tutu fiai Seng Allaifo. ¹⁰ Ainanaya etaroansoi we i mani inontaraio fiaya minohi dedo we fi na rahutu borong *Rahutu Mehikai* foi na Sempaisi ne Munufoi. Ampefe ehiri ewarami paria tutu esomi, weo ewati inontarai fiaya foi dentengna fefe.

Petrusi kiorang na Sempaisi ne Munufoi refongfo

¹¹ Inontarai nani weriria suru pampang, itosuai to Sempaisi ne Munufoi refongfo afui. Itoroari na refongno esahuai we *Refong Salomo* foi. Kaiwasafoi kiai na nanai emito kiai ma etoa wari sitoru weo epapuhung paria fefe. ¹² Petrusi deti kaiwasa bitoya foi nanai, medu wesa deyo, “Inontarai Israeline meaine. We fiani e mepapuhung kareraifa tuti mesaite antoru pampang ninai?”

Mewaitarahio na aune mambiriune ete na aurohong kariri Allai ne Kaiwone aino wedaya inontarai nini doabariri da nina e? ¹³ Bireri, mae Allai mano tane werengfosa esomi wei foi, Allai Abrahami, Allai Isaki tuti Allai Yakupi, Allai nani dino yuai ne womingno Yesusia dedai sambewarai mantaung. Yesusi nani dino raminde metohoni to mano eru mananu fosa we emuni, tuti meteipari na Pilatusi arongreafo, amani na rabuang bo deyo sawini weru aiboifo fo. ¹⁴ I mirarebanai tuti mei wape metapai tuti metanggewarai pampang ampafe Pilatusi sawini kaha, mae sawingno weming inontarai manei we mea. ¹⁵ I mani andino dohong anseng we tata kiai tuti tasobu numainufo riati, manamo memuni. Wape Allai duwiria suwi kawuru na marareha rorong fi ampa, ne nanai amewati terai na ameuremine tuti amemadu kaririai. ¹⁶ Rahida bonini mewati terai na meuremine kiai kariri fifianai aino inontarai nini sodaira ne. I awengne mutubaru, wemambiriu we doa da aha nina ne, weo auroasoai na Yesusi wonongfo. Na Yesusi wonongfo nanai wedaya denteng na meuremirea feninai.

¹⁷ Doroi meaine. Ninaifa amani iwaitawanai we fianai aino mea tuti mene mano ewewafoniai we mea wasa, fi menari we Yesusi nanai meserawawerahi. ¹⁸ Wape na ne toninane donio, fianai aino Allai medurai kawuru na fafongfaria ne nabifesara fo, weo Mananu Mampariri foi todoni kontaio sodai dadirafo ki, kaiwo nanai aino kawariai anina weo Allai andino wedaya tonanai. ¹⁹ Ampafe doroi mea kiai, metarabera mea weru mene sasariwai, mera we Allai aha ambori waraira mene sasariwai tuti dohong maifo

we mea ki, amani Nuaninu Mirarebana foi dohong mea mearomiwa fanahang. ²⁰ Tuti ambori demi Yesusi da we mea aha ma, weo yuaisi kawuru we weMananu Mampariri we mea ampa. ²¹ Yesusi nani minohi na rorafaisi terai paria Seng Allai niari fianggeng fuba nini kiai weworu aha, kariri fianai aino fafongfa medurai na ne nabi emararebana fosara foi. ²² Yesusi nani Musai medurai kawuru kontai ampa deyo,

‘Allai, mene Sengfoi, ambori denatu Nabi manei na mene nu Israeli nei we mea mau ki, kariri denatu yau ninai. Fianai aino medura fo todoni kontaio metaramididauwi. ²³ Mandoni dino taradidau Nabifoi kaha mani, wenani ambori Allai warapari weru ne inontaraifosa tuti sodai karirafa.’*

²⁴ Tarai, nabi fubao emadu kariri Sempaisi ne Kaiwofe kawurua fosa, amani na nabi Samueli tuti nabi siaio era tuari aha ma fosa, ea kiai emadu kariri rabuang bonini. ²⁵ Sempaisi ne Kaiwo Areraio nabifesa emaduri nani, amani we mea. Na Allai ne Kaiwo Areraio meduri we mene werengno Abrahami mani dotu toninai:

‘Na nemu ririane ambori imoang kaiwasanei kiai na nunei ki.’*

Kaiwo arerai nanai we mea kontai. ²⁶ Ampafe doni Allai yuai ne womingfoi, we demi da we Yahudine mea fafong ma, ambori mioang mea, amani dohong mea metarabera mea weru mene karira metohona fo.”

* **3:23** Ulangan 18:15, 18-19

* **3:25** Kejadian 22:18, 26:4

4

Petrusi tuti Yohanesi uroa na Majelisi Agama earomireafu

¹ Petrusi tuti Yohanesi uroa umadu ria inontaraisa tonana rai mae, imamifosa tuti mano wenunggamiei weo mano ewaitawang wedua Sempaisi ne Munufoi fo, kontai inontarai ewe-Saduki fosa, era rufang uru ma. ² Ehasou paria we umadurai weo kaiwasafosa weo, Yesusi suwi na marareha rorong fi ampa. Umadurai wesa ureyo, ne tonanane deinawiaifa we inontarai emarareha fosa ambori esuwi aha ki.* ³ Ampafe etafu rasulifo suru eha suru to aitamu rorong fo, manamo diru ampefe uwa na aitamu rorong fo paria sobu kameai. ⁴ Wape kaiwasa etarami rasulifo suru une aunaufo, bitoya paria eroaso ampefe kaiwasa eroaso Seng Yesusi efau aha, tarahio ewepi-aura weura wering teai (5.000).

⁵ Ahara mani Majelisi Agama fosa efanduhisa na Yerusalemi. Ea mani mano ewenunggamiei weo Yahudi fosa, mano ewewafoniai fosa tuti mantaunau Kaiwo Musai soi fosa. ⁶ Efanduhisa ria imami fuba Hanasi, kontai Kayafasi, Yohanesi, Aleksanderi tutu mano ene fami boyari ria imami fuba foi. ⁷ Mayeai eha Petrusi tutu Yohanesi awa uroari na earomireafu etutang bera suru eteyo, “Muraikaririai we amea, todonie munari inontarai fiaya fi denteng nina? Na mambiriu fiani tuti na mandoni wonongne munari finanai?”

* **4:2** Sadukifosa mani inontarai Yahudi maneaine, wape eroasoai we inontarai emarareha wiro esuwi ahang kaha. Metatori kontai na Lukasi 20:27-40.

⁸ Ainanaya Seng Allai Nuaninu Mirarebana foi sensoni Petrusi, ampefe medu wesa deyo, “Dai mea, mano mewenunggamiai tutu mewewafoniai ne mea. ⁹ Na rahida bonini auroari na meuremireane, metutang bera weo aunari fi mahikai weo aufata inontarai fiaya foi, tutu weo meteo mewaitawang kariri todonie aunariri denteng toa fo! ¹⁰ Tonana mani metarami ma, mea kiai tuti inontarai Yahudi na nu Israeli ne tata kiai, todoni kontai mewaitawanai weo inontarai nini mewatioi we dentengna, doari na meuremireafe nina mani, na Yesus Kristusi inontarai Nazareti foi ne mambiriufo tutu wonong mananu fo. Yesusi nini mani, mea kiai mepahui na aitabafoi mireha, wape Allai dohoni suwi aha. ¹¹ Yesusi nini dino Sengnei ne Kaiwo arawang bonini dotu wei ne: ‘Kamieio mano menari munune mea, mehabioifi, andino wekamiei reantenang metang kamiei doa sauwi ampa.’†

¹² Weo Yesusi mesiri andino weMampariri we feriri inontaraife tatane. We na inonotarai fuba nunei sentenang wiro manei siai sobu mambiriu na Allai weo feriri tata kaha.”

¹³ Majelisi Agama fosa ewaitawanai weo Petrusi tutu Yohanesi suru mani inontarai usewai kaha tutu usobu aunau dadai fea kaha, wape ewati suru mani umadu na mai tutu umatai kaha, nanafo epapuhung paria. Ainanaya ewaitawanai weo uru mani inontarai eraria Yesusi fe mandu aine. ¹⁴ Wape wiro emadu fieai ahang kaha, weo inontarai ufataria denteng foi doari ria suru

† **4:11** Masmuri 118:22-23. Botio na Lukasi 20:17 Yesusi medu kariri mantauni toyarine fo.

na euremireafo fefe. ¹⁵ Ampefe etemi rasulifo suru ura to boriei weru rorong eminohi nai foi, ainanaya emadu kariri fifianai aino enari we suru fo. ¹⁶ Emadu eteyo, “Tanari fiani we inontarai nini suru? Weo kaiwasa na Yerusalemi nesa kiai ewaitawanai kawuru ampa we uru unari fitantuma fiebai paria. Fi unariri nani wiwo tafaforai kaha. ¹⁷ Wape ambori kaiwoaririne wuwuai na kaiwasa bitoya foi kaha mani, tahasou suru tutu tafafora wedua suru weo wiwo urairiri Yesusi we manea ahang fanai.”

¹⁸ Ampefe esahu rasulifo suru mampui, etaretawang suru weo dohonao umadu tutu uraunau na Yesusi wonongne ahang fanai. ¹⁹ Manamo Petrusi tutu Yohanesi uroa wesa ureyo, “Mantaung mea menemitituai weai, we fianai aino wetarai na Allai urengreafo ne; aurohong kariri mene kaiwone, ete aurohong kariri Seng Allai ne Kaiwone ne? ²⁰ Weo wiwo amefotou amemadu kariri fifianai aino ametaramioai tutu amewati terai na ameuremireane, kariri fianai aino Yesusi medurai tutu niari fo.”

²¹ Majelisi Agama fosa etaretawang surufo mamboni paria, ainanaya etawing uru ura wa. Weo eserawawerahi etohong aiboi fiani we suru, weo kaiwasafai efiai tutu etaparanding Sempaisi paria we fitantuma unari fo. ²² Inontarai mano sobu fitantuma fuba paria denteng nani ne de-fuina piaru ampa.

Inontarai eroasoai ewenadi we Sempaisi dohong mambiriu wesa ambori etairiri Yesusi wonongfo pampang

²³ Etawing Petrusi tutu Yohanesi ura to boriei nanafo, urarabera uru we une maniwowirifosa aha, urairiri fifanai aino imami baba fosa tutu mano ewenunggamiei we Yahudi fosa eteyoa fo.

²⁴ Etarami kaiwo fenana fo, ea kiai ewenadi we Sempaisi na enemirrorong boyari. Ewenadi eteyo, “Mananu Sengne Wau, Wauno nari rorafaisi, airausi tutu reireisi, kontai fi niai nai foi sentenang ne. ²⁵ Na Numuaninu Mirarebana wai fafongfa modu kawuru ria amene werengno Dauti, nemu womingfoi, modu kariri kaiwasa ambori eweiteta we Seng Yesusi, boyo, ‘Todonie inontarai Yahudi kaha fosa ehasou? Todonie kaiwasa fuba nunei enemituwai ne beng kaha fo ninai?

Fio enari fo wirowefiea kaha.

²⁶ Mananu na nunei sentenang emainena we emamuna, tutu mananufosa eweboyari we eweiteta we Sengnei tutu Mananu Mampariri foi.’*

²⁷ Weo antu, Mananu Herodesi tutu Pontiusi Pilatusi ufanduhi inontaraio Yahudi kaha nesa, amani inontarai Roma nesa, tutu inontarai Israeli nesa kontai. Efanduhisa na bendari bonini eweboyari eweiteta weo Yesusi nemu Mangfatao mei mirarebana foi, andino ruaisi weMananu Mampariri. ²⁸ Eweboyari we enari maino fisarawai, weo fafongfa wau na nemu mambiriuwa, modurai weo finanai ambori kawariai ki. Ampafe tarai, arahio kawariai ampa! ²⁹ Sengne wau boti ma, taramuo todoni etohong tati amea nina. Ampafe bohong mambiriu we amea, ambori ametairiri nemu kaiwone na mai tutu wirowemematai kaha.

* **4:26** Masmuri 2:1-2

³⁰ Bohong nemu mambiriuwa weo amea ambori amenari inontarai emaninang ebeng tutu amenari fitantuma siai bitoya we inontarai nunesa na Yesusi, nemu arikangno mei mirarebana foi, ne mambiriufo tutu na wonongfo.”

³¹ Ewenadia kai nanafo, ne tarai toyari mundiai fenanai, fio rirou katai eminohi nai foi. Ea kiai Nuaninu Mirarebana foi sensonisa ampafe esobu mambiriu paria tutu ematai kahai we etairiri Allai ne Kaiwo kariri Yesusi fo.

Fianai aino mansiari neng fo, etohonai we ene fi ruhiai

³² Kaiwasa fuba eroasoai nanisa enemirorong boyari eminohi na mai. Na ea kiai manei ne fiea mani sahuai we ne fisiai kaha, mae fianai aino esobua fo esahuai we ene ruhiai. ³³ Na mambiriu fuba Allai dohonai we rasulifosa etaiririai we kaiwasa bitoya foi weo Seng Yesusi suwi weru marareha rorong fe ampa. Ampafe Allai mioang ea paria. ³⁴ Na ea kiai manei wiro sobu dadirafea kaha, weo wea mani, mano ene kahofa ete munu fosa etawayanai, ambori doi etawayang weai nanai ehara ³⁵ etohonai we rasulifosa. Mayeai rasulifosa etato doi nanai we mano ene pari fi fosa.

³⁶ Yusupi kontai tonanai. I mani inontarai weriria na Lewi dine, na nu Siprusi. Rasulifosa esahui kontai weo Barnabasi ete *Arikang Kia Mirising*. ³⁷ I dewayang ne kahofafo, ainanaya doi dewayang wea fo kiara dohonaio rasulifosa.

5

Ananiasi tutu Sapirai utofa rasulifosa ampafe usobu aiboi marareha na Sempaisi

¹ Inontarai manei wonong fino Ananiasi, ne wiwing wonong fino Sapirai. Urawayang une kahofafeai. ² Doi urawayang wea fo, unemiro-rong boyari we urato kutuai weberu. Weai ma unemitawanai watai we uru, mae weai kiara dohonaio rasulifosa we etatorai. Medu wesa deyo, “Doi aurawayang wea fei nina kai.”

³ Ampafe Petrusi medu wei deyo, “Ananiasie, todoni fino tua Saminsenie sensoni enemurongwai, paria doni tofofa Allai Nuaninu fininai? Na mamunggasai boaria enemutawang doi bowayang weai na kahofa fenanai, bohong weaia watai we wau. ⁴ Todoni fino enemutituai ne karira ninai na enemurongwai meai we tofofa tonanai ninai? Kahofafo nemu kahofa fine, bowayanai we doiwa nemu doi fine kontai. Ampafe bohong eai ete bereri ete, nanafo wiro tofofa fanai. Boitarahio inontarai nune amea manei dino totofari ne ne? Wape Allai dino totofari ne!”

⁵ Ananiasi tarao kaiwofe tonanafo, na tatofang kutu nanai kontaio sau aweu mirehara. Kaiwasa fuba etarami fio Ananiasi sodairi nana fo ematai karira. ⁶ Ainanaya bariboafosa era ma esansangno Ananiasi, mayeai eruaisi to boriai ariei eharia esaraia.

⁷ Tarahio araha ureng botoru teai aha mani, binengfoi da aha mampui. Wape i deitawangno fianai aino arahi ne mangfi sodaira fo kaha.

⁸ Petrusi medu wei deyo, “Boikaririai we yau, doio

wamu murawayang kahofa wea fo ne harga fininai beyari e?” Sapirai yoa deyo, “Yo! Ayaranane.”

⁹ Ainanaya Petrusi medu wei aha deyo, “Todoni fino wau tuti nemu mangfoi muweanggari Sempaisi Nuaninu Mirarebana fininai? Taramu ma! Bariboasio esarai wamua fesa etaraberasa kawuru ma ne, wau kontai eha wau esarai wau ahang fininai.”

¹⁰ Tatofang kutu nanai kontaio, Sapirai mireha sau aweu wia na Petrusi arongreafo. Bariboaios era mampui ewatiori we mireha wiata fo, ampafe eruaisi ehari to borieia esarai rurang ne mangfoi.

¹¹ Ampafe inontarai eroaso fosa tutu kaiwasa siai etarami fi karira Ananiasi bineng Sapirai usodairai nana fo, ematai karira.

Rasulifosa enari inontarai efau ebeng

¹² Rasulifosa enari fitantuma bitoya paria na kaiwasa bitoya foi euremireafo. Inontarai eroaso fosa, enemirorong boyari efanduhisa na Sempaisi ne Munufoi refong esahuai we Serambi Salomoni fo. ¹³ Kaiwasa siai emataisa paria ampafe wiro era wa efanduhisa ria mano eroaso fosa ahang kaha. Tonanai ki, wape kaiwasa bitoya foi esahu suasa paria. ¹⁴ Tuti rahida yiwang rahida inontarai bitoya paria, wiwing tuti mang, eroaso Sempaisi, ampafe ehontai riasa. ¹⁵ Kontai awa kaiwasa eruai inontarai emaninang fosa tutu andaung ete fata ewa naya fo, ehasa to rangfoia, ewa nai. Weo enemitituaitai eteyo, “Ambori Petrusi da na nanaifa mani, nuaninufoi tete inontarai emaninang nanisa, ambori ebeng ki.” ¹⁶ Kaiwasa siai bitoya kontai era na bendari watai kefang we bendari Yerusalemi fo. Eha inontarai emaninang

bitoya tutu mano inggira dohonsa fosa. Tutu inontarai emaninang nanisa, ea kiai rasulifosa enarisa ebeng.

Enari kanggani rasulifosa

¹⁷ Ainanaya imami fuba foi tuti mano erariati fosa, amani inontarai eweSaduki na katai nani saine, enemirorong pirahai we rasulifosa paria.

¹⁸ Ampafe etemi afai manea we etafu rasulifosa, tuti esoasa to aitamu fuba rorong fo. ¹⁹ Wape diru

nani Sempaisi ne wewai manei fia rahutu aitamu fo, ainanaya kiasa to borieia, medu wesa deyo,

²⁰ “Mera wa metoari na Sempaisi ne Munufoi refongfo tuti metaiririai na mai we inontarainesa kariri Allai ne Rang Weworu nei, amani rangno kia arangfo nei.”

²¹ Ampafe etohong kariri wewaifo ne kaiwo arera fo. Kameai kutu era to Sempaisi ne Munufoi refongfoa etoa etaunau nayai. Kameai iari nanai kontai imami fuba foi tuti mano erariati fosa era to katai bei na Sempaisi ne Munufoi tuti esahu mano ewenunggamiei we Yahudi fosa efan-duhisa, nana mani ahusa we Majelis Agama. Mayeai etemi ene afai mamuna manea era wa eha rasulifosa na aitamufoi weo awa etutang berasa.

²² Mano era wa fosa esuai tono munu aitamufoi afui, wape wiro ewati sobu rasulifosa kaha. Ampafe etaraberasa aha eteikaririai we Majelis Agama fosa. ²³ Emadu eteyo, “Amera wa sobu munu aitamufoi mani, amewati rahutufu kafe na mai, tuti mano ewaitawang wedua mano ewa na aitamu rorong fosa etoari na rahutu borongfo

ewaitawanai na mai. Wape rabuang bo amefai rahutufoi afui fo mani, amewati sobu manei ubong neung kutea kahaia.”²⁴ Na kutuo mano wenunggamiei we mano ewaitawang Sempaisi ne Munufoi fosa tuti imami baba fosa etarami kaiwo fenana fo, eserawawera kaiwo emadurai fa tuti enemitituai paria.

²⁵ Mayeai tutuba inontarai manei da ma kia kaiwo nina, deyo, “Wawa bohine meaine, metarami ma. Inontarai mano meru aitamuosa nanisa etoa etaunau kaiwasa bitoya foi na Mununei refongfe fo.”²⁶ Ampafe mano wenunggamiei we deitawang Sempaisi ne Munufoi fo tuti ne arombawahifosa era wa eha rasulifosa to Majelisi Agama fosa aha. Wape wiwo ehasa na tapapa kaha mae eha suasa, weo ematai kaiwasa bitoya foi, dohonao eru kamieio sa fe.²⁷ Ehasa afui etohonsa etoa na Majelisi Agama euremirerafo. Ainanaya imami fuba foi dutang berasa, deyo,²⁸ “Amefafora wedua mea kawurua weo wiwo metaunau kaiwasa na inontarai nani wonongfo ahang fanai. Tonanai ki wape metohong kariria kaha! Mene aunauwai metairiri na bendari Yerusalemi sentenang, kontai metoaria metinggai amea weo ameaaino ametohona mani inontarai nani mireha ne.”

²⁹ Petrusi tuti rasuli wei fosa eroa eteyo, “Todoni kontaio ametohong kariri te fianai aino Allai deyoa fo terai wiwo ametohong kariri inontarai manei kaha.³⁰ Yesusi mano memunia mireha sau na aitaba finani, Allai mano tane werengfosa esomi wei foi, duwiria suwi na marareha rorong fi ampa.³¹ Kontai Allai yuaisi to warang domoya foi tuti dohoni we Mananu tuti Mam-

pariri, ambori inontarai Israeline tata kiai todoni kontaio tatarabera tata weru tane sasarinei tuti Sengnei dei ai tane sasarinei. ³² Ne nanai kiai amewati terai na ameuremireane ampafe ametairiri kaririai, tuti Nuaninu Mirarebanaio Allai dohoni we inontaraio etohong kariri ne Kaiwofo deinawiai we finanai kaiwo tarai fine.”

³³ Majelisi Agama fe etarami kaiwo fenana fo, erirora awao etang wawerasa beyari we emungno rasulifosa. ³⁴ Wape na Majelisi Agama fosa, Farisi manei wonong fino Gamalieli, mantanau Kaiwo Musai soi fo manei dine, i kaiwasa etatori kontai. Doari ayai, demi rasulifosa era wariei etoa tourai na boriefoa kawuru wo. ³⁵ Ainanaya medu we Majelisi Agama fosa deyo, “Nehu inontarai bohi Israeline meaine. Menemituai sauarai fa weo fianai aino ambori menari we inontarai ninisa ne. ³⁶ Weo raminde nanai inontarai manei wonong fino Teudasi, i niariri weinontarai fuba, tuti ne inontaraio erariati fosa tarahio ewepiaura weru (400) tea rai. Wape afai Roma fosa emuni ampafe ne mano erariati fosa era tateraia tuti ne finiarifo wefieai ahang kaha. ³⁷ Tourai aha mani, na rabuang bo eha kariri kaiwasa Yudea ewonomi we etato kaririai nani, amani inontarai Galilea manei, wonong fino Yudasasi. I kontai deiaya fifianai aino parenta Roma fosa enari fo tuti wedaya kaiwasa bitoya erariati. Wape i emuni kontai tuti ne inontarai erariati fosa ewawu taterai wemansiawaraia. ³⁸ Ampafe fianai aino rasulifesa enari nina mani, nehu kaiwo aunau fininaifa we mea. Fi enari fo tuti ene aunafo da na Seng Allai ete na inontarai nunei terai e? Taserawawerahai! Ampafe tatamang

tawati kaririai ki. Wiwo menari fi karira feai wesa fanai! Metawinsa era wa! Weo fi enari ninai tuti ene aunaune na inontarai nunei mani, finanai nai rai! ³⁹ Wape ne nanai da na Seng Allai ma mani mebiriuu todoni kontaio fi enari fo nai kaha. Mae tarahio nana mani memamuna weo Allai.”

Majelisifosa eroao Gamalieli ne aunaufu. ⁴⁰ Esahu rasulifosa afui, etemi manea siai erarubasa tuti efafora weduasa weo wiwo etaunau na Yesusi wonongfo ahang fanai. Mayeai etawinsa era wa. ⁴¹ Rasulifosa era weru Majelisi Agama fosa wape eparaise paria, weo na Allai urengreafo emai we esodai dadirafo weo eraria Yesusi fefe.

⁴² Wape rahida yiwang rahida, na Sempaisi ne Munufoi refongfo tuti na inontarai ene munufo, etaiririai tuti etaunau Kaiwo Mahikai fo pampang kariri Yesus Kristusi, we i mani Mananu Mampar-iri dine.

6

Etiri inontarai eweitu weo efata rasulifosa

¹ Rahida yiwang rahida kaiwasa eraria Yesusi fosa bitoya pari aha. Ea mani inontarai Yahudi saine kiai, wape manea emadu te kaiwo ambe, amani kaiwo Yunani, manea emadu na ene kaiwo Iberani fo. Wape mano emadu na kaiwo Yunani fosa enemirorong tiawera we mano emadu kaiwo Iberani fosa eteyo, “Fianang tatohonai fa na rahida neungne weo fiata mano ene pari fi nesa mani, amene wiwinanesa wiwo esobu ea kaha.” ² Ampafe doni rasuli ewesuraya mandu fosa efanduhi kaiwasa eraria Yesusi fosara ehai, tuti emadu wesa eteyo, “Doroi bohine meaine,

fiangne wedaya ameuremiwa weai we ameta-torai awa wirow ametairiri nari Allai ne Kaiwone na mai kaha, nana mani beng kaha. ³ Ampafe metiri doroi eweitu na mea, amani inontaraio mewartawansa weo Allai Nuaninufoi sensorisa, kontai esawai, ambori ansaino tatemisa we enari finanai, ⁴ weo amea amene fino, amewenadi tuti ametairiri te Allai ne Kaiwone.”

⁵ Kaiwasafai kiai eroa na fi rasulifosa eteyoa fo. Ainanaya etirio Stefanusi inontaraio yoaso kang-gung Yesusi tuti Nuaninu Mirarebana foi sensorini. Kontai Pilipusi, Perkorusi, Nikanori, Timoni, Per-menasi, tuti Nikolasi mano na bendari Antiokia; i mani inontarai Yahudi kaha, wape weagama Yahudi waroi kuteai ampa. ⁶ Eteikariri inontarai eweitu fosa we rasulifosa, ainanaya rasulifosa ewenadi we Sempaisi, tuti ewarami tawansa am-bori Sempaisi mioansa we fi enari fo. ⁷ Ampafe Seng Allai ne Kaiwone dafai wariai, tuti na ben-dari Yerusalemi fo kaiwasa bitoya aha eraria Yesusi, tuti imami bitoya kontai eroaso Yesusi.

Etahu Stefanusi etingairi na Majelisi Agama fosa eumireafa

⁸ Stefanusi nani mani, Allai dohong ne bengfo arora wei paria tuti dohong ne mambiriufu wei, ampafe niari fitantuma bitoya paria na kaiwasa bitoya eumireafa. ⁹ Wape inontarai manea emamuna wei. Ea mani mano na munu agama Yahudi bei maneaine, amani esahui we *Munu Agama Yahudio Kaiwasa Wewoming Ahang Kaha*. Inontarai na munu agama nanisa mani inon-tarai Yahudi na bendari Kirene tuti Aleksandria, kontai inontarai Yahudi na nu Kilikia tuti Asia.

Ea kiai eruhisa we Stefanusi. ¹⁰ Wape fianai aino Stefanusi medura fo, emadu sobu kaiwofeai ahang kaha, weo Allai Nuaninufoi sensoni dohoni sewai paria. ¹¹ Ampafe ebai inontarai manea na mamunggasai we epampamu etinggairi eteyo, “Ametaramio Stefanusi nani deibera nabi Musai tuti Allai.”

¹² Eha weinontarai enemirorongfo, tuti mano ewenunggamiei we Yahudi fosa kontai mantau-nau Kaiwo Musai soi fosa. Ainanaya era wa etafu Stefanusi tuti ehari to Majelis Agama fosa.

¹³ Eha inontarai mano epampamu etinggai Stefanusi fosa kontai. Mano etinggai fosa emadu eteyo, “Inontarai nini wiro fiotou deibera Sempaisi ne Munu Mirarebana nei tuti Seng Allai ne Kaiwo Musai soi fo kaha. ¹⁴ Weo ametaramioai kawuru ampa weo medu deyo, ‘Yesusi inontarai Nazareti foi ambori sota Sempaisi ne Mununei, tuti yiwang pario tane koangno weriria na Musai ma ne.’ ”

¹⁵ Majelis Agama fosa eminohi esaite Stefanusi. Tuti na kutu siari nanai urengfo sambewaraia toyari wewai ureng fenanai.

7

Stefanus kiorang na Majelis Agama earomireafo

¹ Ainanaya imami fuba foi dutang Stefanusi deyo, “Kaiwo inontaraifi medura fo wetarai e?”

² Stefanusi meduai kaiwo etinggairi wea fo, deyo, “Dai mea tuti doroi meaine, metarami ma. Wiro tane werengno Abrahami da wa ne katai na bendari Harani kaharai mae, na rabuang bo minohi

na nu Mesopotamia foi, Allai mano Dedai Sambahara foi da wa medu wei ³ deyo, ‘Ro weru nemu katainei tuti nemu teranesa. Ro to kataio ambori yeinawi we wau foi.’* ⁴ Ampafe Abrahami yuai aweng weru nu inontarai Kasdimi foi, deunaung to nu Harani foia. Minohi na nanai awa tamangno mireha, ainanaya Allai demi da weru Harani to katai nini ma, amani katai dino doroi tuti dai mea kiai meminohi nai nini. ⁵ Rabuang bonani wirowi Seng Allai dohong kahofafeai fa wei we sahuai fa we fine kaha, kahofa aburung kuteai kontaiwi dohonai wei kaha. Na rabuang bonani mani Abrahami ne pari arikang, wape Allai dereraia mareha we ambori nu nini dohoni wei ki tuti we ne ririafosa ki. ⁶ Kaiwo ninaifa aino medurai we Abrahami deyo,

‘Nemu ririaneia ambori eminohi siawai na inontarai siai ene kataifo ki. Inontarai nanisa ambori enari kangganisa tuti etohonsa we ewewoming wesa defuina pi-aura weru ki. ⁷ Wape inontarai siai nanisa iru aiboiosa, tuti ambori ika nemu ririafosa to boriei werusa ambori esomi we yau na ninai ki.’*

⁸ Ainanaya dohong Kaiwo Arera kariri sunatifo we Abrahami tuti medu wei deyo, ‘Mewesunati mene arikang mang wausa kiai. Menari tonana mani metainawiai we yau weo mea mani nehu inontarai di mea, tuti metohong kariri nehu Kaiwone.’ Ampafe rahida bo Isaki saubaununggamiei foi awa ne rahida indeatoru fo tamang Abrahami wesunati kaririai. Mayeai

* **7:3** Kejadian 12:1 * **7:7** Kejadian 15:13-14

Isaki kontai wesunati ne kaisungno Yakupi. Tuti Yakupi kontai wesunati ne kaisung ewesuraya mandu fosa, amani ansaino ewewereng we Yahudife tata ninai.

⁹ Na rabuang bonani tane wereng nanisa enemirorong pirahai we Yusupi, ampafe etawayania wewoming na nu Mesiri foi. Wape Allai weririati ¹⁰ donio kiaharai weru dadira fuba sodairi foi, tuti Allai dohong awai wei tuti dohoni biriu paria na rabuang bo da wa doari na Firauni* Mesiri foi arongreafo. Ampafe Firauni dohong ne bengfo arora wei donio yoaso tuti yuasi we gubernuri we nu Mesiri foi tuti wenunggamiei we ne istanafoi.

¹¹ Mayeai kahari fiebai bei ming na nu Mesiri foi tuti na nu Kanani nei, ampafe kaiwasafai kiai esobu dadira paria. Tane werengfosa kontai kahari minsa. ¹² Ampafe rahida bo Yakupi taraoai we na Mesiri mani etawayang patibu naya fo, demi ne arikangno ewewereng we tata fosa era wa, amani era wereantenang pari finanai. ¹³ Rabuang bo era weberu fo arahio Yusupi deikaririai wesa weo i mani ene tahatuifi dine tuti rahida bonani kontai Firauni Mesiri foi deitawang kariri Yusupi ne terafosa. ¹⁴ Mayeai Yusupi denatu kaiwo we tamangno Yakupi we da tuti ne arikangfosa, amani Yusupi ne terafosa we era to Mesiri ma. Ea kiai efau fo ewepiatorua sura suraya ring (75). ¹⁵ Ampafe Yakupi yuai aweng to Mesiri tuti niai na wanai paria i tuti tane werengfosa emarareha nayai. ¹⁶ Ene ririafosa eha ene neinafo to bendari

* **7:10** Firauni mani, wang dine, wang we mananu Mesiri dine, wiro inontarai wonong fine kaha.

Sikemi aha ma, tuti esarayai na fafo Abrahami fafongfa biaiti na doi katui kahai ria Hemori ne arikang rabuang foi na bendari Sikemi.

¹⁷ Rabuang eai aha, amani rerai we Allai dohong kariri ne kaiwo dererai we Abrahami fo, tane werengfosa etawing separai bitoya pampang aha na nu Mesiri foi. ¹⁸ Mayeaia mani Firauni siaio deroanso Yusupi kaha manei yu na nu Mesiri foi aha. ¹⁹ Firauni weworu nani mei kanggani tanengfosa tuti tiapasa. Dawisa ehabi ene arikang marareha arahio etaubau enumi fosa we ewa funomaia emarareha.

²⁰ Rabuang bonani dino Musai saubaunungne, ne wawafo suru uwatioi we denteng paria, ampafe uradiwari embai botoru na une munu rongfo. ²¹ Ainanaya rahida bo ukabioi foi Firauni antuwingfoi sobui ampafe kiari dehumi we ne arikang terai. ²² Ampafe Musai sobu aunau bitoya paria kariri aunau Mesiri foi, donio i wemambiriu paria na medufo tuti yufifo.

²³ Rabuang bo Musai ne defuina piaru fo, enerorongfoi tibau mandiei we da wa deti ne doroi inontarai Israeli fosa kariri eminohi toa fo. ²⁴ Ainanaya deti nengfo manei we inontarai Mesiri fo manei niari kanggani kareri, ampafe doa rufang inontarai Mesiri foia miuni paria mirehara. ²⁵ Niari tonanafo deitarahio ambori nengfosa etaroang kaririai we Allai yuaisi we fitasa kiasa weru ne karirafo. Manamo etaroang kariria kaha. ²⁶ Kameaia mani da aha deti inontarai Israeli mandu umung suru aha, ainanaya yurai we kia ruhi suru aha, deunau suru deyo, 'Doroi murui ne. Muru mani aisei di muru kaha,

ampafe wiro mumung muru fanai!’ ²⁷ Wape mano bioi ne doroi foi suang saya Musai to boriei, mae medu wei deyo, ‘Mandoni dino yuai wau we mananu tuti wemangkutu kaiwo we amea ne?’ ²⁸ Tarahio nari we boyo mung yau kariri ramindenafa mung inontarai Mesiri foi e?’ ²⁹ Na kutu Musai tarao fianai aino nengfi medurai wei nana fo mitai paria, ampafe wewu weru Mesiri, awa minohi waroi na nu Midiani. Na wanai rirau sobu ne kaisung mandu.

³⁰ Defuina piaru da aha ma, mayeai Sempaisi ne wewai manei da wei ma na katai wekamamiei wowong fo kefang we uai Sinai. We-waifoi da ma na ai denggararu foi rorongfoi. ³¹ Musai pepuhung paria we fi detioai nanai ampafe da kefanai we detioi na mai, ainanaya tarao Sengnei raofuifoi medu wei deyo, ³² ‘Yau mani mene werengfosa ene Sengfi di yau, amani mene werengno Abrahami, Isaki tuti Yakupi itone Sengfoi.’ Ampafe Musai mitai karira, paria wiro fioai ureng deti we kataifoi ahang kaha. ³³ Mayeai Sengnei medu wei aha deyo, ‘Fatingno sandari tatara wa, weo kahofa boa nayai nanai, kahofa mararebana fine. ³⁴ Iwatiaoai tuti urehu nayai kawuru na nehu inontaraifosa ene dadira rorong fo paria na nu Mesiri foi ampa. Tarahuo erawamifui esai foi tuti ene dadirafe nanai kawuru ampa, tuti ibiari meu we itawinŕa weru ene dadirafo. Ampafe ro ma, yau ambori yemi wau we barabera wau to Mesiri aha we fatasa.’

³⁵ Yo, Musai nini mani, Musaio Israelifosa eteiyari na kaiwo emadurai eteyo, ‘Mandoni dino yuai wau we mananu tuti we mangkutu kaiwo we

amea ne?' Tonanai wape andino Allai mantauni demi we wenunggamiei tuti wemampariri wesa, amani na rahida bo Allai demi ne wewaifo darioi na ai denggararu foi rorongfo. ³⁶ Musai nani kia inontarai Israeli fosa to boriei weru nu Mesiri foi na fitantuma fuba niariri foi na wanai, kontai na Rawanang Berika foi tuti na katai wekamamiei wowong fo paria defuina piaru fo. ³⁷ I kontai Musai mano medu we Israelifosa deyo, 'Allai ambori diri Nabi manei rahang mea na mene ririaneinei we mea ma, ne tarai kariri diri yau fo.'* ³⁸ Musai dino wiwiaing kaiwasa Israeli fosa, amani tane werengfosa, na katai wekamamiei wowong fo, kontai wewaifo da ma medu riati na uai Sinai nuwowongfo. Tuti andino sobu Kaiwo Kia Mai we tata fo ria Allai, we medurai we tata ne.

³⁹ Tonanai ki wape tane werengfosa emaya we etaramioi kaha, mae eteiayari tuti enemiro-rongfoi dohong we etaraberasa to Mesiri aha. ⁴⁰ Emadu we Haruni eteyo, 'Nari aririwang manea we amesomi wesa we amene seng, ambori seng nani saino ewiwiang amea. Weo Musai nini wenunggamiei we amea kia amea na Mesiri ma, wape ninaifa amewaitawana kahai we fianai aino sodaira fo.' ⁴¹ Ainanaya na siari nanai enari aririwangno sapi ne arikang manei, mayeai emung fiahung we etohonsa we korbani we aririwangfoi tuti etohong muniara we efiai mantaunsa fi enari nanai. ⁴² Ampafe Allai sawing warang werusa tuti suasa esomi we awaha na rorafaisi. Nanai kariri fianai aino mayeai mani nabifosa esoi ahang fo, amani dotu toninai:

* **7:37** Ulangan 18:15

‘Inontarai Israeline meaine. Defuina piarue mera na katai wekamamiei wowong fo mani, fiahung memunsa metohonsa we korbanifo mani menari we yau e? ⁴³ Enehutituai menari fieai we yau kaha, mae ne tarai karirio meriria munu seng Moloki tuti aririwang awaha Refani na mene rang rorong fo. Adareti toyari uru mani aririwang menari suru we seng we mesomi we suru. Ampafe, ambori iso mea waroi to inontarai eharira na nu Babeli foi we etaha tawang mea nai.’*”

⁴⁴ Stefanusi medu pampang, medu kariri Sempaisi ne Munufoi, deyo, “Fafongfa, rabuang bo tane werengfosa enai na katai wekamamiei wowong fo mani, Allai demi Musai niari munu bei wei ambori esomi wei nai. Munu bonani mani era todoni kontaio eriatu. Munufoi deinawiai weo Allai niayai rahangsa finanai. Enariri kariri fianai aino Allai deinawiai we Musaia fo. ⁴⁵ Tuti munu nani tane werengfosa eriatu pampang, paria rabuang bo Yosuai kiasa eha katai taneni nini weru kaiwasa siai fosa ene mambiriufu, amani Allai data kaiwasa nanisa na tane werengfosa earomireafu. Munu nani wiatai na nanai paria rabuang bo Dauti yu mananu fo.

⁴⁶ Allai, mano Yakupi somi wei foi, deinawi ne bengfo arora we Dauti, ampafe Dauti dutani we biahung munu bei wei. ⁴⁷ Wape Allai ne Munufoi Mananu Salomoi andino biahuni ne.

⁴⁸ Tonanai, wape Allai mano Dedai Sewa foi wiro minohi na munu inontaraine tanariri nei

* **7:43** Amosi 5:25-27

kaha, weo nabi manei soi kaririai deyo,

⁴⁹ ‘Rorafaisi mani katai iminohi naya finanai tuti nunei mani katai we awehu doa naya fine. Munu fianang dino meteyo menariri we yaune tuti katai todoni dino ambori iminohi ukai nai ne? ⁵⁰Yeitarahio na mantaung yau warahune, inari fi-anggend fuba nini kiai ne mae?’*”

⁵¹ Medu aha deyo, “Mea mene tarai kariri inontarai siaio ene pari seng fosa. Menumikamiei mitubaru tuti mehobu metarami we Allai ne Kaiwone. Mea mene tarai kariri mene werengfosa, metapa Allai Nuaninu Mirarebana nei pampang.

⁵² Na nabi rabuang fosa mandoni dino wiro mene werengfosa enari kanggani kaha ne? Kontai etoari aha emung inontarai mano fafongfa Allai demisa we emadu kariri Mano Mirarebana foi we da ma fo ne. Tuti na ninaifa inontarai nani da we mea ma, wape metawayani to mano eharira fosa, tuti memuni. ⁵³ Mesobu Allai ne Kaiwo Musai sobuai ria wewaifosa fo kawuru ampa, wape wiro metohong kariria kaha.”

Eru kamieio Stefanusia mireha

⁵⁴ Majelisi Agama fosa etaramio kaiwoariri fuba meduri foi nanafo, ehasoua ehika ederemi wei. ⁵⁵ Wape Stefanusi mano Allai Nuaninu Mirarebana foi sensoni foi, deti we rorafaisi. Deti Allai ne sambewarai do dai fo tuti Yesusi doa na Seng Allai warang domoya fo. ⁵⁶ Stefanusi medu deyo, “Mewati, iwati rorafaisi tifai tuti Kaisung Inontarai nei doari na Seng Allai warang domoya fo!”

* **7:50** Yesayai 66:1-2

⁵⁷ Majelisi Agama fosa ebibe ehobu wedua kaiwo medura fo tuti ehobu etarami weai. Na kutu nanai kontai eruhisa emamuna wei. ⁵⁸ Efafari to boriei weru bendarifo, mayeai eru kamiei oi. Inontarai mano antao epampamu etinggairi nanisa etisu ene ansung boriei fo, etohonai wa ria bariboai manei wonong fino Saulusi, ambori ene taraifo kesau we eru kamiei oi.†

⁵⁹ Na siari eru kamiei oi nana fo, dutanai deyo, “Seng Yesuse, ka nuhuaninunei mau.”

⁶⁰ Ainanaya sau aweu disang kapa awebuka, sahu mambiriu deyo, “Sengne waune, sasari enariri nini, dohonaohohoni sau wesa fe!” Medu kaiwofoao kai tonanafo i kiaharaia.

8

¹ Tuti Saulusi doa kontai na nanai, yoa we Stefanusi we emunifo.

Saulusi niari kanggani mano eroasoa fosa ambori ewawu taterai

Rahida kutu siari nani kontaio enari kanggani inontarai eroasoai enai na Yerusalemi fosa finanaya, ampafe ewawu taterai we mansiawaraia, manea esinsung nu Yudea foi tuti manea na nu Samaria foi, mae rasulifo saino bireri ne.

² Mae Stefanusi nani mani, inontaraio ematai Allai manea, esaia etaidu wei tuti eharia esarai.

³ Wape Saulusifo yurai we niari kanggani inontarai eroasoa fosa pampang ambori wedayasa eraria Yesusi ahang kaha. I suai mai munu bong we

† **7:58** Na ene koangfo mani mano etinggairi fosa ansaino eru kamiei oi reantenangne.

sera we inontarai eroasoa fosa, wiwing tuti mang, we tefusa, fiafasa to munu aitamu foi.

Pilipusi deiriri Sengnei ne Kaiwo Mahikai fo na nu Samaria

⁴ Na doni kontaio inontaraio eroasoao ewawu taterai nanisa era wariai etairiri Kaiwoariri Mahikai fo. ⁵ Pilipusi biari to bendari na nu Samaria foi tuti deiririai we inontarai nanisa kariri todoni Yesusi mani Mananu Mampariri dine. ⁶ Kaiwasao etarami Pilipusi ne kaiwofo tuti ewati fitantuma niari fo, bitoya na ea enemirorong sau we kaiwo medura fo, ⁷ weo inontarai bitoya inggira dohonsa fosa, inggirafo ebibe mantaung tuti era to boriei werusa. Inontaraio efaya tuti esoberaha fosa kontai efau paria niarisa ebeng. ⁸ Ampafe kaiwasa na bendari nani fosa efaraise paria.

Simoni mano wesulapi dine tarao Kaiwo Mahikai fo

⁹ Na bendari nani kontai inontarai wesulapi manei, wonong fino Simoni. Waroi ampa ne sulapi niari fo wedaya kaiwasa bitoya na nu Samaria foi epapuhung wei. I bioi arong deyo wiro inontarai funoma dine kaha. ¹⁰ Ampafe kaiwasa fubao na bendarifo, inontarai fuba tuti inontarai katui, etau we ne kaiwofo tuti etaparan-dini eteyo, “Inontarai nini mani Allai ne mam-biriufi dine, wewonong weo *Mambiriu Fuba.*” ¹¹ Waroi paria ne sulapifo wedaya kaiwasa bitoya foi epapuhung, donio erariati. ¹² Wape Pilipusi deiriri Kaiwo Mahikai fo wesa kariri todoni Allai weMananufo tuti kariri Yesus Kristusi Mampariri foi, donio eroasoai, ainanaya webaptisisa, wiwing

tuti mang. ¹³ Simoni mantauni kontai yoasoai tuti Pilipusi webaptisi. Na rahida bonani, da riati pampang. Fitantuma fubao Pilipusi niari fo dohoni pepuhung paria.

¹⁴ Na kutuo rasulifosa na Yerusalemi etaramioaifa weo inontarai Samaria fosa eroaso Sempaisi ne Kaiwofe kawurua fo etemi Petrusi tuti Yohanesi ura wesara. ¹⁵ Na kutu siario usobusa fo, uwenadi wesa ambori Nuaninu Mirarebana foi sensorisa, ¹⁶ weo ea kiai mansiari kontaio wiro sobu Nuaninu Mirarebana foi kaharai, ea arahio Pilipusi webaptisisa terai na Yesus Kristusi wonongfo. ¹⁷ Ainanaya Petrusi tuti Yohanesi uruai uwaramifo awa wasau ea, donio esobu Nuaninu Mirarebana foi anina.

¹⁸ Simoni deti kahairaifa weo rasulifosuru uruai uwaramifoa wasau inontaraifosa, amani Nuaninu Mirarebana foi sensorisa. Ampafe donio de dohong doi we suru, ¹⁹ deyo, “Murohong mambiriu nanai weai we yau kontai ambori iruai warahua wasau manei mani, wenani sobu Nuaninu Mirarebana foi kontai.”

²⁰ Manamo Petrusi yoa wei deyo, “Wau tuti nemu doiwa woru weruai! Weo boitarahio Allai fi dohona fo mani wori na doi e? ²¹ Enemurorongwai mei we Allai kaha, ampafe nemu hakifeai we wiro kontai amea na fi ameru ne kaha. ²² Ampafe barabera wau, tawing pario nemu karira enemutituitawa, tuti butangno Sempaisi ambori tarahai waraira numukamiei kerira nani. ²³ Weo iwaitawanai we wau enemukadatai pampang tuti wau wewoming we sasari.” ²⁴ Ainanaya Simoni medu we suru deyo, “Mufata yau muwenadi we Sempaisi ambori fi

mumadurai nanai kiai wiro isodai sobu kutea fanai.”

²⁵ Petrusi tuti Yohanesi umadu kariri Yesusi tuti urairiri kariri Sempaisi ne Kaiwofoa, ainanaya urarabera suru to Yerusalemi aha. Tuti na rang rorong fo urairiri kariri Kaiwo Mahikai fo na munue bitoya na nu Samaria.

Pilipusi sobu inontarai fuba na Etiopia manei tuti deunauwi kariri Yesusi

²⁶ Sempaisi ne wewai manei medu we Pilipusi deyo, “Pilipuse, ro! Ro to do wanansai to rangno bia na Yerusalemi tono Gasa foi.” (Rangfoi wewui wekamamiei wowong sirahiai.) ²⁷ Ampafe Pilipusifo da wa. Na wana sobu pegawai fuba manei na nu Etiopia, i na rang rorong wa daraberahi to ne kataifoi aha. Inontarai nani andi yufi we Kandake mananu wiwing na Etiopia foi, wnunggamiei we ne rafoi ne. Inontarai nani defai to Yerusalemia we somi we Allai ²⁸ tuti arahi daraberahi aha. I minohi na ne oto kuda umito riwui rorongwa defai fantamai mae deto buku nabi Yesayai. ²⁹ Allai Nuaninufoi medu we Pilipusi deyo, “Ro we otofoia, ro riati.”

³⁰ Ainanaya Pilipusi da kefang otofoia, amani tarao inontaraifoi deto buku nabi Yesayai. Pilipusi dutang berahi deyo, “Daie! Fi botorai nanai boitawanaia?” ³¹ Inontaraifoi yoa wei aha deyo, “Yeitawanai todoni, manei deikaririai we yau fino?” Ampafe dutani dau to oto rorong fo ayai minohi riati.

³² Sempaisi ne Kaiwo rabuangno pegawaifoi detora fo ainina:
“I ne tarai toyario dombao etafuri,

erabitia we emuni,
ne tarai toyario domba ne arikangno ehutu nu-
awurufu mani bibe kaha,
tonanai i wetamui beyari.

³³ I emei kanggani

tuti wiwo manei niariri na mai kaha.
Ne ansengfoi efatini weru nunei,
ampafe wiwo ne ririafei aha weo manei kon-
taio deiriri kariri kaha.”*

³⁴ Pegawaifoi dutani deyo, “Boikaririai we yau,
mandoni dino nabifi medu kariri ninai? Medu
kariri mantauni ete manei siai e?” ³⁵ Ampafe
Pilipusifo fioai borong medu, i kia kaiwo aririo
pegawaifoi fidetorafo we kaiwo reantenang we
deiriri Kaiwo Mahikai kariri Yesusi fo wei.

³⁶ Urafaia sobu kuru bei na rang rabuang, pe-
gawaifoi medu wei deyo, “Botia mereha di wani!
Fianai aino masi kahai we webaptisi yau ne?” [

³⁷ Pilipusi yoa deyo, “Roaso Yesusi tarai na ene-
murorongwai mani, iwebaptisi wau.” Pegawaifoi
deyo, “Iroasoai tarai we Yesus Kristusi mani Allai
ne Kaisung dine.”]* ³⁸ Ainanaya demi mano kia

ne otofoi weo fiotouri, ubiari to kurufu aweu,
ainanaya webaptisia. ³⁹ Na kutuo urau weru
merehafoi fo, Allai Nuaninufuoi kia Pilipusi na
tatofang kutu nanai weru kataifoi, ampafe pe-
gawaifoi wiwo detioi ahang kaha, mae i defai to ne
kataifoi na enerorong mirising paria. ⁴⁰ Tatofang
tonanai mae Pilipusi niai na bendari Asdotia, tuti
ne rang rorong daoa fo deiriri Kaiwo Mahikai

* **8:33** Yesayai 53:7-8 * **8:37** Fafongfa manei soi kariri Sengne
ne Kaiwone amani kaiwo rabuang ninai mantauni dohonai we
kaiwo ming tuarai.

kariri Yesusi na bendari fubao da maia fo paria sobu bendari Kaisarea rausi.

9

Saulusi daraberahi weru ne karirafu tuti daria Yesusi

¹ Na rabuang bonani Saulusi dei kahera inontarai eraria Seng Yesusi fosa, meduraifa deyo minsa. I da we imami fuba foi ² we dutani niari surati yoasoi bei, we da to mano ewenunggamiei we munu agama Yahudi watai na bendari Damsiki fosa, ambori sobu inontarai era na Rang Yesusi fe manea na nana mani, wiwing ete mang, tefusa tuti kiasa to Yerusalemi. ³ Na ne rang rorong da to Damsikifo, da wa rerai we bendarifo, tatofang kutu nanai sambewara bei na rorafaisi meu tibohawai wariri. ⁴ I sau aweu wiatai na kahofa nuwowongfo, ainanaya tarao manei rawafuifea medu wei deyo, “Sauluse, Saulusi wo! We fiani e nari kanggani yau ninai?” ⁵ Saulusi yoa aha deyo, “Sengne waune, mandoni di wau?” Rawafuifo medu wei aha deyo, “Yau Yesusi mano nari kanggani fi di yau. ⁶ Wape nina mani boabari wau roa wuaio bendarifo. Na wanai ambori wobu kaiwoariri kariri fianai aino ambori nari ne.”

⁷ Inontarai era ria Saulusi fosa esoisa, epapuhung paria wiro emadu obu kaiwofeai ahang kaha, weo etaramio rawafuifo wape wiro ewati sobu manei kahaia. ⁸ Ainanaya doabariri tuti fiobau urengfo we deti, manamo urengfafara wiro deti fieai ahang kaha. Ampafe eru na warangfo tuti ebinti esuai to Damsiki. ⁹ Rahida

botoru wiro deti kaha, tuti dampi kaha, kontaio mereha arora ne dunung sobu kutea kahaia.

¹⁰ Na Damsiki inontarai manei wonong fino Ananiasi, i inontarai daria Yesusi dine. Detio Seng Yesusi medu wei deyo, “Ananiase!” Ananiasi yoa wei deyo, “Sengne waune, yau ninai.”

¹¹ Sempaisi medu wei deyo, “Boabari wau, ro to rangno wonong fino Rang Mimoya, to Yudasi ne munufoi. Butanaifa na nanai we inontarai Tar-susi manei wonong fino Saulusi, we i wenadi we yaufu, ¹²tuti na ne nadi rorong fo deti mang manei wonong fino Ananiasi, da weia tuti yuai warangfo wa sauwi ambori deti aha.”

¹³ Manamo Ananiasi yoa wei aha deyo, “Sengne waune, tarahuo kaiwoariri bitoya kariri inontarai nani tuti ne niari fo, toyari niari kangganio nemu inontarai emararebanai na Yerusalemi fosa. ¹⁴ Tuti andi nina mani kia surati bei ria imami baba fosa, da kawuru ma weo tefu inontarai ameroaso wau ne amea kiai.”

¹⁵ Manamo Sempaisi medu wei aha deyo, “Tonanai ki, wape roa, weo inontarai nani mani yiriri kawuru ampa weo wewoming we yau, ambori deiriri wonohunei we kaiwasa siaio wiro Yahudi kaha fosa, tuti weo ene mananufosa, kontai weo inontarai Israeli nesa. ¹⁶ Tuti yau ambori yeinawiai wei kariri ne maraba ambori sodaira fo weo deiriri wonohunei fefe.”

¹⁷ Donio Ananiasifo da to munufoia da wafui. Yuai warangfo sau Saulusi medu wei deyo, “Sauluse, nehu doroi bohine waune. Seng Yesusi, mano botioi na rang rabuang na rahida bo ro nai ma nani, andi demi yau ira we wau ma nina, ambori boti aha, tuti Nuaninu Mirarebana foi sensoni wau.” ¹⁸ Na tatofang kutu nanai kontaio

fi niai kobu na urengfo, ne tarai toyario diang neuna fenanai, tifasa weru urengfo ampefe deti na mai aha. Ainanaya doa bariri, mayeai Ananiasi webaptisi. ¹⁹ Tuti dampi aha ampafe ne taraifo mitubaru aha.

Saulusi deunau kariri Yesusi na bendari Damsiki

Saulusi niai na Damsiki rahida beiru teai aha ria mano eraria Yesusi fosa. ²⁰ Ifo da finanaya to munu agama Yahudi fo tuti deiririaifa na nanai we Yesusi mani Allai ne Kaisung dine. ²¹ Kaiwasa na nana fosa ehiri ewarami paria weo etaramioi medu tonana fo. Eteyo, “Waitarahio inontarai nini faini dino mingno inontarai eraria Yesusi fesa na Yerusalemifo mae? Kontai da to ninaifa ma ne mani, da wea fino tefu inontarai eroasoai na nina nesa weo kiasa to imami baba fosa mae?” ²² Wape rahida yiwang rahida Saulusi kaiwo medura fo wemambiriu pari aha. Kaiwoariri medura fo deinawiai weo Yesusi tarai Mananu Mampariri dine, paria Yahudi enai na Damsiki fosa eta-peremi tinang we beyari we kaiwofo.

²³ Rahida bitoya da wa, amani inontarai Yahudi fosa ehasou Saulusi we yoaso Yesusi fefe, ampafe eteiruhi kaiwo weo emuni. ²⁴ Ampafe diru rahida etamang wedua rahutu bendari borong fo. Manamo ene enarifo taraoaifa ampafe deitawanaia. ²⁵ Ampafe diru bei Saulusi ne inontarai erariati fosa ehari, etuki na fino nawang bei, etuki roaino wore kamiei eruti wedua bendarifo nai foi aweu.

Saulusi daraberahi to Yerusalemi

²⁶ Saulusi da to Yerusalemi, i niari we kiontaio Yesusi ne inontarai erariati fosa, manamo ea kiai

emataiti weo eroaso tururi kahai, weo dohonao i mani inontaraio daria Yesusi tarai dine kaha fe. ²⁷ Wape Barnabasi yoasoi ampafe kiari ura we rasulifosara, tuti deiririai wesa kariri todoni Saulusi deti Sempaisi na rang rabuang fo, tuti kariri medu wei fo. Deikaririai kontai kariri todoni Saulusi mitai kaha deiriri Yesusi wonongfo na Damsikifo. ²⁸ Donio Saulusi niyai riasa tuti kiorang Sempaisi wonongfo na mitai kahai wari bendari Yerusalemi tantenang. ²⁹ Kontai medu ria inontarai Yahudi mano emadu na kaiwo Yunani fosa kariri Yesusi awa esawasa, wape ea erurai we emuni. ³⁰ Doroio eroaso fosa etaramioai we Yahudifosa ete emuni ampafe ewawuri to bendari Kaisarea arau, mayeai etanatui pari to bendari Tarsusi.

³¹ Ampafe donio jemati na nu Yudea foi sentenang, nu Galilea foi tuti Samaria foi emino-hifo ematai Sempaisi tuti eminohi na mai, manea enari kangganisa ahang kaha. Allai Nuaninu Mirarebana foi fiatasa dohong enemirorongfoi fi-abai, ampafe ewemambiriu aha, kontai efau aha.

Na Lida Petrusi niari Eneasi denteng

³² Petrusi da wariai suambawa mano eroaso fosa na kataifo sentenang. Na rahida bei i suambawao Sempaisi ne inontarai emararebana fosa na bendari Lida foi. ³³ Na wanai sobu inontarai mang manei wonong fino Eneasi, inontarai nani fiaya defuna indeatorua finanai. I wia terai na ne fatafoi. ³⁴ Medu wei deyo, “Enease, Yesus Kristusi waraira maninangwai weru wau. Boabari wau tuti funtang fatao wa nai wai.” Na kutu nanai kontai Eneasi doabariri. ³⁵ Kaiwasa fuba eminohi

na Lida tuti Saron fosa ewati Eneasi we dentengfo ampafe ea kiai eroaso Sempaisi.

Na Yope Petrusi duwi Tabitai

³⁶ Na bendari Yope wiwing manei wonong fino Tabitai (wonong na kaiwo Yunani mani *Dorkasi*, neta we rusa). I mani inontarai daria Yesusi, tuti niari fi beng bitoya pampang tuti fiata inontarai ene pari fi fosa. ³⁷ Na rabuang bonani fai i meninang pariao mireha. Ainanaya wiwing mireha nani etohoni deriaia, eruaisi ao wiatai na rorong bo yai foi. ³⁸ Yope wiro waroi tururai weru Lida kaha, donio Yesusi ne inontarai erariati fosa na Yope etaramio Petrusi niai na Lida, ampafe etemi uwemandu ura weia, urutani ureyo, “Wukahera ro we amea ma.”

³⁹ Ampafe Petrusi doabariri da ria suru. Itora wa sobu kataifoi ainanaya eha Petrusi to rorong bo yai foi. Wiwina na nana fosa kiai etoa wariri mae esai etainawi ansung dawa wesa fo wei.

⁴⁰ Petrusi demisa era wa ehai to boriej, ainanaya disang kapa awebuka tuti wenadi. Mayeai daraberahi arong we wiwing mireha foi tuti medu wei deyo, “Tabitae, boabari wau!” Ainanaya ureng tabau detia Petrusifo doabariri beyaria minohi. ⁴¹ Ainanaya Petrusi yu na warangfo tuti fiataria doa, mayeai sahu mano eroasoai tuti wiwina fosa, ainanaya dohong mano suwi na marareha rorong foi wesa aha. ⁴² Kaiwoariri kariri fitantuma nanai dafai wari bendari Yope tantenang, ampafe inontarai bitoya eroaso Yesusi. ⁴³ Petrusi niai na nanai we rahida beiru teai ria inontarai manei wonong fino

Simoni, i mani inontarai niari andowa rerawa we fisiai aha.

10

Korneliusi dere we Petrusi da wei ma

¹ Na Kaisarea inontarai Roma manei wonong fino Korneliusi. I mani afai mamuna dine, ne pangkatio kapteni. I tuti ne raifosa afai mamuna Italia disa. ² I tuti ne munu rorong fosa kiai ematai Allai tuti esomi wei, kontai fiata inontarai Yahudi mano ene pari fi fosa bitoya paria, tuti wenadi pampang we Allai.

³ Na rahida bei wofoi tiwerawa tarahio araha ureng botoru teai, detioai terai na urengfo weo Allai ne wewai manei da ma tuti dutani deyo, “Korneliuse!” ⁴ Korneliusi seite wewaifo mitai paria, mae medu wei deyo, “Daie, tofino?” Wewaifo medu wei deyo, “Allai tarao nemu nadiwa ampa tuti detio enemurorong denteng we kaiwasa wai. Finari tonanane ne tarai we korbani we Allai, ampafe piraise we wau. ⁵ Ampafe na kutu iari ninai kontaio bemi inontarai maneitoru itora to Yope we itosahu Simoni we da ma, i wonong siai feai aino Petrusi. ⁶ Minohi ria inontarai manei wonong fino Simoni, mano niari andowa rerawa we fi siai ahang foi na ne munufoi. Ne munufoi wiana wenafareng fine.”

⁷ Na kutu siario wewaifo da werui nanai, sahu ne mangfata na munufoi uwemandu tuti afai mamunao somi we Allai manei, amani mano weririati pampang foi. ⁸ Deiriri kariri fianai aino detioa foa kai we itoru, ainanaya demi itoru itora to Yopea.

Petrusi deti fi ria Sempaisi

⁹ Kameai weroa naia mani, rahida rabuang teaia, mano itorafo itoru itora wa rerai we munue Yope tonanai, Petrusi dau to munu minohi nai foi nuwowongfo ayai we wenadi. ¹⁰ Ainanaya wewisi paria tuti deo dampi. Ampafe fiangfo emainenamai tonanai mae, mayeai mani detio fiainawiaifeai ria Sempaisi. ¹¹ Detio rorafaisi tifa tuti detio fi ne tarai toyario ireu fiebai tirera Allai suki to nunei meu, sawai na warabuka boa fo. ¹² Na ireu rorong fo andowa Yahudifosa ene wori wea fo, na rabuang botoru, amani andowao eawemi boa, kontai ne efafa na earomi fo,* tuti romufosa.

¹³ Ainanaya tarao manei raofuifeai medu wei deyo, “Petruse, boa! Muni ambori bani!”

¹⁴ Petrusi yoa deyo, “Sengne waune, nana fanai! Weo fiang amene wori weai ninai, yang eai na wea kaha rai, weo fimai kaha fine fefe.” ¹⁵ Manamo Sengnei medu wei aha deyo, “Fianai aino inaria mararebanaifa tuti mai we metang fo mani, wiro mesahuai we fimai kaha fine fanai.” ¹⁶ Fi detioai nani Allai medu wei webetoru, mayeai ireufoi dau to rorafaisi aha.

¹⁷ Petrusi weraia kerira, enetituai paria weo fi detioi foi. Masi minohi enetituai weai tonanai mae, mano Korneliusi demi sitoru itoroari kawuru na wore rahutu borong foa. ¹⁸ Ainanaya itosahu inontarai manei ma itorutang berahi itoreyo, “Inontarai mano wonongno Simon Petrusi nei minohi na nina e?”

¹⁹ Petrusi masi minohi enetituai we fi detioa fo tonanai mae, Allai Nuaninufui medu wei deyo,

* **10:12** Ne tarai toyario tawai, fiwaradi, ananaui, wanggori tuti fisiai tonanai.

“Petruise, inontarai mantoru itora ma itosera we wau fo. ²⁰ Ampafe wukera bia tuti dohonao enemuwawera weo ro ria itoru wa fe, weo yauno yemi itoru wa.”

²¹ Donio Petrusi biari aweu tuti medu we itoru deyo, “Yauno muntosera we yau ne. Muntosera we yau we fiani?” ²² Itoroa wei itoreyo, “Kapteno Korneliusi andi demi antoru antora ma ne. I inontarai enerorong mesi dine tuti mitai Allai, kontai inontarai Yahudi nesa kiai etatori paria. Allai ne wewai mirarebana manei da wa medu wei, weo demi we wau ma weo ro wei to ne munufoia ambori tarao fianai aino modurai wei fo.” ²³ Ampafe Petrusi dutang sitoru itorena riati diru bonani na nanai.

Petrusi deiriri Yesusi we Korneliusi

Kameaia Petrusi doari meai tuti da ria itoru. Doroi eroasoai na Yope fea kontai era riatai. ²⁴ Era na rahida bonani paria kameai aha arahio era sobu Kaisarea. Na nanai Korneliusi tuti ne terafosa kontai ne maniwowiri wenotisara fosa efan-duhisa etamang wei kawurua. ²⁵ Petrusi da to munufoi afui, Korneliusi detiaoi na kutu siari nanai da weui tuti suki aweu disang kapa awebuka somi wei. ²⁶ Wape Petrusi yuna warangfo yabiti aweai doa tuti medu wei deyo, “Boabari wau, weo yau kontai inontarai siari fe yau ne.”

²⁷ Medu wei tonanai mae usuai pari to munufoi afui. Na rorongfo detio kaiwasa bitoya efan-duhisa kawurua. ²⁸ Ainanaya medu wesa deyo, “Mewaitawanai weo na Kaiwo Musai soi fo, medu weduarai weo inontarai Yahudi nesa wiro ameweboyari ria inontarai siaio Yahudi kaha

fosa, toyari mea kontai. Wape Allai deinaw-
iai kawuru we yau ampa weo wirow imameatai
we inai we kaiwasa siai fanai, weo ea kontai
wirow isahusa we inontarai emai kaha saine ahang
fanai. ²⁹ Ai wedaya bemi weo yau we ira ma
mani wirow imadu riwana kaha. Ampafe yeo iwait-
awang fianai aino bemi we yau ira weai ma ne.”

³⁰ Korneliusi yoa deyo, “Rahida botoru da wa fo,
tarahio ramindena toninai, araha ureng botoru,
iwenadi na munu iminohi nai nei. Na tantuma
kutu nanai, mang manei doari na arohureane.
Ansung sensuna fo kaiwewa paria. ³¹ Medu we
yau deyo, ‘Korneliuse, Allai yoa we nemu nadi-
wai ampa tuti deitawang todoni enemuwawu
mano ene pari fi fosa ampa. ³² Ampafe bemi
manektoru itora to Yope, awa itosahu inontarai
manei, wonong fino Simon Petrusi. I minohi
sau ria inontarai niari andowa rerawa, wonong
fino Simoni, ne munufoi wiatai na wenafareng
fine.’ ³³ Aino wedaya mani isahera yemi inontarai
we itora mau itosahu wau. Tuti wau enemuro-
rong denteng paria we ro ma. Nina mani amea
kiai amefanduhi amea na Allai urengreane weo
ametarami kariri fianai aino Allai demi wau mod-
uri kiai we amea ne.”

³⁴ Ainanaya Petrusi medu deyo, “Arahio ni-
nai amani yeitawanaifa weo fianai aino Allai
niari weo inontarainesia kiai ne amani masi.
³⁵ Inontarai da na nu bodoni kontai ki, Yahudi
tuti wirow Yahudi kaha, wape mitai Seng Allai tuti
dohong kariri ne bengfo amani Allai sahui we
ne arikang kontai. ³⁶ Mea kiai mewartawangno
kaiwo neung kutu Seng Allai fafongfa medurai

weo inontarai na nu Israeli fosa. Kaiwoariri nana mani deiriri karirio Kaiwo Mahikai kia mai we tata na Yesus Kristusi, amani i weSeng we inontarai fuba nini kiaia. ³⁷ Tuti mewaitawangno fifianai aino kawariai na nu Yudea foi sentenang, amani wereantenang na Galilea na rabuangno Yohanesi deiriri kariri baptisifo kaia fo. ³⁸ Nana mani kariri Yesusi inontarai Nazareti foi, Allai yuaisi tuti sensoni na Nuaninu Mirarebana foi tuti na ne mambiriufu. Kontai Yesusi nani da niari bengfo mai katitaifoa kai. Inontarai fuba Saminseni dohonsa fosa, niarisa ebeng, weo Seng Allai weririati.

³⁹ Ameaino inontarai amewati terai na ameuremireane kariri fi niariri kiai foi na nu Yahudi foia tuti na bendari Yerusalemi. Tonanai ki wape emuni etohoni sau na aitabafoi. ⁴⁰ Wape werahida botoru Seng Allai duwiri na marareha rorong foi tuti deinawi we inontarainesa. ⁴¹ Wiro inontarai fuba nini kiai ewatioi kaha, mae mano Allai diri amea fafong weo ametairiri wonongfo, ameaino amewatioi tera ne. Weo suwi na marareha rorong foi mani ametampi ruhiai riati. ⁴² Tuti Yesusi demi amea ametairiri kaiwo nanai weo inontarainesa, tuti ametaiririai kontai weo andino Seng Allai yuaisi we mano kiutu kaiwo weo inontarai fuba minohi darang nei tuti inontarai fuba mirehara foi ne, ambori na rahida kife nunei Yesusi deto tatesa kiai, amani mano ambori esobu mai fosa siai tuti mano ambori esobu ne karira fosa siai. ⁴³ Andino nabifosa kiai emadu kariri eteyo, inontarai mandoni kontaio yoaso Yesusi mani, ambori Yesusi feriri ne sasarifoi na ne wonongfo ki.”

*Inontarai Yahudi kaha nesa esobu Allai Nuanin-
ufoi*

⁴⁴ Na kutu siari Petrusi doa medu wesa nanai, Nuaninu Mirarebana foi biari meu tuti sensoni mano Yahudi kahaio etarami kaiwofe nanisa kiai. ⁴⁵ Inontarai Yahudi eroaso Yesusio era ria Petrusi na Yope ma fosa, ea kiai epapuhung paria, weo ewati Allai dohong Nuaninu Mirarebana foi we inontarai siai konta fefe. ⁴⁶ Weo etarami terai weo inontarai nanisa emadu na kaiwo siai bitoya tuti efiai Seng Allai. ⁴⁷ Ainanaya Petrusi medu deyo, “Mewati inontarai ninisa esobu Nuaninu Mirarebana foi kontai mai kariri Yahudine tata ampa. Ampafe iwebaptisisa na mereha mani manei medu weduasa rai e?” ⁴⁸ Ampafe demisa weo ewebaptisi na Yesusi Kristusi wonongfo. Mayeaia mani etutani weo minohi riasa rahida beiru teai aha.

11

*Petrusi fi medura fo we mano eroaso fosa na
Yerusalemi*

¹ Rasulifosa tuti doroi eroasoai na nu Yudea foi sentenang etaramioai weo inontarai siaio Yahudi kaha fosa kontai etarami Allai ne Kaiwofo tuti eroasoai. ² Ampafe rahida bo Petrusi da to Yerusalemia foi, inontarai Yahudi mano eroasoia fosa ewekaiwo wei eteyo, ³ “Todonie ro to inontarai ewesunati kaha fosa ene munufoa wei ne? Kontai boaria bampi riasa nariai aha.”

⁴ Ampafe donio Petrusi deikaririai wesa na mai, karirio fi fuba sodaira fo pari na reantenangfo. ⁵ Medu deyo, “Rahida bei na munue Yope iwenadi, amani iwati fieai. Fi iwatioa fo mani ne tarai toa

fino ireu aburung tirera Allai suki na rorafaisi meu, sau na warabuka boa fo rurang yau. ⁶ Na kutu siari iwati afui oi nanai, iwati andowa mano eawemi boa fosa, tuti mano ahumi kaha fosa, tutio mano efafa na earomi fosa, tuti romuo yuain-sowang kaha foi. ⁷ Ainanaya manei raofuifeai medu we yau deyo, ‘Petruce, boa! Muni ambori bani.’ ⁸ Wape iroa wei aha yeyo, ‘Sengne waune, nana fanai. Weo fiang amene wori weai ninai, wiwo yang eai na wea kaha rai weo fimai kaha fine fefe.’ ⁹ Manamo raofuifofo medu na rorafaisi aha meu deyo, ‘Fianai aino inaria mararebanaifa tuti mai we metangfo mani wiwo mesahuai we fimai kaha fine fanai.’ ¹⁰ Fi iwatioai nanai iwatioai pari we betoru, ainanaya dau to rorafaisi weru yau.

¹¹ Na kutu iari nanai kontai tete etemi inontarai itowemantoru itora na Kaisarea we yau ma, itosobu munu iminohi nai foi. ¹² Ainanaya Seng Allai Nuaninufufofo demi yau ira ria itoru na wiwo enehuwawerahi ahang kaha. Doroio eroasoai ewewonang ninisa era ria yau to Kaisarea, tuti amea kiai amesuai to Korneliusi ne munufufofo. ¹³ Mayeai deiririai we amea kariri todoni deti wewai manei doa na ne munufufofo rorongfo tuti medu deyo, ‘Bemi maneitoru itora to Yope itosahu inontarai manei wonong fino Simon Petrusi. ¹⁴ I ambori deikaririai we wau kariri todoni Allai ambori feriri wau tuti nemu munu rorong wai kiai ne.’”

¹⁵ Petrusi medu pampang deyo, “Tuti na kutuo imadu kaiwofo tonana fo, Nuaninu Mirarebana foi bia aweu sensonisa, ne tarai toyari reantenangfe sensoni tata kawurua nanai. ¹⁶ Arahio arohuoai weo, Sengnei raminde

medurai kawuru ampa deyo, ‘Yohanesi webaptisi kaiwasa na mereha, wape ambori Seng Allai webaptisi mea na Nuaninufoi, amani sensoni mea ki.’ ¹⁷ Ampafe tarai ampa weo Nuaninu Mirarebanaio Allai dohonai we tatara fo na rabuang bo taroaso Seng Yesus Kristusi fo, dohonai mai kontai we inontarai Yahudi kaha fosa. Ampafe tonana mani ambori isua Seng Allai e?”

¹⁸ Etarami kaiwo fenana fo, emadu awarai ahang kaha, mae efiai Allai. Eteyo, “Oh, tarai! Tonana mani inontarai Yahudi kaha fosa kontaio Allai dohong rang wesa weo etaraberasa weru ene sasarifoi ambori esodai ne maifo.”

Jemati na bendari Antiokia

¹⁹ Rabuang bo Majelisi Agama fesa emung Stefanusi nanai, inontarai eroaso Yesusi fosa etawisa ewawu tateraia. Manea ewawu paria sobu nu Fenisia, manea kontai ewawu paria sobu nu Siprusi tuti bendari Antiokia. Na katai ewawuoai nanai etairiri Allai ne Kaiwofo we inontarai Yahudi fosa terai. ²⁰ Wape na inontarai eroasoai nanisa, amani inontarai Siprusi tuti Kirene, manea etontai to Antiokia tuti na nanai etairiri Kaiwo Mahikai kariri Seng Yesusi we inontarai Yahudi kawai emadu kaiwo Yunani fosa. ²¹ Sengnei warang mananu fo weririasa ampafe kaiwasa bitoya eroasoai tuti etaraberasa we Sengnei aha.

²² Kaiwo kariri nanai dafai paria sobu jemati na Yerusalemi fosa etaramioai kontai, ampafe etemi Barnabasi dontai to Antiokiara we detisa. ²³ Rahida bo dontaia sobu kataifoi, detio Allai dohong ne bengfo arora tuti mioang inontarai

eroasoai na nana fosa ne, piraise paria tuti de-
unausa kontai we eroasoai muti. ²⁴ Barnabasi
nini mani inontarai enerorong denteng dine tuti
Nuaninu Mirarebana nei sensoni. Kontai yoaso
Sengnei na mai ampafe wedaya kaiwasa bitoya
eraria Sengnei.

²⁵ Mayeai dontai to bendari Tarsusi awa sera
we Saulusi. ²⁶ Na wanai sobui kiari to Antiokia
aha ma. Unayai ria jemati na nana fosa defuina
bei sentenang, tuti uraunau jematifosa tuti kai-
wasa siai bitoya kontai. Na Antiokia nanai aino
inontarai eroaso Yesusi fosa ahusa we inontarai
Kristeni reantenang pari.

²⁷ Rabuang bonani nabi manea era na
Yerusalemi to Antiokiara. ²⁸ Na ea manei wonong
fino Agabusi. Na Nuaninu Mirarebana foi ne
mambiriufo doari aweai medu deyo, “Na nunei
sentenang ambori kahari fiebai bei ming ki.” (Fi
medurai nanai tarai kaririai, amani na rabuang
bo Klaudiusi yu Mananu Kaisari fo.) ²⁹ Ampafe
inontarai eraria Yesusi na nana fosa kiai, emadu
ruhai we efanduhi doi, etanatuai we doroi
eroasoai na nu Yudea fosa, mansiari-mansiari
dohonai kariri fianai aino sobua fo. ³⁰ Fi emadurai
nanai etohong kaririai, ainanaya etemi Barnabasi
tuti Saulusi uka fi etohona fo, ukara urohona we
mano ewenunggamiei we jemati na nu Yudea
fosa.

12

Rasulifosa esobu dadira fuba aha

¹ Na rabuang bonani kontaio Mananu Herodesi tefu inontarai eroasoa manea we de niari kangganisa. ² Demi afai mamuna emungno Yakobusi, i mani Yohanesi ne tafuai dine, emuni na sondu. ³ Na kutuo detioai we Yahudifosa enemirorong piraise weo fi niari fo nanai, demi ne afai mamuna etafu nari Petrusi aha. Petrusi etafuri fo mani tete rahida fuba Yahudifosa esahuai we *Rahida Roti Weragi Kaha* fine. ⁴ Etafuria mayeai ehari to munu aitamu rorong foi. Afai mamuna fosa etatosa werabuang boa, we ewaitawang wedua Petrusi na nanai. Rabuang bei mani ewemana. Herodesi enetituitai weo rahida Paska foi kiai wori, dutang wawera Petrusi na kaiwasa bitoya foi euremireafo ki.

⁵ Ampafe Petrusifo eru aitamuoi wiana munu aitamu foi, wape mano eroasoa fosa ewenadifo mambiriu wei paria we Allai.

Petrusi da to boriei weru munu aitamu foi

⁶ Diru bo kameai ma weo Herodesi sahu Petrusi weo dutang wawerahi fo, diru nani Petrusi dena, wape warang awengfo eru aitamuoi tuti afai mamuna mandu uroa wahi. Na rahutu borong fo manea kontai ewaitawang weduari nayai. ⁷ Tatofang nanai Sempaisi ne wewai manei doari na nanai, tuti sambewara bei ma sambewa rorong foi sentenang. Wewaifo nihingno Petrusi paria doabariri, ainanaya medu wei deyo, “Boabari wau ahera!” Na kutu nanai kontaio wai besio ewora warangfe nai foi tiparesuai. ⁸ Mayeai wewaifo medu wei aha deyo, “Tata nemu ansungwa

tuti sapatuwa.” Ainanaya niari kaririai. Wewaifo medu nariai aha deyo, “Wonsung nemu ansung borai wai tuti ro ria yau.”

⁹ Ainanaya Petrusi da ria wewaifo to borai weru munu aitamu foi, wape deitarahio fifianai aino wewaifo niari nanai wiro antu kaha, mae manta demiei arora. ¹⁰ Ura weru mano ewaitawang weduari fosa, mano reantenang fosa mayea mani mano sua fosa aha, ainanaya ura sobu rahutu besio wia to bendarifo fo. Rahutufifo tifai na mantauni, ainanaya ura to boriei tuti ura ria rang bei paria rea fo. Tatofang kutu nanai wewaifo niai weruia.

¹¹ Mayeai arahio Petrusi deitawangno fianai aino sodaira fo, ainanaya medu deyo, “Oh, ninaia mani arahio yeitawanai weo Sengnei taraie demi ne wewai manei kawuru ma weo waraira yau weru Herodesi ne mambiriufu tuti fikarira fuba kiaio Yahudifosa enemitawanaifa weo ambori isodairaifa ne.”

¹² Doae enetituitai tonanai, mayeai da to Mariai, Yohanesi mano esahui kontai we Markusi foi inang, itone munufoia. Na nanai inontarai eroaso bitoya efanduhisa ewenadi we Sempaisi.

¹³ Petrusi bioi rahutu boriei foi, mangfata wiwing manei wonong fino Rodei, da we fia rahutufifo.

¹⁴ Awa mani deroanso Petrusi rawafuifo weriwang beyari. Wape piraise karerai ampafe fia rahutufifo kaha, mae sikahera daraberahi ahafui, deikaririai wesa deyo, “Petrusi doari na borieife fo.” ¹⁵ Wape etei wei eteyo, “Mata wefiauwo fe.” Manamo Rodei kika tawanai we beyari weo anture Petrusi dine. Doni emadu eteyo, “Tarahi ne wewaio deitawani fi dine.”

¹⁶ Esawasa tonanai mae, Petrusifo doa mae bioi rahutufoi pampang. Donio awa efai rahutufoi tuti ewatioi nanai ehiri ewarami webeyari.

¹⁷ Petrusi kiamang tawansa na warangfo ambori enemboru, mayeai deiriri kariri todoni Sempaisi kiari weru munu aitamu foi fo. Ainanaya deyo, “Meteikariri fininai we Yakobusi* tuti tane doroi manoei wasa.” Mayeaia mani da weru katai nanai to katai siai aha.

¹⁸ Kameaia mani afai ewaitawang weduari fosa emadu kariria. Enemituiaia kai na wea kaha we fianai aino Petrusi sodaira fo. ¹⁹ Ainanaya Herodesi demi ne afafosa era esera we Petrusi na mai, manamo wiro esera sobui kaha. Ampafe Herodesi sahu afai ewaitawang weduari fosa ma dutang berasa, ainanaya demi manea emunsa. Mayeaia mani Herodesi da weru nu Yudea tuti niai na Kaisarea waroi kutea.

Herodesi mireha

²⁰ Na rabuang bonani Herodesi kesou inontarai Tirusi fosa tuti inontari Sidoni fosa paria. Ampafe donio ea ruhiai era wei etoari na arongreafo. Reantenang mani ewawori we Balastusi mano wenunggamiei we munu Herodesi foi, ampafe i sau wesa. Mayeai era wa etoari na Herodesi arongreafo, ainanaya etutani we eweboyari aha, weo nu eminohi nai foi eha fiang na Herodesi ne kataifoi fefe.

²¹ Na rahida bo wenotia foi, Herodesi sensuni na ne ansung mananu fo, ainanaya minohi na ne kadera mananu foi, kiorang we ne rai bitoya foi.

* **12:17** Wiro Yakobusi mano Herodesi miuni foi kaha, mae Yesusi ne tahatui dine.

²² Ne rai fuba etarami didauwi fosa ebibe tutiri eteyo, “Mano medu nini mani seng dine wiwo inontarai batang kaha.” ²³ Na kutu nanai kontai Sempaisi ne wewai manei bioi weo enerorongfoi dedai we sobu fia na sa, kontai wiwo somi we Allai kaha fefe. Ampafe kauboi dani pariao mireha.

²⁴ Donio Sempaisi ne Kaiwone dafai wariai to katai bitoya tuti efau eroasoaifa.

²⁵ Barnabasi tuti Saulusi unari fi unari fo kai,† urarabera suru na Yerusalemi, tuti uka Yohanes Markusi kontai da ria suru.

13

Allai diri Barnabasi tuti Saulusi tuti demi suru

¹ Na inontarai eroasoai na Antiokia fosa, na wanai nabifea tuti mantaunaufe, toyari Barnabasi, Simeoni mano wonong tatawa fino Kumetani, Lukiusi na Kirene, Menahemi (i mani Herodes Antipasi tamangno yuti kontai), tuti Saulusi. ² Na rabuang bo ewenadi we Sempaisi tuti ewepuasa fo, Nuaninu Mirarebana foi medu wesa deyo, “Metiri Barnabasi tuti Saulusi metohong suru terai we yau, ambori unari fi yohonai kawuru we surua fo.” ³ Ewepuasa tuti ewenadia kai fo, eruai ewaramia wasau suru, ewenadi we suru tuti etemi suru ura wa.

Barnabasi tuti Saulusi ura to nu Siprusi

⁴ Allai Nuaninu Mirarebana foi demi Barnabasi tuti Saulusi ampafe urong to bendari Seleukia arau. Na nanai urafai to nu Siprusi. ⁵ Na rabuang bo usobu bendari Salamisi fo, urairiri Allai ne Kaiwofo na Yahudifosa ene munu agama

† 12:25 Botio Fi Rasulifosa Enari 11:30.

fo. Yohanesi mano ahui we Markusi dontai kontai ria suru we fiata suru.

⁶ Itora wari nufoi sentenang paria sobu bendari Pafosi. Na wanai itosobu inontarai Yahudi manei, wonong fino BarYesusi, ete na kaiwo Yunani esahui kontai we Elimasi. I inontaraio wesulapi dine tuti nabi wetarai kaha, ⁷ i kontai mangfata we gubernurifoi. Gubernuri yu na nufoi nani wonong fino Sergius Paulusi, i inontarai sewai dine. Sahu Barnabasi tuti Saulusi urua, weo enerorongfoi dohong we tarao Allai ne Kaiwofo. ⁸ Wape Elimasi, mano wesulapi nani, yurai paria we pempamu gubernurifoi ambori wiwo yoaso Yesusi fanai. ⁹ Ainanaya Saulusi mano esahui kontai we Paulusi foi, Nuaninu Mirarebana foi sensoni, ampafe seite Elimasi tuti medu wei deyo, ¹⁰ “Ne, Saminseni ne arikang di wau! Wau weaiteta we ne bengne, tuti purarasa webeyari. Todoni fino wiwo fotou nari kanggani fibeng Allai niari we feriri inontaraifesa ninai? ¹¹ Ninaifa mani boti, Sengnei ambori bioi wau! Ambori uremuwa fafa tourai, paria wiwo boti wofaisi ahang kaha.”

Na kutu nanai kontaio Elimasi nuruainso to-yari ayewi tuti mamantiti bei ma wedua urengfo, ampafe da warafafarai sera we inontarai we binti. ¹² Gubernurifoi deti teraifa na urengreafo weo fianai aino Elimasi sodairai nana fo, yoaso Yesusi, weo Sempaisi ne Kaiwofo dohoni pepuhung paria.

Paulusi tuti Barnabasi na bendari Antiokia na nu Pisidia

¹³ Paulusi tuti ne maniwowirifosa itorafai na bendari Pafosi to bendari Perga na nu Pamfilia. Na nanai Yohanes Markusi dontai weru sitoru, daraberahi to Yerusalemi aha. ¹⁴ Na Perga itora paria aha to Antiokia na nu Pisidia. Mayeai na rahida Sabati foi itora wa itominohi na munu agama Yahudi foi. ¹⁵ Na rabuang bo etato Kaiwo Musai soi fo tuti nabifosa esoi foa kai fo, mano ewenunggamiei we munu agama foi etemi inontarai na nana fosa etutang Paulusi tuti ne maniwowirifosa eteyo, “Amene doroi bohine muntorune, masino muntone kaiwo aunau feai we muntofata inontarai ninisa mani muntomadurai.”

¹⁶ Ainanaya Paulusifo doari ayai, yuai warang wesa mayeai medu deyo, “Nehu doroi inontarai Israeli tuti mano Yahudi kahai na nu siaio mesomi we Allai ne meaine. Metarami nehu kaiwone wo. ¹⁷ Allaio Israelifosa ene Sengfoi, diri tane werengfosa kawuru ampa tuti niarisa etawing separai fuba paria na rabuang bo enayai we inontarai aisei na nu Mesiri fo. Mayeai na ne mambiriufo kiasa to boriei weru Mesiri. ¹⁸ We defuina piarua fo, na katai wekamamiei wowong fo, enari fimai kahai pampang wape sawani wesa. ¹⁹ Kaiwasa siao ewerabuang itu ene katai na Kanani fosa, Allai minsa tuti deto ene kataifoi we kaiwasa Israeli fosa, ambori esahu katai nanai we enefi terai. ²⁰ Ne nanai kiai dao defuina piaura weru awa piarua sura (450).

Etato nu Kanani foi wesa akawuru, mayeai Al-

lai yuai mangkutu kaiwo* wesa, paria rabuang bo nabi Samueli daria fo. ²¹ Mayeai etutang we esobu mananu manei, ampafe Allai dohong Kisi antungno Sauli na Benyamini ne ririafoi, we we-mananu wesa. I yu mananufu defuina piaru. ²² Sauli yu mananufu defuina piaru foa, mayeai Allai wara sayari weru ne mananufu. Ainanaya yuai nari Dauti, yiwani we mananu wesa aha. Tuti Dauti nini Allai medu kariri kawuru deyo, ‘Isobu Isai antungno Dauti kawuru we inontarai enehuoine dine kawuru ampa. Andino ambori niari kariri fi yawi wea fo na mai.’

²³ Na Dauti nani ne ririafoi, Allai yuai Mananu Mampariri manei we inontarai Israeli nesa kariri ne kaiwo dereraia fo, amani Yesusi andino we-Mananu Mampariri ne. ²⁴ Wiwo Yesusi niari fi na nunei kaharai mae, Yohanesi sahu kawuru we inontarai Israeli nesa we etaraberasa weru ene sasarifoine tuti webaptisisa. ²⁵ Tuti Yohanesi rerai we yufia kai nana fo, medu we kaiwasafosa deyo, ‘Menemitituaitai we mandoni di yau e? Yau mani wiwo mano metamang wei fi di yau kaha. Bireri! Wape i ambori da tua yau aha ma ki, tuti we irehu ne wai sapatu fo terai ki, wiwo imai we inari finana kaha.’

²⁶ Doroi bohi meweriria na Abrahami ma ne mea, tuti mano Yahudi kahaio mematai Allai ne meaine, we tataino kaiwo kariri Allai feriri tata fo dohonai kawuru meu ne. ²⁷ Weo kaiwasa

* **13:20** Mangkutu kaiwo ninisa wiwo ne tarai kariri mangkutu kaiwo na fui nini kaha, mae ne tarai kariri mambaiseng. Na rabuang bonani Israelifosa ene mananu kaha, mae ene mangkutu kaiwo terai.

enayai na Yerusalemi fosa tuti ene mano ewe-nunggamiei fosa, ewaitawana kahai we Yesusi mani Mananu Mampariri dine, ampafe eteiayari tuti emuni. Ampafe kaiwo nabifosa emadurai na fafongfa nanai, amani kaiwo na Sabati neungfo etaramioaifa fo, wetarai kaririaia, na rahida bo emuni foi. ²⁸ Wiro esobu fi sarawa feai riati we sodai aiboi marareha fo kaha, tonanai ki wape etanggewa Pilatusi we dohong aiboi marareha fo wei. ²⁹ Tuti enari kariri fianai aino na kaiwo mararehana fo esoi kariria kai fo, etu ne taraifo weru aitabafoi tuti eharia wiatai na fafo rorong fo. ³⁰ Wape Allai duwiria suwi na marareha rorong foi aha, ³¹ tuti rahida beirua fo deinawi ne taraifo we ne inontarai mano erariati kawuru na Galilea to Yerusalemi ma fo. Inontarai nani saino ninaifa mani etairiri kaririai we kaiwasa Israeli fine.

³² Ampafe na ninaifa ametairiri Kaiwo Mahikai nanai kontai we mea, amani fianai aino Seng Allai dererai kawuru we tane werengfia fo, ³³ finanai niari kawuru we tane werengfosa ene ririane tata, amani na duwi Yesusi na marareha rorong foi aha ne. Kariri kaiwo dotu na Masmuri bo boru foi deyo,

‘Wau mani nehu Kaisung di wau,

tuti na rahida bonini yeinawiai we
kaiwasanei we yau mani tamamu di yau.’*

³⁴ Allai duwiri kawuru na marareha rorong fi ampa, tuti ne taraifo wiro wioru kaha. Ne tonanane Allai medu kaririai kawuru deyo,

‘Fi kiaio mirarebanai tuti wiatai wenumainufo
amani fafongfa yereri we Mananu Dautia foi,

* **13:33** Masmuri 2:7

ambori yohonai we wau ki.’*

³⁵ Na kaiwo siaio Dauti medurai kontai toninai,
‘Wau wirowa tua nemu Mano Mirarebana ne yau
inaya iworu na fafo rorong fo kaha.’*

³⁶ Dauti niari kariri fianai aino Allai demi niari
fo na mai ampa, paria i mireha kontai ria ne
werengfoi tuti esarai. Tuti ne taraifo wioru ampa.

³⁷ Wape Yesusi mano Allai duwiri na marareha
rorong foi, ne taraifo wioru kaha.

³⁸ Ampafe doroi bohine mea, todoni kontaio
mewaitawanaifa weo tane sasarinei Yesusi nini
dino feriri ne. Nanai aino yeisaharai we meane.

³⁹ Weo Hukumi Musai soi fo wirowa demoyara kaha
we feriri sasarinei. Wape mandoni dino yoaso
Yesusi mani, wenani beng ria Allai aha finanaia.

⁴⁰ Ampafe meuremi nai nayai na mai, weo do-
honao mesodai kaiwo nabifesa emadurai eteyo,

⁴¹ ‘Inontarai menemikadatai biriu ne meaine,
meuremi nai nayai.

Mea ambori mepapuhung paria we fi inari ne,
wape memarareha.

Weo na rabuang bonini inari fifuba,
finani mani manei deisaharai we mea kontai,
wirowa meroaso kaha.’**”

⁴² Rabuang bo Paulusi tuti Barnabasi ura to
boriei weru munu agama foi fo, inontarai efan-
duhisa na munu agama fi nanisa etare suru
aha weo rahida Sabati bo da aha ma foi mani
urarabera suru aha ma, we urairiri Allai ne Kai-
wofo wesa nari aha. ⁴³ Era to boriei, inon-
tarai Yahudi tuti mano Yahudi kaha fosa mae

* **13:34** Yesayai 55:3
Habakuki 1:5

* **13:35** Masmuri 16:10

* **13:41**

eweagama Yahudi, bitoya paria era ria suru, ampafe uraunausa ambori eru tawang Seng Allai ne bengnea mutu.

⁴⁴ Na rahida Sabati da aha ma foi, adareti kaiwasa na bendarifo kiai da ma weo etarami Sengnei ne Kaiwone. ⁴⁵ Na kutuo mano ewe-nunggamiei we Yahudi na nana fosa ewati kaiwasa bitoya foi nana fo, enemirorong pirahai paria. Eteibera Paulusi tuti etapa kaiwoariri fuba umadura fo.

⁴⁶ Wape Paulusi tuti Barnabasi urufo, umadu kaiwofo na umatai kaha, mae umadu parai we ea, ureyo, “Allai demi auru auka ne Kaiwoaririne we Yahudi mea akawuru wo. Wape memaya we meroasoa kaha, ampafe mantaung meaino meteiyarai, weo wiro memai we mesobu maring Waidani kaha. Ampafe na ninai kontaio aura weru mea to kaiwasa siai, amani inontarai Yahudi kaha fosa. ⁴⁷ Weo Sengnei dohong kaiwo pondoai we tata, amani medu toninai, ‘Yau isahu wau weadia weo sambewa inontarai siai Yahudi kaha fosa, ambori ka mai tuti foriri kaiwasa we nunei sentenang.’^{*,*}”

⁴⁸ Na kutuo inontarai Yahudi kaha fosa etaramioai nanai efaraise karira, tuti eteyo Sempaisi ne Kaiwo kariri Yesusi fo mahikai paria. Tuti inontarai Allai na fafongfa dirisa we esobu ne maifo tuti Waidanifo, inontarai nanisa eroasoai.

⁴⁹ Sempaisi ne Kaiwofo dafai wariyai na katai nani sentenang. ⁵⁰ Wape inontarai Yahudi fosa eweangari inontarai baba na bendarifo tuti wi-wingfosa, mano na inontarai dedai na bendarifo

* **13:47** Yesayai 49:6

ambori eweaiteta we Paulusi tuti Barnabasi, tuti etata suru weru ene kataifoi. ⁵¹ Ampafe rasulifo suru ukafasefa kangganang niai na uawemifo we urainawi kariri esobu ne karirafo ki. Ainanaya ura to bendari Ikoniumia. ⁵² Mano eraria Yesusi na Antiokia fosa efaraise paria tuti Nuaninu Mirarebana foi sensonisa.

14

Paulusi tuti Barnabasi na bendari Ikoniumi

¹ Na Ikoniumi Paulusi tuti Barnabasi usodai fianai aino usodairai na bendari Antiokia fo. Na nanai kontai ura to munu agama Yahudi foi, ukorang Sengnei ne Kaiwone na mai paria, donio weday Yahudi tuti Yahudi kaha fosa bitoya eroaso Yesusi. ² Wape Yahudi mano emaya we eroaso kaha fosa, ewuwu kaiwo karira kariri kaiwasa eroaso fosa, ambori ewedaya kaiwasa Yahudi kaha fosa enemirorong kerira doroio eroaso fosa. ³ Tonanai ki wape Paulusi tuti Barnabasi unayai waroi kutea na nanai, tuti ukorang kariri Sempaisi na wiro umatai kahai wesa. Ampafe Sengnei kontai dohong mambiriu we suru we unari fitantuma bitoya. Finanai deinawiai we kaiwo ukoramai kariri ne beng fenanai, kaiwo wetarai fine. ⁴ Wape kaiwasa na bendarifo esawa wawerasa, ampafe manea etau we inontarai Yahudi fosa tuti manea kontai etau we rasulifo suru. ⁵ Ainanaya Yahudifosa kontai Yahudi kaha fosa tuti mano ewenunggamiei wesa fosa, enemirorong boyari we enari kanggani suru tuti eru kamieio suru. ⁶ Wape uwaitawang enari toa fo, ampafe uwawu une tarai to bendari na nu

Likaonia foi, amani bendari Listra tuti Derbe, tuti to katai wa kahefang na nana fo. ⁷ Na nanai urairiri Kaiwo Mahikai fo kontai nayai.

Na Listra tuti Derbe

⁸ Na bendari Listra inontarai mang manei, awengfo fananahang ao fiaya beyari na siari saubaunung fo, ampafe wiwo doa da kaha. ⁹ I minohi na wanai taradidau sau Paulusi we medu fo tuti yoaso ne kaiwofo paria. Ampafe Paulusi seite inontaraifo tuti deitawanai we yoasofo fuba we niariri denteng. ¹⁰ Ampafe na rawafui fiebai deyo, “Boari ayai, boa tirai.” Ainanaya inontaraifo awengfo mutu soiria doa tirai tuti da.

¹¹ Na kutu kaiwasafai ewatio fianai aino Paulusi niari nanai, ebibe esahu kai na kaiwo Likaonia eteyo, “Tane sengfesa enari riwansa weinontarai batang, ebiari to nufi meu ne.” ¹² Ampafe Barnabasi esahui we seng Zeusi mae Paulusio we seng Hermesio we andino medu ne fefe. ¹³ Seng Zeusi ne munu esomi wei foi wiana bendari refongfoi, ampafe mano weimami wei foi da kontai ma kia sapi mang manea tuti fi maranding enari na ainari feai, kia to bendarifo ne rahutu borong fo. Weo i deyo kiontai kaiwasa bitoya foi emung sapifosa we etohong korbani we suru.

¹⁴ Wape na kutu Paulusi tuti Barnabasi utaramio fianai aino kaiwasafosa eteyo enari we suru nanai, ukasou paria ufosiabu une ansungfo mae umito we kaiwasa bitoya foia, ubibe usahu wesa ureyo, ¹⁵ “Eh! We fiani e menari fininai ninai? Auru inontarai batang di auru kariri mea. Aunai na ninaifa ne we aurairiri Kaiwo Mahikai ne we mea, ambori metarabera mea metawingno

fi karira mesomi weai ninai, mera we Allai mano meiri kawuru weSengfoi aha. I andino niari rorafaisi tuti nunei, rawanangrausi tuti fi niai nai foi kiai ne. ¹⁶ Rabuang bo fafong nanai, Allai sua kaiwasanei kiai na nunei etohong kariri fianai aino mantaunsa enemitituaita fo. ¹⁷ Wape wiro aroporo dohong fiainawiai kariri ne bengfo kaha. Deinawi ne bengfo we dohong metang ming na rorafaisi meu tuti dohong rahida we fi kainuing wetarai. Kontai dohong roweang bitoya we mea tuti dohong menemirorong mirarising.” ¹⁸ Umadu paria tonanai ki, wape mawa kahai we urohonsa etawing korbani erurai we enari fo.

¹⁹ Ainanaya Yahudi maneruru teai era na bendari Antiokia na nu Pisidia foi tuti na bendari Ikoniumi foi to Listra ma, eha we kaiwasa bitoya foi enemirorongfoi, ampafe etau wesa. Ainanaya eru kamieio Paulusia, mayeai efafari to bendari deraung boriei fo ariei, we ewaitarahio mireha ampa. ²⁰ Era weruia, wape mano eraria Yesusi fosa era wa etoa wariri nanai, doa bariri tuti suai to bendarifo ai aha. Kameaia kiontai Barnabasi ura to Derbe aha.

Paulusi tuti Barnabasi urarabera uru to Antiokia

²¹ Na Derbe Paulusi tuti Barnabasi urairiri Kaiwo Mahikai fo tuti inontarai bitoya eroaso Yesusi. Ainanaya urarabera suru to bendari Listra, mayeai na Listra urontai to Ikoniumi urong pari to bendari Antiokia na nu Pisidia. ²² Na bendari nanai uraunau inontarai eraria Yesusi fosa, tuti uraretawansa ambori eroaso Yesusi mutu. Uraunasa ureyo, “Tateo tasuai to Sempaisi ne

Mananu rorong mahikai fo mani, tasodai dadira bitoya akawuru wo.” ²³ Kontai Paulusi tuti Barnabasi uruai inontarai manea we ewenunggamiai we jemati nanai na bendari uraoa fo. Ainanaya uwenadi tuti uwepuasa we urohong inontarai eroasoai nanisa we Sempaisi ampafe dewawusa. ²⁴ Mayeai mani Paulusi tuti Barnabasi urao une rang rorong fo pari, na nu Pisidia pari to nu Pamfilia. ²⁵ Tuti na bendari Perga urairiri Sengnei ne Kaiwofo nayai, ainanaya ura pari to Atalia.

²⁶ Na nanai urabera suru urafai to bendari Antiokia na nu Siria aha. Bendari nani fai dino na siari nanai etohong suru we Allai ne bengfo, ambori unari fianai aino unari fo amani unari kawurua kai anina. ²⁷ Rabuang bo urontaia sobu bendari Antiokia foi fo, ufanduhi kaiwasa na jematifoi, ainanaya urairiri kariri fianai aino Allai niari na suru we kaiwasa na bendari siai fo. Uraiririai kontai kariri todoni Allai fia rang we inontarai Yahudi kaha fosa ambori eroaso Yesusi kontai. ²⁸ Na bendarifo Paulusi tuti Barnabasi unayai waroi ria inontarai eroaso fosa.

15

Emadu na Yerusalemi kariri Yahudi kaha fosa we ewesunati raie

¹ Inontarai Yahudio eroaso Yesusi maneiru teai na Yudea era to Antiokia tuti na nanai etaunau doroi eroasoai na Antiokia fosa kariri kaiwo mai kaha, amani eteyo, “Yahudi kaha ne meaine, mewesunati kariri Kaiwo Musai soi fo kaha mani, wiwo Allai feriri mea kaha ki.” ² Ampafe Paulusi tuti Barnabasi usawasa tuti ureipa pari ene aunafo. Ampefe doni inontarai eroaso fosa

emaduruhi ai ehutu kaiwo ambori Paulusi tuti Barnabasi kontai inontarai maneruru kontai na Antiokia era to Yerusalemi weo emadu ria rasulifosa tuti mano ewenunggamiai na nana fosa. Emadu kariri mano Yahudi kahaio eroaso fosa, we wepararu ewesunati ete bireri e. ³ Jematifosa etemisa era wa, ampafe rasulifo suru tuti mano era ria suru fo ewerurang nu Fenesia foi, esoi ea to nu Samaria foi. Na nanai etaiririai we inontarai eroasoai na nana fosa kariri todoni inontarai Yahudi kaha fosa eroaso Yesusi fo, tuti kaiwo nani dohonsa emararising paria. ⁴ Rahida bo etontai sobu Yerusalemi fo, jemati na nana fosa, rasulifosa, tuti mano ewenunggamiai we jemati fosa etamang wesa na mahikai. Ainanaya uraiririai wesa kariri fi fuba Seng Allai niariri we kaiwasa Yahudi kaha fosa ria suru fo.

⁵ Wape inontarai eroasoai maneruru teai na mano Farisi fosa, etoabarisa emadu eteyo, “Inontarai Yahudi kahaio eroasoai kawurua nanisa todoni kontai ewesunati tuti etohong kariri Kaiwo Musai soi fo ambori Allai feririsa ki.”

⁶ Ainanaya rasulifosa tuti mano ewenunggamiei fosa efanduhisa we emadu kariri kaiwo nanai. ⁷ Eminohi esewa we kaiwofo waroi paria, ainanaya Petrusi doari ayai medu deyo, “Doroi bohine meaine. Mewaitawanai weo rahida da wa fo Allai diri yau rahang mea, we yeiriri Kaiwo Mahikai fo we inontarai siaio Yahudi kaha fosa, ambori etaramioai tuti eroasoai. ⁸ Tuti Allai mano deitawang taenemirorongfuisi, deinawiai kawuru we yu kepansa ampa, amani finanai deinawiai na dohong Nuaninu Mirarebana foi sensorisa mai

kariri dohoni kawuru we tataro fo. ⁹ Allai fi niari wesa fo wiwo siai weru fi niari we tata fo kaha, weo ea eroasoai ampafe yuairurang enemirorongfoi mai kariri niariri we tata ne kontai. ¹⁰ Meteyo Yahudi kahaio eroaso Yesusi fosa etohong kariri kaiwo maraba metohonai nanai, nana mani mewedua fianai aino Allai niari wesa fo. Weo kaiwoariri marabao Musai dohonai nanai, tane werengfosa pari ma tata kontai wiwo tawemambiriu we tatohong kariria kaha. ¹¹ Bireri kontai, mae taroasoai weo na Seng Yesusi ne bengno dohonai arora fo terai aino feriri tata ne, tonanai kontai we ea.”

¹² Ainanaya mano efanduhisa na nana fosa enemborua ehai beyari weo etarami Barnabasi tuti Paulusi urairi kariri fitantuma fuba Allai niari na suru rahang kaiwasa siaio Yahudi kaha fosa. ¹³ Umadua kaifo Yakobusi deyo, “Doroi bohine meaine, metarami ma. ¹⁴ Simoni arahio dei kaririaifa kariri todoni na reantenangfa Allai deinawi ne mahikaifo we inontarai Yahudi kaha fosa, amani na diri inontarai manea na sa, ambori sahusa we ne kaiwasa. ¹⁵ Tonana mani mahikai paria weo Yahudi kaha fosa eroaso Yesusi ria tatane, nanai kariri nabifesa emaduraia fo. Weo esoi kaiwofeai toninai, amani Sengnei deyo,

¹⁶ ‘Mayeai akawuru wori ira aha ma ki.

Ira ma we ibaung Dauti ne munuo sawaia foi aha ki,

tuti iriwangno ne tawafo,

iruaisia doa aha,

amani ira ma we imoang kaiwasa mano Dauti wemananu wesa fosa ene ririafoi,

¹⁷ ambori inontarai nunei kiai esera we yau ki,

wiro Dauti ne ririafosa tera kaha.
Sengnei medu tonanai,

¹⁸tuti niari mai kariri fi deikaririai kawuru na
fafong nanaia fo.’*”

¹⁹Yakobusi medu aha deyo, “Ampafe nehu ene-
hutituitane toninai; inontarai ewesunati kaha
fosa amani Yahudi kaha fosa, mano etaraberasa
we Allai erariati fosa, wiro tanari dadirafo wesa
fanai. ²⁰Wape tasoi surati bei wesa, tatau-
nausa we wiro etang fiangno ohonai kawuru we
saminseni ete aririwangfo fe, ehatai weru mani-
nawawausi, etang andowa taraio munia mireha
ne rika deda kaha foi fe, tuti etang rika fanai.
²¹Mae eteyo enari kariri Musa ne Kaiwofo bitoya
aha mani, mantaunsa, weo kaiwo nanai ehora-
mai na bendarifo tantenang, na fafongfa pariao
rahida bonini, tuti na rahida Sabati neungne eta-
torai na munu agama Yahudi fo kiai.”

Kaiwo anatu we Yahudi kahaio eroasoafosa

²²Ainanaya rasulifosa tuti mano ewe-
nunggamiai fosa tuti jematifo kiai emadu ruhiai
we etiri maneiru teai na ea, ambori etemisa to
Antiokia ria Paulusi tuti Barnabasi. Ampafe
etiri Silasi tuti Yudasi, mano esahui kontai we
Barsabasi foi. Uru mani, mano unewafoniai
kontai na doroi eroasoai na Yerusalemi.
²³Etanatu kaiwo anatu feai ria sa, amani dotu
toninai:

Weo bohiwa mea kiai amani Yahudi kaha wa
mea na Antiokia, Siria, tuti Kilikia,
Na mene doroi tarasoai ruhia ne, amani ra-
suli tuti wafonia ne amea,

* **15:18** Amosi 9:11-12

Mahikaifeai we mea.

²⁴ Ametaramoai we inontarai maneiru teai na amea, era kawuru we mea mau tuti etaunau mea, na aunau wetarai kaha, wedaya mea meserawawera kaiwo memadurai. Wape wiro ametemisa we enari tonana kaha. ²⁵ Nanai wedaya amemadu ruhiai tuti ameroa kiai we ametiri inontarai maneiru teai we ametemisa we mea mau, ambori era ria Barnabasi tuti Paulusi, mano amenemiwawu suru ne. ²⁶ Inontarai nini suru mani inontarai urawayang une tarainei we Seng Yesus Kristusi ampa. ²⁷ Ampefe ametemi Yudasi tuti Silasi suru we mea mau. Ansuruino ambori uraiririai terai we mea kontai kariri kaiwo ametanatuai we mea mau nina. ²⁸ Allai Nuaninu Mirarebana foi yoaoai tuti amea kontai ameroaoai, ambori mea wiro menari ete metohong kariri fi maraba karerai weru fi kofa fenina fe. ²⁹ Amani: Dohonao metang fiang ohonai wekorbang kawuru we saminseni ete aririwang fe. Metang rika fanai, metang andowa munia mireha ne rika deda kaha foi fe, tuti mehatai weru maninawawausi. Mehatai weru ne tonanane amani metohong kariri ne bengfoa finanai. Mainanaia wo.

Mahikaifeai.

³⁰ Etohong mahikaia, mano etemisa fosa etontai to Antiokiara. Na wanai esahu ruhi jemati-foi, ainanaya etohongno suratifoia. ³¹ Jematifosa etato kaiwo anatu fenanai, eparaise paria, we

kaiwo mahikai nanai dohong enemirorongfoi mitubaru fefe. ³² Yudasi tuti Silasi uru kontai nabi di suru, amani inontaraio umadu fio Allai dohonai we suru we umadura fo. Umadu we doroi fosa waroi paria, uraunausa urohong kaiwo wesa ambori eroaso Yesusia mutu. ³³ Yudasi tuti Silasi unayai na Antiokiara rabuang eai, mayeai doroi na nana fosa etemi suru urarabera suru na mai aha we mano etemi suru fosa. [³⁴ Wape Silasi medu we de niayai na Antiokia.]* ³⁵ Paulusi tuti Barnabasi uru unayai rabuang eai na Antiokia. Na nanai uru tuti inontarai siai bitoya etaunau tuti etairiri Sengnei ne Kaiwo Mahikai ne.

Paulusi tuti Barnabasi ukatate suru

³⁶ Waroi ahang kaha mayeai Paulusi medu we Barnabasi deyo, “Ro ma turarabera turu, tuambawao tane doroi eroaso Yesusi na bendari raminde turairiri Sempaisi ne Kaiwofe nayai nana, ambori tuwati kariri eminohi toa fo.” ³⁷ Barnabasi deyo kia Yohanesi mano ahui kontai we Markusi foi ria suru, ³⁸ manamo Paulusi eneti-tuai weai amani beng we ukari kaha weo raminde dontai weru suru na Pamfilia tuti wiwo miaya we yufi ria suru pampang kaha. ³⁹ Ampafe ukasisou suru paria, donio ukatate suru aninai. Barnabasifo kia Markusi tuti urontai to nu Siprusi. ⁴⁰ Mae Paulusi diri Silasi we da riati tuti wiwo uronta kaharai mae doroi na nana fosa ewenadi tuti suru, etohong suru we Sempaisi ne bengfo.

* **15:34** Arawangno bonini ne tarai toyari kaiwo na 8:37, amani fafongfa manei soi kariri Sengne ne Kaiwone amani kaiwo rabuang ninai mantauni dohonai we kaiwo ming tuarai.

41 Urufu urontai wari nu Siria kontai Kilikia, na wanai uraretawang mano eroasoai na nana fosa.

16

Timotiusi dontai ria Paulusi tuti Silasi

¹ Paulusi tuti Silasi urontai pari to Derbe, mayeai to bendari Listra. Na nanai inontarai daria Sempaisi manei, wonong fino Timotiusi. Inana mani inontarai Yahudio yoaso Yesusi dine, wape tamana mani inontarai Yunani dine. ² Na inontarai fuba eroasoai na bendari Listra tuti Ikoniumi fosa, Timotiusi nini mani wewonong we inontarai denteng dine. ³ Paulusi enerorong we kia Timotiusi dontai riati ampafe donio we-sunati. Niari finanai ambori inontarai Yahudi na katai nani fosa wiro eteiaya Timotiusi fanai, weo ea kiai ewaitawanai ampa weo tamana mani inontarai Yunani dine. ⁴ Na bendari itoraoa fo, itoraikaririai we inontarai eroaso fosa kaiwoaririo rasulifosa tuti mano ewenunggamiai we jemati na Yerusalemi fosa ehutuaia fo, ambori etohong kaririai. ⁵ Ampafe jematifosa eroasofo mambiriu aha tuti rahida neungfo kaiwasa bitoya kontai eroaso.

Paulusi deti fieai kariri Makedonia

⁶ Paulusi tuti ne inontaraifosa itora wari nu Frigia foi tuti Galatia foi weo Nuaninu Mirarebana foi wedua sitoru weru itorairiri ne Kaiwofo na nu Asia foi fefe. ⁷ Rahida bo itora sobu nu Misia reafo, itorurai we itora to nu Bitinia, manamo Yesusi Nuaninufai sua itoru kontai we itora wa fanai. ⁸ Ampafe itora ria Misia paria to bendari Troasi arau. ⁹ Diru nani

Paulusi deti fieai. Deti inontarai Makedonia manei doari na arongreafo kontai dutani paria, deyo, “Muntorontai to nu Makedonia nei ma, muntofata amea.” ¹⁰ Paulusi deti finanaia fo antorufo* antomainenang we antorontai to nu Makedonia, weo antoroasoai we Allai dino demi antoru we antorairiri ne Kaiwo Mahikai fo we inontaraifosa na nana ne.

Na bendari Filipi Lidiai yoaso Yesusi

¹¹ Ainanaya antorafai weru Troasi, antohutu beyari to nu Samotrake, kameaia ametafai pari to bendari Neapolisi. ¹² Na nanai antora to bendari Filipi arei. Filipi nini mani Romafosa ene bendari bei dine, esahui we bendari fuba pari na nu Makedonia foi. Na nanai antonayai rahida beiru teai.

¹³ Na rahida Sabati foi antora to waya dereung fo na bendari dereung boriai fo, weo antoene-mitituitai we tarahio inontarai Yahudi fosa ene katai ewenadi nai bei na nanai. Ainanaya antominohi antomadu ria wiwingno efanduhisa na nana fosa. ¹⁴ Wiwing manei na ea wonong fino Lidiai, na bendari Tiatira. I wiwingno dewayang ireu kehe rawanderi ne harga dedai na Tiatira. I wiro Yahudi dine kaha mae somi we Seng Allai kontai, tuti Sengnei fiai enerorongfoi ambori yoaso kaiwo Paulusi deunauai wei fo. ¹⁵ Antowebaptisi Lidiai tuti ne munu rorong foi sentenang. Mayeai wenoti antoru, deyo, “Muntoenemiruaing weai we iroaso Seng Yesusi tarai mani, muntora ma muntominohi ria yau.” Ainanaya boroai antorua we antorohong kariri fi deyoa fo.

* **16:10** “antoru” deinawio Lukasi mano soi kaiwonei kiontai.

Eru aitamuo Paulusi tuti Silasi na Filipi

¹⁶ Na rahida bei antora to katai nadi foi, antora sobu wiwing manei, amani wiwing woming dine. Wiwing nani mani nuaninu kerira manei sensoni, dohong mambiriu wei we medu kariri fi ambori dariai na rahida da ma wanai. Na fi medurai tonana fo wiwingfoi kia doi bitoya paria we mano wewoming wesa foi. ¹⁷ Wiwingfoi da ria Paulusi tuti antoru kontai bibe sahu deyo, “Inontarai nini sitoru mani Seng Allai mano Dedai Sewa foi ne woming sitoru ne! Itora ma we itoraikaririai we mea kariri rang bo mera nai weo Allai feriri mea foi!” ¹⁸ We rahida beiru teايا bibe sahu pampang tonanaia. Ampafe Paulusi sawania tu-araia, ampafe deti berahai we wiwingfoia, medu we nuaninu kerira niai nai foia deyo, “Na Yesus Kristusi wonongne, yemi wau ro to borai weru wiwingnei!” Na kutu siari nanai kontaio nuaninu kerira foi da wiru wiwingfoi.

¹⁹ Rabuang bo wiwingfoi ne mano wewoming wesa fosa ewaitawanai we ene rahida we esobu doi naya fo naia, ampafe etafu Paulusi tuti Silasi, tuti efafa suru to kondirorafoi awa uroa na mano ewenunggamiai na nana fosa earomireafa. ²⁰ Eha suru to mano ehutu kaiwo fosara, mayeai epam-pamu etinggai suru eteyo, “Inontarai nini suru mani inontarai Yahudi suruine. Uwedaya kai-wasa na tane bendarinei kia ehuayai etohonai. ²¹ Uraunau we tatohong kariri koangno wiwo mai we inontarai Roma ne tane hukuminei kaha. Koang nani wiwo tamaya wei tuti tatohong kariri kaha.”

²² Kaiwasa bitoya foi kontai ehasou emadu suru, tuti mano ehutu kaiwo fosa etemi manea

efosiabu ansung usansuna fo tuti eruba suru.

²³ Eruba surua ubeng ahang kahai tonanai, mayeai eru suru esoa suru to aitamu rorong fo afui tuti etemi mano wenunggamiai we munu aitamu foi we deitawang wedua suru na mai.

²⁴ Kaiwo etare tawani tonana fo wedaya kia pari suru afui, kife wedua suru na rorong pari fo, tuti yu aitamu uawemifosuru na airape na rorongfoi.

²⁵ Tarahi diru rabuang, Paulusi tuti Silasi uwenadi we Seng Allai urohi ufiai. Inontarai siai ewa na aitamu rorong fo kontai etaramio fi unari fo.

²⁶ Mayeai na tantuma, mundiai fuba bei fiorirouai paria munu amangfoi kontai rirora sentenang. Na kutu nanai kontai rahutufo tapapasa kiai wai besio eru aitamuo inontaraifosa nai fo kontai tafaresuai werusa.

²⁷ Mano wenunggamiai we munu aitamu foi kipatetahi doa bariri tuti detiao rahutufo we tapapasa nana ne, fiating ne sondufoi deyo ming berahi, weo deitarahio inontarai ewa na aitamu fosa ewawu ehai ampa.† ²⁸ Manamo Paulusi bibe deyo, “Eh! Mung bera wau fanai! Ameai ninai kiai.”

²⁹ Inontaraifoi dutang we padamarang bei ma, ainanaya mito afui, mitaia denteng kaha disang kapa awebuka na Paulusi tuti Silasi uaromireafo.

³⁰ Mayeai kia suru to rorong bo boriai foi ariai, dutang bera suru deyo, “Dai muruine, inari fiani ambori ikaharai weru ne karirane ki?” ³¹ Uroa wei ureyo, “Roaso Seng Yesusi ambori feriri wau ki, wau tuti nemu munu rorong wai!” ³² Ainanaya

† **16:27** Weo enetituai ambori sodai aibo marareha foi, toyari Herodesi ne rai mamuna fosa na kaiwo rabuangno 12:18-19.

ne munufoi. Ura wa ukonta doroio eroasoa fosa efanduhisa tuti uraretawansa ambori eroasoai mutu. Mayeai urontaia.

17

Paulusi tuti Silasi uru na Tesalonika

¹ Ainanaya Paulusi tuti Silasi ura riria bendari Amfipolisi tuti Apolonia awa usuaio bendari Tesalonika. Na nanai inontarai Yahudi fosa ene munu agama bei. ² Ampafe Paulusi da to munu agama foia, kariri ne niari na doni kontai na munu agama Yahudi fo. Da wa sewa we Sempaisi ne Kaiwofo ria Yahudio efanduhisa na nana fosa. Niari tonanai titua pampang na rahida Sabati botoru fo. ³ Na Sengnei ne Kaiwofo deiririai tuti deinawiai na mai wesa kariri Mananu Mampariri Allai dere-ria foi, we todoni kontai sodai dadirafo tuti suwi na marareha rorong foi aha. Deyo, “Yesusi mano yeiriri we mea nini andino weMananu Mampariri ne.” ⁴ Yahudifosa maneiru teai ansaino eroasoa ne, kontai inontarai Yunani katui ahang kahai ematai Allai fosa, tuti wiwing ewewafoniai na katai nani fosa, ea kiai era ria Paulusi tuti Silasi.

⁵ Wape Yahudifosa enemirorong pirahai paria, ampafe era wa ebai inontarai eharirao rahida ne-ungne efanduhisa eminohi funomai na kondirora fosa, ambori eweiteta we Paulusi tuti Silasi. Ainanaya kaiwasa nanisa ehuyai etohonai na bendarifo sentenang tuti enumikuwayai rufang inontarai yoasoai manei wonong fino Yasoni to ne munufoi we esera we suru nayai, we efafa suru to boriei to kaiwasa bitoya foi earomirefo. ⁶ Wape esobu suru kaha ampafe efafa Yasoni tuti doroi maneiru teai siai na nana fosa to mano eru

wang mananu fosa na bendarifo. Efafasa mae esahu tutisa eteyo, “Inontarai ninisa na katai doni kontai na nunei sentenang, ewedaya kaiwasanei we ehuayai etohonai. Ninaifa mani enari na tane bendarifi kontai aha ninai. ⁷ Tuti Yasoni fiatasa meinenang ne munufoi we eminohi nai. Ea kiai etapa fianai aino Kaisari Roma nei medura fo, we etaiririai eteyo mananu fuba siai manei aha mani wonong fino Yesusi.” ⁸ Na kaiwo etinggai funomai tonana fo wedaya bendarifo nikuayai na kaiwasa bitoya foi tuti mano ewenunggamiei na bendari fosa. ⁹ Ampafe mano ewenunggamiei fosa etemi Yasoni tuti mano siaio eroaso fosa we etohong doifeai we flainawiai we parentafoi ambori Paulusi tuti Silasi wiro unari fieai na nanai ahang fanai, pariao unari kariri ene kaiwofoa mani etohong Yasoni tuti ne maniwowirifosa ene doifo aha, ainanaya etawinsa era wa.

Inontarai efau na Berea eroaso Paulusi Kaiwo Mahikai medura fo

¹⁰ Dirua mani inontarai eroasoai na bendari nani fosa etemi Paulusi tuti Silasi ura to Berea. Ura wa sobu bendarifo fo, ura to Yahudifosa ene munu agama foi. ¹¹ Inontarai Berea fosa enemirorong denteng sewa weru inontarai Tesalonika fosa. Na enemirorong mirising etarami kaiwoariri kariri Yesusi, tuti rahida neungfo etato Sempaisi ne Kaiwofo weo ambori ewaitawanai we Paulusi ne aunafo wetarai ete bireri e. ¹² Na nanai Yahudifosa efau eroaso Yesusi, kontai wiwing Yunani mano ewewafonia fosa tuti mangfea efau eroasoai.

¹³ Na rahida bo inontarai Yahudi na Tesalonika fosa etaramioai we Paulusi deiriri Sengnei ne Kaiwofo na Berea, ea kontai era to Berea tuti enari kaiwasafosa ehasou tuti enemirorong weansarai paria. ¹⁴ Doroi na Berea fosa esahera etanatu Paulusi to nafarengfo, mae Silasi tamuo Timotiusi unayai na bendarifo. ¹⁵ Mano era ria Paulusi fosa, era tutiri paria sobu Atena, mayeai etaraberasa to Berea aha, tuti Paulusi dere riasa we Silasi tuti Timotiusi weo urontai ahera riati ma.

Paulusi kiorang na Atena

¹⁶ Paulusi niayai demang we suru na Atenafo enerorong fituayai paria weo deti bendarifo sefang na aririwang. ¹⁷ Ampefe na munu agama Yahudi foi sewa we Sengnei ne Kaiwofo ria inontarai Yahudi tuti inontarai Yahudi kahaio esomi we Seng Allai fosa. Tonanai kontai na kondiro-rafoi, rahida neungne sewa weai ria inontarai kenggunsa na nana fosa. ¹⁸ Mantaunau etaunau Epikorusi ne aunau fosa tuti mano esomi we aunau Stoa fosa,* esawari kontai. Manea eteyo, “Inontarai nini deitawang fiani? Borong fiabai finomai!” Manea siai aha mani eteyo, “Tarahio deiriri kariri aririwang na nu siai.” Emadu tonanai weo Paulusi deiriri Kaiwo Mahikai kariri Yesusi tuti mansuwi-suwi ahang fo. ¹⁹ Ainanaya ehari to mano efanduhisa na wiwoi Aropagusi. Na nanai emadu wei eteyo, “Ameteo ametarami kariri aunau waworuo moduri nani. ²⁰ Weo boiriri fio ametaramioa mani siai paria. Ampafe ameteoyo modu bau kaiwowa ma amewaitawanai.” ²¹ (Weo

* **17:18** “Stoa” botio na Kaiwofea na Daftar Kaiwo.

inontarai Atena fosa kiai tuti inontarai siaio enai na nana fosa emirising paria we ene rahidafo etohonai kai we etaramididau kariri kaiwoariri waworu).

²² Ainanaya na wiwoi Aropagusi Paulusi dautai ayai, doari na kaiwasa efanduhisa fosa earomireafo tuti medu wesa deyo, “Inontarai Atenane meaine. Iwatioaifa we na fifiani kontai mesomi we seng bitoya paria. ²³ We na rabuang bo ira wari mene bendari fine tuti urehu nayai na mene munu mesomi naya fo, iwati mesbao menunung korbani nai bei mani, mesoi toninai, *Weo Seng Mano Aroansoi Kaha foi*. Yo, ampafe Seng mano mesomi wei wape metaroansoi kahai nani andino ikorang kariri we mea ninai.

²⁴ Allai mano niari nunei tuti fi niai nai foi sentenang, andino weSeng we rorafaisi tuti nu fine. I wiro niai na munu omi naio inontaraine enariri foi kaha. ²⁵ I kontai wiro demang we tafatari na fiea kahai, ne tarai toyario we ne pari fi fenana kaha. Weo andino dohong ansengfi we tatane tuti fi fuba nini kiai we tatane. ²⁶ Na inontarai mansiari kawuru, Allai niari kaiwasanei kiai, ambori etawing separai eminohi tatirai na nunei sentenang tuti dohong katai maisa we eminohi nayai. I kontai andino na reantenangfo kiutuaifa kariri rahida tuti kataio mananufosa eru naya fo tuti rahida bodoni ambori etawai ki. ²⁷ Allai niari tonanaifane ambori inontaraine tata tasera wei, paria kadeo tasobui, wape wiro minohi waroi weru tata kaha. ²⁸ Kariri na kaiwofeai eteyo, ‘Na mantauni terai taminohi tauremi barika, tarurai towana toninai.’ Kontai kariri mene inontarai erohi manea ene rarungfo eteyo, ‘Tata kiai mani

ne arikang di tata.’

²⁹ Ampafe tarai Allai ne arikang di tata, tonana mani dohonao tateyo Allai mani ne tarai toyari aririwangno inontarai esawai ne enariri na emasi ete na peraki ete na kamiei fe. ³⁰ Rabuang bo taserawawerahaifa foi wedaya tatohong sasari amani tasomi we aririwangfi. Finanai Allai deti weai ahang kaha, wape ninaifa mani demi kaiwasanei kiai na nunei we todoni kontaio etaraberasa weru ene sasarinei. ³¹ Weo meduraifa futuayai weo rahida bei, ambori kaiwasa nunei sentenang etoari na arongreafo ki weo kiutu kaiwo karirisa na enerorong mesi foi. Finanai inontarai mano Allai diriria foi andino niari fo. Tuti Allai duwiri suwi na marareha rorong fi ampa, ambori deinawiai we kaiwasanei kiai weo ne nanai tarai kaririai ki.”

³² Rabuang bo inontaraifosa etaramioai weo mansuwi-suwi aha nana, manea emarari Paulusi. Manea kontai eteyo, “Ameteyo modu riwang kaiwo ninai we ametaramioai aha.” ³³ Ainanaya Paulusi da werusa. ³⁴ Wape manea na ea etau we Paulusi ne kaiwofo tuti eroaso Yesusi, amani; Donesiusi, i mani inontarai fuba na Aropagusi manei dine, tuti wiwing manei wonong fino Damarisi, tuti manea siai kontai.

18

Paulusi na bendari Korintusi

¹ Mayeai Paulusi dontai weru bendari Atena to bendari Korintusi. ² Na nanai sobu inontarai

Yahudi manei wonong fino Akwilai, tuti ne wi-wingno Persekilai. Akwilai mani inontarai Pontusi dine, mae arahio urontai na nu Italia to bendari Korintusi ma, weo Kaisario Klaudiusi data inontarai Yahudi fosa kiai weru bendari Roma foi fefe. Paulusi da wa suambawa suru, ³ tuti minohi ria suru, yufi ria suru na nanai, weo fi uru na rahida neungfo mai kariri Paulusi ne fi yu fo, amani unario tenda. ⁴ Wape rahida Sabati neungfo mani, da to munu agama Yahudi foi deiriri Sengnei ne Kaiwofo nayai, yurai paria ambori Yahudifosa kontai Yunanifosa eroaso Yesusi.

⁵ Rabuang bo Silasi tuti Timotiusi urontai na Makedonia ma fo, Paulusi niari fisiai kaha, mae rahida neungfo kiorang terai we Yahudifosa kariri Yesusi, weo i mani Mananu Mamparirio Seng Allai dereria fi dine. ⁶ Wape inontaraifosa eteipa ne kaiwofo tuti etei kanggani ne wori, ampafe Paulusi kifa titai kangganang niayai na ne ansung sensuna fo we fiainawiai kariri ene sarawafo, deyo, “Mesobu ne karirafu mani iruai warahu, weo mantaung mea mene sarawa fine. Ampafe na ninai to fongna mani ira yeiriri Kaiwo Mahikai nei we inontarai Yahudi kaha fosa terai.”

⁷ Ainanaya Paulusi da werusa na munu agama Yahudi foi, da awaru minohi na munu wiatai kefang munu agama foi. Mano ne munu foi mani wonong fino Titius Yustusi. I mani Yahudi kaha dine wape yoaso Seng Allai. ⁸ Wape Krispusi, mano wenunggamiai we munu agama foi tuti ne munu rorong fo tantenang eroaso Seng Yesusi. Inontarai Korintusi manea siai kontai, efau etarami kaiwo Paulusi medura fo, eroaso Yesusi ampafe

ewebaptisisa.

⁹ Na diru bei Paulusi deti fieai. Na fi detioai nanai Sempaisi medu wei deyo, “Pauluse, mutai fanai! Modu pampang, nemuboru fanai. ¹⁰ Weo iweriria wau. Wiro manei warangfo tataha wau tuti niari kanggani wau kaha rai, weo inontarai bitoya na bendari nini nehu inontarai saine.”

¹¹ Ampafe donio Paulusi niayai na Korintusi de-fuina bei aburung feai, deunau Seng Allai ne Kaiwo kariri Yesusi fo wesa.

¹² Rabuang bo Galioi wegubernuri we nu Akhaya foi, inontarai Yahudi eweboyari we eweaiteta we Paulusi, tuti ehari to gubernuri arongreafo we kiutu kaiwofo. ¹³ Etinggairi eteyo, “Inontarai nini wedaya inontarai bitoya ambori esomi we Seng Allai na rang siai, wiro kariri Kaiwo Musai soi fo kaha.”

¹⁴ Paulusi fiobai borong we medu, manamo Galioi kiutu ne kaiwofo medu we Yahudi fosa deyo, “Yahudine meaine, dohong sara fikirira fuba fea kariri hukumi Roma ne mani, yemang we tarahudidauo mene inggairai nini. ¹⁵ Wape nina mani meweaiteta karirio kaiwo tuti wang kontai tuti mene Kaiwo Musai soi wa. Ampafe metairiri weai siaia. Yau wiro imadu kariri fi ne tarai tonana neng kaha.” ¹⁶ Ampafe datasa to boriai. ¹⁷ Ainanaya etaurufang Sostenesi, mano wenunggamiai we munu agama Yahudi foi, eboi na Galioi urengreafo. Wape wiro Galioi dohong fiea wesa kaha.

Paulusi daraberahi to Antiokia

¹⁸ Paulusi niaya waroi kuteai aha na Korintusi. Mayeai da weru doroi na nana fosa, Persekilai tuti

Akwilai urontai riati itorafai to Siria. Paulusi defai kaharai mae, na bendari Kengkrea dei nungfo kariri ne areraio meduri we Sempaisi kawurua foi.* ¹⁹ Itorontai sobu Efesusia Persekilai tuti Akwilai unai na nanai mae Paulusi meiri andi dontai to Siria. Donta kaharai mae da to munu agama foia, medu ria Yahudi na nana fosa kariri Sempaisi ne Kaiwofo. ²⁰ Etutani we ambori minohi waroi riasa, manamo merira. ²¹ Tonanai ki wape rahida bo donta foi, medu wesa deyo, “Masino Sengnei miaya mani, yarabera yau aha ma ki.” Medu wesa tonanai kai fo, dontai weru Efesusia.

²² Dontaia biari na Kaisarea, mayeai da to Yerusalemia weo dohong mahikaifeai weo jemati na nana fosa, ainanaya da pari to Antiokiara. ²³ Niayai na Antiokia waroi kuteai, ainanaya dontai aha da wari nu Galatia tuti Frigia weo suambawa mano eraria Yesusi fosa, deretawansa ambori eroasoia mutu.

Apolosi kiorang na Efesusi tuti Korintusi

²⁴ Na rabuang bonani kontai inontarai manei, wonong fino Apolosi, da to Efesusi aha. I Yahudi dine wape saubaununggamiai na Aleksandria. Sewai paria tuti deitawangno Sengnei ne Kaiwofo na mai. ²⁵ Sobu aunau kariri Sempaisi kawurua ampafe medua sabi, deunau kariri Mananu Mampariri tuti todoni ambori da ma fo. Wape deitawang te Yohanesi mano webaptisi foi ne aunaufo. ²⁶ Na wiro mitai kaha kiorang na munu agama Yahudi foi. Persekilai tuti Akwilai utarami

* **18:18** Yahudifosa ene koang tonana. Manei ne arerafeai we Sempaisi, rahida bo dei nungfo deinawiai we ne arerai we Sempaisi niari kaririaia mai finanaya.

ne aunafo nana ne, urutani da ria suru to munu uminohi nai foia. Na nanai urairiri nariai na mai wei kariri Allai ne Rangno feriri inontarainei kiai, amani Yesusi andino Mananu Mampariri foi.

²⁷ Mayeai Apolosi enerorong we dontai to nu Akhaya, ampafe doroi na nana fosa eroaoai tuti etoi kaiwo anatu feai we mano eraria Yesusi na Akhaya fosa, ambori etamang wei na mai. Dontai sobu Akhayafu, ne aunafo fiata pari mano Seng Allai dohong ne bengfo arora we eroasoia fosa, ambori eroasoai mutu. ²⁸ Weo Apolosi sawao Yahudifosa paria na kaiwasa bitoya foi euremireafu, tuti deinawiai na Sengnei ne Kaiwofu kariri Yesus Kristusi weo andino Mananu Mamparirio Seng Allai dereria fi dine.

19

Paulusi na Efesusi

¹ Na rabuang bo Apolosi niai na Korintusi fo, Paulusi dontai riria reitahafoi paria sobu Efesusi. Na nanai sobu inontarai eraria Yesusia fo meneiru teai. ² Dutang berasa deyo, “Bohine meaine, meroaso Yesusi neo mesobu Allai Nuaninu Mirarebana fi kontai ampa ne?” Eroa eteyo, “Bireri. Weo wiro ametaramioai konta kahai we Allai Nuaninu Mirarebana manei kaha.” ³ Berasa aha deyo, “Tonana mani, mewebaptisine kariri mandoni ne baptisifo?” Eroa wei aha eteyo, “Kariri Yohanesi ne baptisifo.”

⁴ Ainanaya Paulusi medu kaririai wesa deyo, “Yohanesi webaptisi kaiwasa fo mani, deinawiai weo inontarai nanisa etaraberasa weru ene sasarifi ampa. Wape na siari nanai kontai deikaririai we inontarai Israeli fosa weo, todoni kontaio

eroaso inontaraio ambori da tuwari aha ma foi, amani Yesusi.”⁵ Na kutu etarami kaiwo fenanai, webaptisisa na Seng Yesusi wonongfo.⁶ Tuti na kutu Paulusi yuai warangfo awa wasausa fo, Nuninu Mirarebana foi sensonisa, ainanaya emadu na kaiwo siai, kontai eteikariri kaiwoariri Seng Allai dohonai wesa na Nuaninu Mirarebana foi.⁷ Ea kiai efaufu tarahio ewesuraya mandu rai.

⁸ Weembai botoru Paulusi medu na wiwo mitai ahang kaha we kaiwasa na munu agama Yahudi fosa tuti medu deikairiri todoni Allai yu Mananufu.⁹ Wape maneiru tea na ea enumikamiai mitubaruru, emaya we eroaso kaha, tuti na kaiwasa efanduhisa na nana fosa euremireafo eteibera Sempaisi ne Rangno feriri kaiwasanei na Yesusi fo. Ai wedaya da werusa, kiai mano eraria Yesusia fosa da to Tiranusi ne munu deunau nai foi. Na nanai rahida neungne deunaua kariri Sengnei ne Kaiwonei.¹⁰ We defuina boru niari finanai pampang, ampafe kaiwasa fuba eminohi na nu Asia foi, inontarai Yahudi kontai inontarai siai ea kiai etaramio Sengnei ne Kaiwofo.

Skewai ne arikangfosa eteyo etata inggira na Yesusi wonongfo

¹¹ Seng Allai niari fitantuma bitoya paria ria Paulusi,¹² ampafe inontaraifosa eha ne fi satarai toyari lenso ete ireu, awa etohonaia wa sau mano emaninang nanisa mani, ebeng tuti inggirafosa ehawari weru sa.

¹³ Mangketu Yahudi maneiru teai era mai katai na doni kontai, weo etata inggira weru kaiwasa, erurai we enari kariri Paulusi kontai, ampafe eteyo etata inggira na Seng Yesusi wonongfo.

Emadu we inggirafosa eteyo, “Na Yesusi mano Paulusi deiriri foi wonongne ametata mea!”

¹⁴ Imami baba manei wonong fino Skewai, ne arikang eweitu ansaino enari tonana ne.

¹⁵ Manamo inggirafoi medu wesa deyo, “Yeroanso Yesusi, tuti Paulusi yeitawani, wape menemitituai inontarai fuba todoni di mea re, donio mete metata yau nina?”

¹⁶ Ainanaya mano inggira dohoni foi soiri rufansa awa miuntatisa, kirama siabu ene taraifo awa ewekahai, fiosiabu ene fiawawafo, ampafe emitu kahabirai weru munufoi tuti rika deda siabu ene taraifo.

¹⁷ Inontarai Yahudi fosa kiai tuti inontarai siaio enayai kiai na Efesusi fosa etarami finana fo ematai karira. Ampafe kaiwasa bitoya efiai Seng Yesusi wonongfo pampang.

¹⁸ Inontarai bitoya eroaso Yesusi fosa era ma eteiaio ene sasari etohoni kawuru na fafongna foi na kaiwasa bitoya foi euremireafo.

¹⁹ Tuti mano enari sulapi fosa efanduhi ene buku sulapi fo kiai, tuti enunumi na inontarai bitoya foi euremireafo. Buku sulapi enunung ruhi nani etato wei na doi mani ne harga dedai paria, tarahio demoyarai we etampi nayai fa defuina sura.

²⁰ Na rang tonana fo Sengnei ne Kaiwo kariri Yesusi fo dafai wariai tuti efau aha eroasoai.

Kaiwasa bitoya ewekaiwo na Efesusi

²¹ Ne nanaia kaia mani Paulusi deyo dontai to Makedonia tuti Akhaya kontai ambori dontai pari to Yerusalemi. Medu deyo, “Yontai mani yontai to bendari Roma kontai.”

²² Demi ne mano efatari fosa mandu, amani Timotiusi tuti Erastusi

weo urontai fafong to Makedonia, wape mantauni niayai waroi kuteai na nu Asia.

²³ Tarahio rabuang bonani faini dino kaiwasa bitoya ewekaiwo fuba na Efesusi weo kaiwo aunau kariri Seng Yesusi ne Rangfo. ²⁴ Weo na bendari nani inontarai manei wonong fino Demetriusi, i mani sewai we niari fi siai na peraki, andino niari munu aririwang weo aririwang wiwing wonong fino Artemisi, mano esahui we ene sengfoi. Fi yu nanai wedaya doi bitoya wei tutu mano eru fi kariri fosa, we inontarai efau eworio munu aririwang fo we esomi weai fefe.

²⁵ Ampafe donio fianduhisa tuti inontarai siai esawai enari fisiai na peraki konta fosa, ainanaya medu wesa deyo, “Bohine meaine. Mewait-awanai weo tasobu doi bitoya na fi taru ninai.

²⁶ Wape ninaia mani mewatioai tuti metarami terai fiani aino inontarai mano wonongno Paulusi niari fo. I medu deyo, ‘Aririwangno inontaraine enariri esomi wei foi mani wiro seng dine kaha.’ Ampafe ne aunau kerira nanai wedaya kaiwasa bitoya etau weai, wiro na bendari Efesusi nei tera kaha mae, adareti na nu Asia nei sentenang. ²⁷ Ne tonanane ambori wedaya fi taru ne tawonomi karira tutirai ki. Nanai tera kaha, wape munu aririwangno Artemisi, mano dedai nei, kontai ambori esahui we fi tarai kaha, kontai seng Artemisi mantauni ambori wiro esomi wei kahai ki. Wape i aririwang fuba tasomi wei, weseng na nu Asia nei sentenang dine.”

²⁸ Etarami kaiwo meduri foia kiai tonanafo, ehasoua etang wawerasa, ehuyai esahu eteyo, “Artemise meiri wau kawurua, wau weseng we

kaiwasa na Efesusi fine!” ²⁹ Ampafe ea tuti kaiwasafoi kiai era wari bendarifoi sentenang esahu etohonai. Mayeai etafu Gayusi tuti Aristarkusi, uru inontarai Makedoniao ura ria Paulusi na ne rang rorong to Efesusi ma di suru. Efafa suru eha suru to munu fiabaio kaiwasa na bendarifoi fianduhi nai foi. ³⁰ Paulusi deyo suai to munufoi afui kontai, we medu we kaiwasafoi, manamo mano eraria Yesusi na nana fosa eweduari. ³¹ Kontaio Paulusi ne maniwowiri maneiru teai, ea inontarai efabai na nu Asia foi, etemi inontarai esuari ambori wiro dario kaiwasa bitoya foi fanai.

³² Na kutu siari nanai kontaio, kaiwasa fianduhi na munu fiabai foi, ehuayai etohonai pariao eserawawerahai paria. Manea ebibe funomai towanaia tuti manea ebibe esahu funomai toninai ma, weo kaiwasafoi fubaei eserawawera finai aino wedayasa etohong wei ne. ³³ Inontarai Yahudi fosa ewarami tuba inontarai manei to fona fong, wonong fino Aleksanderi, weo meduai Yahudifosa kaririai we kaiwasafoi. Ampafe kiamang tawansa we enemboru ambori de medu wesa. ³⁴ Manamo ewatioi we Yahudi dine, ampafe ebibe kiai tantenang beyari awao araha ureng boru teai, efiai ene aririwangfoi eteyo, “Artemise meiri wau kawurua, wau weseng we kaiwasa Efesusi fine!”

³⁵ Ainanaya sekertarisi we bendarifoi sua kaiwasafoi we enemboru. Medu wesa deyo, “Inontarai Efesusine meaine. Mantei na nu bodoni kontai deitawanaifa weo bendari Efesusi meiri andino dewawu munu seng wiwing Artemisi tuti ne aririwang biari na rorafaisi meu fine. ³⁶ Mantei kontaio wiro sahu forawa kaha. Ampafe menem-

boru wirow metohong funong mea fanai. ³⁷ Meha inontarai nini suru to ninai ma ne, wirow ukamanana fi na seng Artemisi ne munufoi ete ureibera tane sengnei kaha. ³⁸ Mae Demetriusi tuti mano erufi toyari i fosa etinggai manei mani, tonana mani eha kaiwoariri nanai to mano ehutu kaiwo fosa. Kantorio kiutu kaiwo foi tuti ne mano ehutu kaiwo fosa emainenang etamang. ³⁹ Wape menemitituai kaiwofeai siai konta mani, meha kaiwo nanai awa memadu weai na mano parentafoi yoasosa we ehutu kaiwo kontai fosa. ⁴⁰ Weo fianai aino menari na rahida bonini, ambori kia ne karirafow we tata kontai ki. Tarahio parentanei ambori dinggai tata we tahuayai tatononai ki, nana mani tamadu fiani, weo fi tatohong weai ninai tupa dawohi arorawa.” ⁴¹ Medu kaiwofoa kai wesara, ainanaya demisa etaraberasa to ene munu rorong fo aha.

20

Paulusi da to nu Makedonia tuti nu Yunani

¹ Kaiwasa na Efesusi fosa efoairai weru etononafoa, mayeai Paulusi fianduhi inontarai eraria Sempaisi na nana fosa, tuti deunasa we enemirorongfoini mitubaru na Sempaisi. Ainanaya dohong mahikaifeai wesa tuti da to Makedonia. ² Da suambawa katitai na nu Makedonia foi, tuti dohong kaiwo aunau bitoya we inontarai eroaso Yesusi na nana fosa, ambori enemirorong mitubaru na Sempaisi. Mayeai da sobu nu Yunani foi.

³ Ne embai botoru na nanai, ainanaya rahida bo meinenang we dontai to nu Siria foi, taraoai we inontarai Yahudi fosa eteiruhi kaiwo we

emuni. Ampafe enerorongfo disangbariri beyari we daraberahi dontai riria nu Makedonia foi aha.

⁴ Inontarai manea etontai riati, amani Pirusi na Berea antungno Sopateri, Aristarkusi tuti Sekunderi uru na Tesalonika, Gayusi na fino Derbe, kontai Timotiusi, Tikhikusi tuti Trofimusi ea na nu Asia. ⁵ Eweitu nanisa etong foni antoru* etamang we antoru na Troasi. ⁶ Rabuang bo etohonsua rahida fuba esahui we Rahida Roti Weragi Kaha fo awao kiai fo, antorafai weru bendari Filipi. Rahida ring aha mani amefanduhi amea kiai ria ea na Troasi. Amene rahida itu na nanai.

Na Troasi Etikusi sawai aweu mireha mae suwi aha

⁷ Rahida Sabtui diru mano ameroaso Yesusifo amea amefanduhi amea we ametang ruhi rotio deinawi kariri Yesusi ne taraifo. Paulusi kiorang we inontarai efanduhisa na nana fosa paria diru rabuang, weo enerorong we kameai amani donta fefe. ⁸ Na munu rorong bo yaio amefanduhi amea nai foi mani padamarang bitoya paria. ⁹ Bariboai manei wonong fino Etikusi minohi na jendelafoi. Paulusi medu waroi karerai paria wedaya bariboai fo ureng mamong ampafe dena. Denawa kifa bariri sawai na rorong bo botoru ne yai pari foi aweu wiana kahofa nuwowongfo. Inontaraifosa emitu aweu eruaisia mani mirehara. ¹⁰ Wape Paulusi biari aweu fi-auni derirorai ria bariboai fo ne taraifo, duwiri weru marareha rorong fo aha. Medu wesa deyo, “Mearomikuayai fanai,arang ampa.” ¹¹ Mayeai

* **20:5** “antoru” deinawio Lukasi mano soi kaiwonei kiontai.

Paulusi daraberahi ayai, fioabau rotifoi dohonai etang ruhiai. Etampia kai Paulusi medu pari aha aha foi fiorarisi, ainanaya dontaia. ¹² Mae bariboaifoiarang kaiwasafosa era tutiri to ne munufoia, tuti enemirorongfoi mirarising aha.

Paulusi dontai na Troasi to Miletusi

¹³ Ametautai to kaparifoi, ametafai fafong to bendari Asosi, ametamang we Paulusi nayai, weo i sang ne rang rorong fo mai we da na rei. ¹⁴ Na Asosi, kenggung amea, ametafai ruhiai to bendari Mitilene. ¹⁵ Kameaia ametafai pariao nu Kiosi arau, tuti kameai roainai aha mani amesobu nu Samosi. Kameai nari aha mani amesoa na bendari Miletusi. ¹⁶ Weo Paulusi medua futuayai we wirow ametafai tawangno Efesusi kaha, ambori wirow ne rahidafo kai funomai na nu Asia foi fanai. Weo yurai paria we rahida fuba Pentakosta foi kaharai mae sika herawa niai kawuru na Yerusalemi.

Paulusi ne kaiwo arerai we mano ewenunggamiei we jemati Efesusi fosa

¹⁷ Na Miletusi Paulusi dere we mano ewenunggamiei we jemati na Efesusi fosa we era ma. ¹⁸ Rahida bo era ma esobui fo, medu wesa deyo, “Doroi bohine meaine, mewaitawanaifa ampa kariri fianai aino inari rahang mea na nu Asia fine, na rahida bo isi awehuo katainei paria sobu rahida bo ye iruai awehu weru katai fi aha ne. ¹⁹ Isodai dadira na Yahudifosa weo eteiruhi kaiwo we enari kanggani yau tuti ete emung yau. Tonanai ki wape irurai we yeiriri Sempaisi ne Kaiwofo pampang na enehurorong tewawa tuti rayai nai na urehu. ²⁰ Mewaitawanaifa kontai

weo fi mai we mea fo yediwarai weru mea kaha. Ne nanai kiai yeiririai we mea tutu yeunau mea na rabuang bo tafanduhi tata ruhia foi tuti na mene munu rorong wa. ²¹ Yeiririai we inontarai Yahudi fosa tuti Yahudi kaha fosa, yeunausa we etaraberasa weru ene sasarifo, era we Allai aha kontai eroaso Seng Yesusi.

²² Tuti na ninaifa mani yontai to Yerusalemi weo Nuaninu Mirarebana fi demi yau tonana fefe. Kontai iwaitawang fianai aino isodairai na wana fo. ²³ Ne iwaitawanaifa mani, na bendari iraoa fo, Nuaninu Mirarebana nei deikaririai we yau we isodai dadirafu tuti eru aitamuo yau. ²⁴ Tonanai ki wape imatai wedua imerahafu kaha, mae Seng Yesusi fi demi yau wea fo irurai paria we inario kai na mai, amani yeiriri Kaiwo Mahikai fo kariri Allai ne bengfo paria sobu imereha.

²⁵ Ira mai mea kiai na mene munuewa ampa, tuti yeiriri kariri todoni Allai yu Mananufu. Wape na ninai to fongna mani yeitawanai we mewati urehu ahang kaha. ²⁶ Ai wedaya rahida bonini imaduraia tapapa we mea, we rahida da ma wanai manei kontai sobu ne karirafu mani, wirow yau nehu sarawa fine kaha. ²⁷ We wirow iwawu fi iru ne na rahida bei kaha, mae yeiririai awa kasau we mea kariri fianai aino Allai enetituaity tuti niariri kiai fo. ²⁸ Mewaitawang wedua mea tuti kaiwasa fuba Nuaninu Mirarebana fi dohonsa ma weo mewaitawansa fo, weo Allai yuai mea weo mewenunggamiai wesa fefe. Mewaitawansa toyari mantahungno deitawang wedua ne domba rabuang foi, weo Allai mantauni feririsa na Yesusi ne rikafo. ²⁹ Weo iwaitawanaifa weo yontai weru

meara nina mani, wiro bireri kahai mae ambori inontarai karira fea esuai we enai rahang mea we enari kanggani mea, ne tarai toyari serigalao etawio dombafosa weo etansa. ³⁰ Kontai na mantaung mea ambori manea ewemantaunau kaiwo karira ki. Enari tonanai we ewedaya mea mano meroasoia wa mea we mera sarawaifa tuti mera riasa. ³¹ Ampafe metanansiau weduaraifa! Mearomioaifara waroi we defuina botoru mau wa rayai nai na urehu, irurai pampang na diru rahida we yeretawang mea.

³² Ninaifa amani itawing mea to Seng Allai ambori dewawu mea tuti merua mutu na Allai ne Kaiwofo kariri ne bengno dohonai arora fo. Kaiwo nanai kia mambiriu we mea tuti Allai mioang mea tuti fi kiaio dohonai we ne arikangfosa, dohonai we mea kontai ki. ³³ Na irurai tuti Sengnei ne Kaiwofe ne wiro enehutawanai we ambori isobu doi ete ra fuba ria mea kaha. ³⁴ Mewaitawanai we mantaung yau irurai we iru fi siai fo we isobu doi tuti fiang demoyarai we yau tuti mano era ria yau nesa. ³⁵ Na fifiani kontai iwekasina we mea na rurai mambiriu we rufi tonina ne, ambori tafata inontarai ewemambiriu kaha fosa. Weo taromio fianai aino Seng Yesusi mantauni meduraia fo, medu deyo, 'Tatohong fi we tafata inontarai siai mahikai sewa inontarai etohong fi we tata ne.' "

³⁶ Paulusi medua kai wesa fo, disang kapa awebuka riasa tuti wenadi. ³⁷ Ewenadia kaifo efauni, esaia ehai beyari wei tuti enunahi. ³⁸ Enemirorongfoi fituayai paria, weo kaiwo Paulusi medura fo deyo, na rahida bonani to fongna mani wiro ewati ureng ahang kaha.

Ainanaya era tutiri pari arau dautai na kaparifo.

21

Paulusi da to bendari Yerusalemi

¹ Na amenemirorong fituayai amehatai weru mano ewenunggamiei we jemati na Efesusi fosa, ainanaya ametautai to kaparifo ametafai werusara. Ametafai beyari to nu Kosi. Kameaia mani amesuaio nu Rodasi, na nanai ametafai pari beyari ameso na Patara. ² Na Patara amesobu kapari rowei de defai to nu Fenisia, ampafe ameso amea kapari bonani tuti ametafai, ³ ametafaia amewati bera nu Siprusi to rei, mae amehutu bau bendari Tirusi na nu Siria foi. Ametafaia ameso na nanai we deunaung fi kia fo nayai. ⁴ Na nanai amera wa ametuambawa inontarai eraria Yesusi fosa, kontai ameminohi riasa ari minggu bei. Allai Nuaninufi deinawiai wesa ampafe etaunau Paulusi we wiro da to bendari Yerusalemi fanai. ⁵ Manamo amene rahida na nana kaifo, ametawinsa tuti ametafai pari. Era kiai tuti ene wiwing ene arikang era tuti amea paria bendari rea fo. Na nanai na nafarengfo amea kiai ametisang kapa amewemibuka amewenadi. ⁶ Ainanaya ameru na amewaramifoa kai, ametautai to kaparifo tuti ea etaraberasa to ene munu rorong fo aha.

⁷ Ametauoai na Tirusi amewerurang paria bendari Petolomaisi. Na nanai amera wa ametuambawa doroi eroasoai na nana fosa, weo ametohong mahikai wesa, kontai ameminohi riasa rahida bei. ⁸ Kameaia mani, ametafai aha ameso na bendari Kaisarea. Na nanai amera we

inontarai deiriri Kaiwo Mahikai manei wonong fino Pilipusi, i mani manei na eweituo etirisa na Yerusalemi we efata rasulifosa manei dine. Ameminohi riati na ne munufoi rahida beiru teai. ⁹ Ne kamitung itowemana amani Allai dohong mambiriu we itoru we itomadu kaiwo dohonai we kaiwasafoi.

¹⁰ Rahida beiru teaifa mani, inontarai manei wonong fino Agabusi da na Yudea ma. I mani wenabi, inontaraio Seng Allai medu nai, kariri fio ambori kawariai ki, weo kaiwasafu. ¹¹ I da ma kia Paulusi ne aikapurunei, yuti aha wiora mantauni aweng tuti warangfo nayai, ainanaya medu deyo, “Nuaninu Mirarebana foi medu toninai, ‘Mano ne aikapurunei inontarai Yahudi na Yerusalemi fosa eworahi kariri ninai ki, tuti esoari to inontarai Yahudi kaha fosa ewarami rorong fo aha.’ ”

¹² Na kutu ametaramio kaiwofe nanai, amea tuti amene doroi na Kaisarea fosa, amemadu wedua Paulusi ameteyo wiro dontai to Yerusalemi fanai. ¹³ Manamo medu we amea aha ma deyo, “Todoni mesai wedua yau ninai, metohong enehurorongnei fituayai funomaia. Mewaitawanai weo imainenang ampa, amani wiro we etafu yau fo tera kaha, mae we imereha na Yerusalemi we Seng Yesusi kontai.” ¹⁴ Paulusi kiobu tarang we amea ampafe amefotou amemadu weduari fo. Ameteyo, “Bento, todoni kontaio kariri Sengnei ne dawiafoa.”

¹⁵ Amenai tourai na nanaia, mayeai amefantang amene fianggengfo, amera to bendari Yerusalemi arei. ¹⁶ Amene doroi maneiru teai na Kaisarea fosa era tuti amea to inontarai Siprusi manei, wonong fino Menasoni, weo

ameminohi riati na ne munufoi. Menasoni nini daria Yesusi na siari Yesusi niai na nunei.

Paulusi suambawa Yakobusi

¹⁷ Rahida bo amesobu bendari Yerusalemi fo, amene doroi na nana fosa, etamang we amea na enemirorong mirising. ¹⁸ Kameaia mani Paulusi tuti amea amera we ametuambawa Yakobusi. Na nanai mano ewenunggamiei we jemati na nana fosa efanduhisa kontai. ¹⁹ Ametohong mahikai wesa ameru na amewaramia kai, mayeai Paulusi deiririai na mai wesa, kariri fifianai aino Seng Allai niariri kiai na inontarai Yahudi kaha fosa fo.

²⁰ Etaramididau Paulusi kaiwo medura foa kai fo, ea kiai efiai Seng Allai. Mayeai emadu we Paulusi aha eteyo, “Amene doroi bohine waune. Boitawanaifa weo inontarai Yahudi katui ahang kaha, eroaso Yesusi ampa. Ea kiai mani inontarai enemirorong dohong we etohong kariri Kaiwo Musai soi fo na mai saine. ²¹ Wape na fui etaramio kaiwo wetarai kaha kariri wau. Etaramioaifa weo bounau inontarai Yahudi mano enai na nu Yahudi kaha fosa we etohong kariri Kaiwo Musai soi fo fanai, tuti enemitituaio bounausa we wiro ewe-sunati ene arikangfosa fanai, ete etohong kariri koangno Yahudi nei fanai. ²² Inontarai Yahudi eroasoai enai na nina nesa, todoni kontaio ambori etaramioai we bontai kawuru ma we nayai na ninaifa ne, tuti tarahio eteyo enari kanggani wau ki. ²³ Nana mani tatohong fiani e? Tonana mani, nari kariri amene aunaune, ambori ewaitawanai weo kaiwo etaramioai kariri wau nanai wiro tarai kaha. Amani na ninai inontarai itowemana, itorohong kaiwo arerai we Sempaisi

ampa. ²⁴ Ro riasa we mewenadi, we meruairurang mea, tuti bai weduasa na nemu doifea ambori etohong kariri ene kaiwo arerai etohoni nani na mai, tuti ambori metei menumiwa. Ambori fi nari nanai deinawiai we inontarai Yahudi eroa-soa fosa kiai we kaiwo etaramioai kariri wau nanai wetarai kaha, tuti ewaitawanai weo wau kontai bohong kariri Kaiwo Musai soi fo. ²⁵ Mae kariri inontarai Yahudi kahaio eroaso Yesusia fosa mani, ametanatu kaiwo wesa kawuru ampa kariri kaiwo amehutuaia fo, weo wirowi etang fiangno ohonai we saminseni ete aririwangfoi fanai, etang rika fanai, etang andowa munia mireha ne rika deda kaha foi fanai, tuti wirowi emaninawa funoma fanai.”

²⁶ Ampafe kameaia mani Paulusi da ria itowemanafo sitoru, awa enari ruhi nadio eruairuransa foi. Esuai Sempaisi ne Munufoi we eteikaririai we rahida beiru aha ambori nadio eruairuransa foi kiai tuti fiwai etohona fo etohonai ki.

Yahudifosa etafu Paulusi na Sempaisi ne Munufoi

²⁷ Rabuang bo rahida itu fo rerai we kai fo, inontarai Yahudi maneiru teai na Asia ewati Paulusi na Sempaisi ne Munufoi. Ainanaya eha weinontarai bitoya foi enemirorongfoi, mayeai era wa erutawang Paulusi, ²⁸ mae esahu tuturi eteyo, “Inontarai Israeline meaine, memito ma mefata amea wo. Inontarai da mai katitaine kiai mae deunau kaiwasanei we eweiteta we nu Israeli nei, Kaiwo Musai soi fo, tuti Sengnei ne Mununei, andinini! Na ninai doari aha kia inontarai Yahudi

kaha manea esuai to Sempaisi ne Munufoi rongrongfoi kontai aha fui, ampafe enariri werarika.*”

²⁹ (Emadu tonanai we antanafa ewati Trofimusi inontarai Efesusi foi da ria Paulusi na bendarifo. I mani Yahudi kaha dine, tuti enemitituai we Paulusi kiari kawuru to Sempaisi ne Munuorongrongfoe afui fo, mae bireri.)

³⁰ Ampafe bendarifo nikuayai sentenang tuti tatofang kutu nanai kontai kaiwasafai mito ma fianduhi wari Paulusi. Etafari efafari to boriei weru Sempaisi ne Munufoi. Na kutu nanai kontai ehafae Sempaisi ne Munufoi. ³¹ Kaiwasafosa erurai we emung Paulusi tonanai, mae inontarai manei mitoa deikaririai we afai Roma fosa ene komandangfoi, weo bendari Yerusalemi sentenang nikuayai na kaiwasa etohona fosa. ³² Na kutu nanai kontai komandangfoi kia perwira maneiru teai tuti afai manea, era esahera to katai etohong nai foi. Kaiwasafai ewati afai mamuna fosa nanai arahio efotou eboi Paulusi fo.

³³ Komandangfoi da wa tefu Paulusi tuti wiora tate warangfo suru ria afai mamuna mandu uwaramifo na wai besi. Mayeai dutang bera kaiwasafosa kariri Paulusi we i mani mandoni dine tuti fianai aino niari sarawaifa fo. ³⁴ Manamo kaiwasa bitoya foi emadu boyari kaha, manea eteyo dohong sara fininai, manea aha eteyo dohong sara fiwanai. Ehobu tuti ene kaiwofoa komandangfoi urewara kerira, tuti sobu kaiwoariri mai kariri fi wedaya emung Paulusi wea fo kaha. Ampafe demi afai mamuna fosa we ehari to markasi-

* **21:28** Kariri agama Yahudifosa, Yahudi kaha manei suai tono Sempaisi ne Munufoi mani, dohong Munufoi werarika.

foi aha. ³⁵ Na rabuang bo eha Paulusia sobu tehi-foi fo, kaiwasa etohona fosa etohong mambiriu paria aha we emuni, ampafe afaifosa esoduatia. ³⁶ Kaiwasa bitoya foi era ria Paulusi tuti afaifosa na ehurumifo mae ebibe eteyo, “Muni wiruai!”

Paulusi medu we kaiwasa bitoya foi kariri fi etinggairi wea fo

³⁷ Rerai we ete esuai to markasifoi afuifo Paulusi medu we komandangfoi deyo, “Daie, yeo imadu ria wau ararafanaifa.” Komandangfoi yoa wei aha deyo, “Boitawang modu kaiwo Yunani nei e? ³⁸ Tonana mani wau ma wiro inontarai Mesiri di wau kaha fe. Yeitarahi wau mani inontarai Mesirio raminde nanai fianduhi inontarai ewepiaura wering webea (4.000) emainenang na fimamuna emamunara, mayeai kiasa ewawu to katai wemereha kaha foi.” ³⁹ Paulusi yoa aha deyo, “Yau mani inontarai Yahudi di yau, na bendari Tarsusi, bendario wewonong na nu Kilikia foi. Fata yau bohong rahida we yau we imadu we mano emamuna we yau fosa.”

⁴⁰ Ainanaya komandangfoi dohong rahida we medu, ampafe Paulusi doari na tehifoi yuai warang we kiamang tawansa we enemboru. Ainanaya medu wesa na kaiwo Iberani.

22

¹ Medu deyo, “Dai tuti doroi bohine meaine. Metaramididau kariri nehu kaiwo yeiai fifianai aino metinggai yau wea ne.” ² Etaramio Paulusi we medu na ene kaiwo Iberani fenanai, fiei sawa mani yu na enumifo.

Ampafe Paulusifo medu pari wesara, ³ deyo, “Yau mani inontarai Yahudi di yau, itaubau nuhukamiei na bendari Tarsusi foi na nu Kilikia foi, wape ifiebai na Yerusalemi ninai, tuti isobu aunau ria mantaunau fubao Gamalieli na mai kariri Kaiwo Musai soi dohonai we tane werengfesa foi. Ne tarai kariri mea na rahida bonini faini ninai, yau kontai enehurorong dohong we iruraifa paria, inari fi kariri mea ninai we Allai. ⁴ Inontarai eraria Rang Weworu nanisa kiai, wiwing mang, itafusa imunsara emarareha, isoasa to aitamu rorong fo. ⁵ Imami fuba foi tuti Majelisi Agama fosa emaduaiwai we kaiwo yeoai ninai we itofa kaha. Weo ansaino etohong surati bei we yau we ikaria yeinawi we inontarai Yahudi na bendari Damsiki ne. Ambori na surati nani itafu inontarai eroaso Rang Weworu nani tuti ikasa to Yerusalemi we esobu aiboi nayai.”

Paulusi medu kariri todoni Seng Yesusi sahui fo

⁶ “Rahida bo ira wa nanai, ira paria rerai we bendari Damsiki tete rahida rabuang, na tatorang kutu nanai sambewara bei na rorafaisi meu tibohawai wari yau. ⁷ Itawai aweu iwatai na kahofa nuwowongfo, mayeai tarahuo raofui bei medu deyo, ‘Sauluse, Saulusi wo! We fiani e nari kanggani yau ninai?’ ⁸ Ainanaya iroa wei aha yeyo, ‘Daie, mandoni di wau?’ Manamo medu we yau aha ma deyo, ‘Yau Yesusi inontarai Nazareti mano nari kanggani fi di yau.’ ⁹ Inontarai era ria yau fosa ewati sambewaranoi, wape kaiwo raofuifoi medurai we yau foi, eserawawerahai. ¹⁰ Ainanaya yutang bariri aha yeyo, ‘Sengne waune, fianai aino inari ne?’ Sengnei yoa

deyo, 'Boabari wau tuti wuai to bendari Damsiki afui. Na wanai ambori wobu kaiwoariri kariri fikiaio Allai deyo nari fo.' ¹¹ Sambewarafoi dang kai urehu wedaya urehufafa, ampafe nehu mani-wowirifosa ebing yau amesuai to Damsiki.

¹² Na wanai inontarai manei wonong fino Ananiasi. I mano dohong kariri Kaiwo Musai soi fo na mai tuti Yahudi fuba eminohi na nana fosa etatori paria. ¹³ Da ma suambawa yau, doari na enehung dowe medu deyo, 'Sauluse, nehu doroi bohine waune. Fobai uremuwa boti aha!' Na kutu nanai kontaio ifoai urehu iwatiaoi. ¹⁴ Mayeai medu we yau deyo, 'Allai mano tane werengfosa esomi wei foi diri wau kawuru ampa ampafe boitawang fi dawu wea fo tuti boti Yesusi Mano Mirarebana foi tuti taramuo te raofuifoi. ¹⁵ Wau ambori weinontarao boiririai pampang we kaiwasanei kiai kariri fianai aino botioai tuti taramuoia fo. ¹⁶ Wiro bomang waroi ahang fanai, mae na kutu ninai kontaio boabari wau tuti webaptisi. Butang we Sempaisi ambori waraira nemu sasariwai na wonongfo.'

¹⁷ Yarabera yau to Yerusalemi tuti na kutu iwenadi we Sempaisi na ne Munufoi nanai, Allai deinawi fi we yau. ¹⁸ Iwati Sempaisi medu we yau deyo, 'Wukera ruai awemu weru Yerusalemi, weo inontarai ninisa ambori emarira we etaramio kaiwo modu kariri yau wa fefe.' ¹⁹ Wape imadu aha yeyo, 'Oh! Sengne waune, eroaso yau rai, weo ewaitawang kepanaifa weo isuai mai munu agama Yahudi fo we itafu inontarai eroaso wau fosa we irubasa tuti isoasa to aitamufoi. ²⁰ Tonanai kontai we rahida bo nemu woming Stefanusi emuni fo mani, yauo yoari na nanai,

iroa we emunifo kontai. Nanai tera kaha mae yauno iwaitawang wedua mano emuni fosa ene ansungfo ne.’ ²¹ Manamo Sengnei medu we yau aha ma deyo, ‘Modu riwana fanai mae roa, weo ambori yemi wau ro to katai waroi we Yahudi kaha fosa.’ ”

Paulusi deikaririai we i mani Roma dine

²² Kaiwasafosa etaramididau Paulusi we medufo, wape paria kaiwo medurai wefuia fo, amani kariri de da we Yahudi kaha fosa fo, ebibe na mambiriu eteyo, “Inontarai tonana nei mani muni wiruaia, wiro mei we minohi ureng barika ahang kaha!” ²³ Ebibe, ehafa ene ansungfo towana tonina, tuti ehafung kangganangfoi ehafari to yai, weo ehasoua emarareha we Paulusi medu tonana fefe. ²⁴ Ampafe afai mamuna Roma fosa ene komandangfoi demi eha Paulusi to ene markasifoi, ambori etutang berahi na tapapa we ewaitawang fianai aino wedaya Yahudifosa etohong karerai wei nina. ²⁵ Wape na kutu ewora Paulusi we erubati na ene wai weababo fo, medu we perwirafoi deyo, “Tofino na tane hukumi Roma nei mani tarai kariri metohona ne, weo inontarai Roma manei wiro metutang berahi kariri fi metinggairi wea fo kaharai mae meru aiboi soi e?”

²⁶ Perwirafoi tarao kaiwofe nanai, da we ene komandangfoia deyo, “Daie! Bohong todoni e nari toninai nina? Inontarai wani mani Roma dine!” ²⁷ Ampafe komandangfoi da wa dutang bera Paulusi deyo, “Boikaririai we yau, weo taraie wau mani Roma di wau e?” Paulusi yoa wei aha deyo, “Tarai inontarai Roma di yau.”

²⁸ Komandangfoi medu wei aha deyo, “Oh! Raminde nanai ibai doi fuba paria akawuru wo iweinontarai Roma ki.” Paulusi yoa wei aha deyo, “Yo! Ayaranane, wape yau itaubau nuhukamiei weinontarai Roma. Nana mani wemambiriu sewa.” ²⁹ Na kutu nani kontai afai mamuna ete etutang berahi fosa ene tarai toyario isang tuhing ufu doa na iareng. Komandangfoi kontai mitaia denteng kahai weo Paulusi Roma dine, mae anta demi ne afai mamuna fosa ewora funomi fefe.

Paulusi doa na Majelis Agama fosa earomireafa

³⁰ Wape komandangfoi dohong weai paria we deitawang kariri fianai aino wedaya Yahudifosa etinggai Paulusi wei fo. Donio kameaia mani sahu imami baba fosa tuti Majelis Agama fosa kiai we efanduhisa. Ainanaya afai mano ewaitawang wedua Paulusi fosa etisu wai besi foi weruri tuti ehari ma doa na earomireafa.

23

¹ Paulusi seite Majelis Agama fosa, mayeai medu wesa deyo, “Doroi meaine. Paria rahida bonini na enehurorong ketui fuisi iwaitawanaifa weo Sengnei ne awiafo inari kaririai na mai.” ² Na kutu medu tonana ne, imami fuba Ananiasi demi mano doa rurang Paulusi foi bioikobu borong. ³ Ampafe Paulusi medu we imami fuba foi aha deyo, “Wau inontarai taparemu sobaurai weberu di wau. Allai ambori bioi wau ki, weo munohi na nanai binggai yau kariri Musai Kaiwo soi fo, wape mantaung wauno bohong kariri Kaiwo nana kaha

wa, mae bohong sarawaifa, amani bemi inontarai bioi yau.”

⁴ Mano eminohi na nana fosa etei wei eteyo, “Eh! We fiani boi bera Allai ne imami fuba fininai?” ⁵ Paulusi yoa aha deyo, “Oh! Doroi meaine, iserawerahi we i mani imami fuba dine. Tarai na Sengnei ne Kaiwone, rabuang bei dotu toninai:

‘Dohonao meteibera mano ewenunggamiei we kaiwasanei fe.’*”

⁶ Paulusi deitawanaifa weo mano eminohi na Majelisi Agama fosa nana mani, Saduki manea tuti Farisi manea. Ampafe medu wesa deyo, “Doroi meaine, yau mani Farisi di yau, nehu riri-afo kontai na Farisi. Metinggai yau na nina ne, we iroasoaifa weo inontarai emarareha fosa ambori esuwi aha ki.” ⁷ Na kutu etaramioai we medu tonanane, Sadukifosa tuti Farisifosa esawasa pariao wiroweboyari ahang kaha. ⁸ (Weo Sadukifosa eroasoaifa weo wiroweboyari mansuwi-suwi kahai, wewai bireri, tuti nuaninu bireri, wape Farisifosa eroaso ne tonanane kai.)

⁹ Ampafe etawisa fuba beyari. Farisi maneiru teaio ewemantaunau Kaiwo Musai soi fosa etoabarisa etapa Sadukifosa eteyo, “We amea mani inontarai nini wiroweboyari niari sara fi kutea kahaia. Tarahai anture nuaninu te, wewai te manei dino medu wei ne!” ¹⁰ Ehiwasa fuba beyari ampafe komandangfoi mitai dohonao eruhisa emung Paulusi fe. Ampafe demi ne afai mamuna fosa ehari weru katai nani to markasifoiaha.

¹¹ Diru aha ma foi Seng Yesusi doa rurang Paulusi medu wei deyo, “Tawang enemurorong-

* 23:5 Keluaran 22:28

waia mitu! Weo toyari modu kariri yau kawuru na Yerusalemi ampa, ambori modu kariri yau aha na bendari Roma foi kontai ki.”

Yahudi manea eteiruhi kaiwo we emung wora Paulusi

¹² Kameaia, inontarai Yahudi fosa manea efanduhisa emadu ruhi kaiwo we emung wora Paulusi. Efafora beyari na Allai wonongne weo wirowi etampi ete etunung mereha kaha pariao emuni akawuru wo. ¹³ Mano enari tonana nesa ewepiarua sea rai. ¹⁴ Era we imami baba fosa tuti mano ewewafoniai we Yahudi fosa, emadu eteyo, “Amefafora ruhiai ampa weo wirowi ametampi kaha pariao amemung Paulusi akawuru wo. ¹⁵ Ampafe mea tuti mano meminohi na Majelisi Agama fosa mesoi kaiwo anatu feai we afai mamuna fosa ene komandangfoi, weo metutani kiari ma weo toyari meteo metutang berahi na mai aha. Nana mani da ma sobu mea kaharai mae amemainenang kawuru na rang rabuang we amemunia.”

¹⁶ Manamo Paulusi anomang tera manei tarao kaiwofo, ampafe da to markasifoia, deikaririai we Paulusi. ¹⁷ Ainanaya Paulusi sahu perwira manei ma deikaririai wei deyo, “Ka bariboai nini we komandangfoia, weo deyo deikariri fieai wei fefe.” ¹⁸ Ampafe perwirafoi kia bariboaifoi we komandangfoi deyo, “Paulusi mano wiana aita-mufoi sahu yau tuti dutang yau we ika bariboai nini we Dai wau ma, weo deyo deikariri fieai we wau.”

¹⁹ Komandangfoi yu na bariboaifoi warangfo utabera siai we dutang berahi deyo, “Fianai aino boyo boikaririai we yau ne?”

²⁰ Bariboaifoi yoa wei aha deyo, “Yahudifosa emadu ruhi kaiwo kawurua weo etutang wau we aha kameai mani ka Paulusi we Majelisi Agama fosara, we toyari eteyo etutang berahi na mai aha. ²¹ Wape Daie, dohonao roa we ene kaiwofo fe, weo ewepiarua sea etamang na rang rabuang we etoapi ki. Ea kiai efafora na Allai wonongne weo wiwo etampi ete etunung mereha kaha pariao emung Paulusi akawuru wo. Na ninai kontaino emainenang kawuru ampa, etamang terai we roao ene kaiwofo.” ²² Komandangfoi deretawang bariboaifoi deyo, “Oh, tonana mani tarahu kaiwo boyoai we yau fe ampa. Dohonao boikaririai funomai we manei ahang fe.” Ainanaya demi bariboaifoi da wa.

Etanatu Paulusi we Gubernuri Feliksi to bendari Kaisarea

²³ Ainanaya komandangfoi sahu ne perwira mandu, medu we suru deyo, “Mumainenang afai mamuna manea we era tuti Paulusi to Kaisarea diru bonini kontai araha ureng indeata. Amani ewepiaura (200) esiru sondu, ewepiaura kontai eha wombua, tuti ewepiatorua sura (70) etau na kuda. ²⁴ Mumainenang kuda kontai we Paulusi dau nai. Mehari na mai paria sobu Gubernuri Feliksi.” ²⁵ Ainanaya komandangfoi soi surati bei amani dotu toninai:

²⁶ We inong Gubernuri Felikse wau, na
Kaisarea,
Na yau komandang Kladius Lisiasi,

27 Inontarai nini mani Yahudinesa etafuri kawuru ampa tuti kutea reti emunia weraimuna, manamo fiei deyo isahera tuti nehu afai mamuna nesa, nanai doni weinontarai ninai, weo tarahuoai we i mani Roma dine fefe. 28 Enehurorongnei dohong weai paria we yeitawang kariri fianai aino etinggairi wea fo, ampafe ikari to ene Majelis Agama fosara. 29 Manamo awa mani wiro dohong sarafiea kariri tane hukumi Roma ne kahai weo sodai aiboi marareha fo ete we eru aitamuoi. Fi etinggairi wea fo mani reng we ene Kaiwo Musai soi fo terai. 30 Mayeai tarahuoai we eteiruhi kaiwo we emung worai. Ampafe doni isahera yenatui we Dai Gubernuri wau mau ninai. Kontai na ninai yemi mano etinggairi fosa we eha ene kaiwo etinggairi wea fo we wau mau.

Nehu kaiwone werea tonanai.
Mahikaifeai.

31 Ampafe afai mamuna fosa etohong kariri kaiwo komandangfoi deyoa fo. Diru nani kontaio eha Paulusi paria sobu bendari Antipatrisi. 32 Na Antipatrisi kameaia mani etawing mano etau na kuda fosa era tuti Paulusi paria, mae ne fiau era na eawemi fosa etaraberasa to markasifo aha. 33 Mano era tutu Paulusi na kuda fosa era paria sobu Kaisareara arau, eha kaiwo anatu fo we gubernurifo, tuti etohong Paulusi kontai weia. 34 Gubernurifo deto kaiwo anatu fosa kaia, mayeai dutang bera Paulusi we i mani na nu bodoni. Paulusi deikaririai we i mani na nu Kilikia foi,

³⁵ ampafe medu wei deyo, “Yo! Rahida bo mano etinggai wau fosa era ma sobu ninaifa, ambori ikutu kaiwone ki.” Ainanaya demisa eha Paulusi to munu Mananu Herodesia we ewaitawani nayai.

24

Yahudifosa etinggai Paulusi na Gubernuri Feliksi arongreafo

¹ Rahida ring aha mani imami fuba Ananiasi tuti mano ewenunggamiei we Yahudi fosa ebia to Kaisarea arau. Eha inontarai sewai na hukumi Roma foi manei, wonong fino Tertulusi, ebaiti we medu tuti ene kaiwofo. Era to gubernuri-foia we etinggai Paulusi. ² Ampafe eha Paulusi ma, ainanaya Tertulusi doari ayai medu we Feliksi deyo, “Inongwa Dai Gubernure, ru wang gubernurife waroi maua, donio ameminohi na mai wiro amesobu dadirafea kaha, weo Dai wau wewai paria. Tuti nari fiwaworu bitoya ampafe Yahudine amea amene nunei denteng pari aha. ³ Ne nanai kiai na doni kontai ametato wau, ametohong mahikaifeai pampang. ⁴ Wape ambori wiro nemu rahidane kai funoma kaha mani, todoni mani taramuo amene kaiwo fininai, amene kaiwone werea arora.

⁵ Inontarai nini kerira paria, na doni kontai amesobui we wedaya mamuna bitoya ria Yahudinesa tuti i wenunggamiei kontai we mano etau we inontarai Nazareti foi ne aunafo. ⁶ I kontai niari fi werarika we Allai ne Munufoi kawuru ampa, ampafe ametafuri. [Amenemirorong we amehutu kaiwo kariri Kaiwo Musai soi we amea fo, ⁷ wape komandanio Lisiasi sikahera kiari weru amea na tapapa, tuti demi amea amera we wau

ma.]*⁸ Ampafe mantaung wau butang berahi mani ambori taramuoaifa wetarai kariri kaiwo fuba ametinggairi weai ninai ki.”⁹ Yahudi fuba eminohi na nana fosa kontaio eroa tuba kaiwo Tertulusi medura fo.

Paulusi meduai kariri fi Yahudifosa etinggairi wea fo

¹⁰ Mayeai gubernurifo urekamang Paulusi we medu. Ampafe medu deyo, “Iwaitawanaifa weo Dai wau mani inontarai kutu kaiwo na nu Yahudi nei waroi ampa. Aiwedaya mani ifaraise paria we yoa na aromureane we imaduai kariri kaiwo etinggai yau weai ninai. ¹¹ Dai mantaung wau ambori wera weai we boitawang kaririai ki, weo wiro rahidafeai waroi kaharai, arahio rahida suraya boru da wa wanai, amani ira to Yerusalemi we iwenadi nayai. ¹² Amani wiro Yahudinesa esobu yau we imamuna we manei na Sempaisi ne Munufoi ete ifanduhi kaiwasa we amehuayai ametohonai na munu agama fo ete na katai siai na bendarifo kaha. ¹³ Ea kontai wiro ebiriu we etohong fiainawiafea we Dai wau kariri fi etinggai yau weai nina kaha. ¹⁴ Imadu tarainei weo isomi we Allai mano amene werengfosa esomi wei foi, amani kariri Rang Weworuo esahuai we wetarai kaha fo. Wape yau kontaio iroaso Kaiwoariri fubao Musai tuti nabifesa esoi kiai foi. ¹⁵ Ne tarai toyari ea ninai, yau kontai enehutawanai we Allai weo kaiwasa fuba mireha nei kiai, mano ebeng fosa tuti mano eharira fosa, ambori esuwi aha ki.

* **24:7** Ne tarai toyari kaiwo na 8:38, amani fafongfa manei soi kariri Sengne ne Kaiwone amani kaiwo rabuang ninai mantauni dohonai we kaiwo ming tuarai.

¹⁶ Nanai wedaya mani, irurai pampang na mai ambori enehurorong ketui fuisi mirarebanai we Allai tuti inontaraine kiai.

¹⁷ Tuti yari wariai defuina beiru teaia, ampafe yarabera yau to Yerusalemi aha, ika doi fata fo we nehu inontarai Yahudi na nana fosa, mano ene parifi fosa, tuti we yohong korbani we Seng Allai na ne Munufoi kariri Kaiwo Musai soi fo. ¹⁸ Rahida bo ewati yau na Sempaisi ne Munufoi we inari finana fo mani, iruai yaua imararebanai kawurua kariri Kaiwo Musai soi fo ampa. Kontai manea efau etoari na nanai ria yau kaha tuti iwedaya moroafeai na nana kaha. ¹⁹ Mae rahida bonani na nanai Yahudi maneuru teai na nu Asia foi etinggai yau. Tarai yohong sara fieaifa mani, inontarai nani saino todoni mani rahida bonini faini etinggai yau na Dai aromureane reto. ²⁰ Ete bento mae mano ninisa emadu kariri fi kerira fiani dino esobuai na yau we inari ne na rahida bo Majelisi Agama fesa ehutu kaiwo fenanai fa ne. ²¹ Tarahi fi esobu teraifa mani kaiwo rabuang beyario imadurai fa wesa yeyo, ‘Metinggai yau ma yoari na ninaifa ne, weo irosoaifa we inontarai emarareha ne ambori esuwi aha ki.’ ”

²² Feliksi wiro yoaso Yesusi kaha, wape deitawang kepang Seng Yesusi ne Rang Weworu foi, ampafe tarao Paulusi medu tonanane kife kaiwofo deyo, “Metamangnao komandani Lisiasi da ma akawuru wo ikutu kaiwone ki.” ²³ Ainanaya demi perwirafoi kia Paulusi aha we deitawang weduari, wape dohong rahida wei kontai we ne maniwowirifosa era ma etuambawari tuti efatari.

Paulusi deiriri kariri Yesusi we Feliksi bineng Dursilai uru

²⁴ Rahida beiru teai aha, Feliksi binengno Dursilai, i mani wiwing Yahudi dine, ura to kataifo aha ma. Feliksi demi we Paulusia ehari ma doa na uaromireafu tuti utaramididauwi medu kariri todoni taroaso Yesu Kristusi fo. ²⁵ Wape rabuang bo Paulusi medu kariri todoni taenemirorong mesi na Seng Allai urengreafo, tatawang tata weru fi mai kaha fo, tuti aiboio we mano enari fikarira fosa ambori esodairai na rahida Sengnei daraberahi nai aha ma foi nana ne, Feliksi mitai paria ampafe medu wei deyo, “Oh! Nemuboru mainanaya mae barabera wau aha wo, kio nehu rahida aha wori isahu wau aha ki.” ²⁶ Kontai na nanai enetawanai paria we Paulusi biaiti na doifeai ambo sawini da. Ampafe demi we ehari pampang ma weo medu riati.

²⁷ Wape we defuina boru aha, Perkius Festusi yiwang Feliksi weo wegubernuri na nanai. Tuti Feliksi deyo kia we Yahudifosa enemirorongfoi, ampafe sua Paulusi niai pampang na munu aitamu foi.

25

Paulusi medu we kia ne kaiwofo dautai to Kaisari

¹ Na rahida bo gubernuri Festusi si aweng so bendari Kaisarea foi, rahida botoru aha mani dautai to Yerusalemi arei. ² Na nanai imami baba fosa tuti mano ewewafonia we Yahudi fosa, eha kaiwo etinggai Paulusi wea fo wei aha. ³ Etutani paria we dohonsa enemirorong mirising, amani

demi we Paulusi we ehari to Yerusalemi ma. Etutani tonana weo na mamunggasai emainenang we emung worai na rang rabuang. ⁴ Manamo yoa wesa aha deyo, “Wape i eru aitamuoi na Kaisarea tuti yau kontaio katu mani yarabera yau to wanai aha. ⁵ Ampafe dohong sarafieai fa mani, ne mahikai mani metemi mene mano ewewafonia wasa era ria yau to wanaia weo etinggairi nayai.”

⁶ Festusi ne rahida sura teai na Yerusalemi mayeai daraberahi bia to Kaisarea aha. Kameaia mani deyo kiutu kaiwofo ampafe demi eha Paulusi to arongreafoa. ⁷ Na kutu ureng kawariaio sa fo, Yahudio era na Yerusalemi ma fosa esoru wariri, mae etinggairi we fi maraba paria. Wape fi etinggairi weai nanai wirotuhong fiainawiafeai we deinawiai we kaiwo tarai kaha.

⁸ Ampafe Paulusi medu kariri fi etinggairi wea fo deyo, “Wiro yohong sarafieai we Yahudi amene Kaiwo Musai soi fo ete we Allai ne Munufoi ete we Mananu Kaisari kaha, mae etinggai funong yau.”

⁹ Wape Festusi de kia we Yahudifosa enemiro-rongfoi, ampafe medu we Paulusi aha deyo, “Maya we ro to Yerusalemi we ikutu nemu kaiwone naya ne?”

¹⁰ Paulusi yoa wei aha deyo, “Bereri kontai! Na Mananu Roma foi wonongfo na katai nini kontai kutu kaiwo Yahudifesa etinggai yau wea ne. Weo boitananai ampa weo wirotuhong sarafieai we Yahudinesa kaha. ¹¹ Mae taraie inari sarafieai kariri eteyofo we isobu aiboi marareha fo mani imainenang we imereha kaririai. Wape etinggai yau funoma mani, mantei kontaio wirotuhong biriu we dohong yau wesa kaha. Ampafe todoni kontaio

yutanaifa we yautai to Kaisari Roma foi we kiutu nehu kaiwone nayai.”

¹² Ainanaya Festusi medu ria ne mano efatai we etohong kaiwo aunau wei fosara, mayeai medu wei aha deyo, “Butang we ka nemu kaiwone to Kaisari, ampafe todoni kontaio ro we Kaisari rai.”

Paulusi doa na Mananu Agripai tuti Bernikei uaromireqfo

¹³ Rahida beiru teai aha mani, Mananu Agripai tuti Bernikei ura na wang mananu fo we uwati Festusi. ¹⁴ Une rahida beiru na nana fo, ampafe Festusi deikaririai we suru kontai kariri Paulusi we Yahudifosa etinggairifo. Medu deyo, “Na ninai inontarai manei wiana munu aitamu foi na raminde Feliksi wegubernurifa paria iriwani aha ninai. ¹⁵ Rahida bo ira to Yerusalemia foi fo, imami baba fosa tuti mano ewewafoniai we Yahudi fosa, eha ene kaiwo etinggairi fo we yau ma tuti eteyo yohong aiboifeai wei. ¹⁶ Manamo imadu wesa aha yeyo, ‘Yo! Wape na hukumi Roma nei mani, inggai manei we dohong sarafieai, wiwo ohoni tono ne aitetafosa ewarami rorong fo funoma kaha, mae i tuti mano etinggairi fosa emadu weai na mano ehutu kaiwo fosa akawuru wo.’ ¹⁷ Ampafe rahida bo era ma foi, wiwo yemang aha kaha, mae kameaia mani ifanduhisa tuti yemi we Paulusia ehari ma doari na arohureane. ¹⁸ Na kutu Yahudifesa emadu kariri kaiwo etinggairi wea foa kai fo, yeitarahio etinggairi we fi sarawa feai, manamo bireri. ¹⁹ Mae fi etinggairi wea fo mani kariri ene agamafoi tuti kariri inontarai mano wonongno Yesusi foi. Yesusi nini mireha ampa, wape Paulusi nunggamiei mitubaru beyari

we suwi ahangfa. ²⁰ Iserawerahai weo todoni wori isobu kaiwoariri kariri fi etinggairi wea fo ki, ampafe yutang berahi aha yeyo, miaya wori da to Yerusalemi we ikutu ne kaiwofo nayai. ²¹ Wape Paulusi kiming nung beyari, dutang we kia ne kaiwofo dau we dadaifo aha, demang we Mananu Kaisari kiutu kaiwofo. Donio yemi afai mamuna fosa ehurumi na munu aitamu foi, paria isobu rahida we yenatui to Kaisari.” ²² Ainanaya Agripai yoa we Festusi deyo, “Yau kontai ye tarahuoi.” Festusi yoa aha deyo, “Mahikai, tonana mani aha wori taramuoi ki.”

²³ Kameaia mani etadung Agripai tuti Bernikei suru kariri wang mananu fo ma, usuai to munu emadu nai foi ria afai mamunao baba fosa tuti mano ewewafoniai na bendari fosa. Mayeai Festusi demia we eha Paulusi ma. ²⁴ Ainanaya Festusi doari ayai medu deyo, “Mananu Agripa wau, tuti nehu inontarai bohine mea kiai. Yahudinesa kiai na mano na Yerusalemi fosa tuti na Kaisarea nesa etinggai inontarai nini we yau ma, tuti etawiai pampang, ebibe eteyo mei we minohi ureng barika kaha. ²⁵ Wape wiro isobu fi dohong sarawai kutea kahai we sobu aiboi marareha fo. Tuti mantauni dawiai we kia ne kaiwone dau to Kaisari, ampafe iroa kontai kawuru ampa we yenatui to wanaia. ²⁶ Wape wiro isobu kaiwo mai feai kariri fi etinggairi weai ninai we isoi kaririai ambori yenatuai tutiri tonon Kaisari kaha. Aiwedaya ikari to mearomireafe ma ninai. Enehutawang mea paria, reantenang mani we Mananu Dai Agripa wau, weo rahida bonini ambori isobu kaiwo mai feai kariri inontarai nini na ne kaiwo etinggairi wea ne ki. ²⁷ Weo enehutitu-

aitaifa weo anatu funong inontarai ru aitamuoi manei awiai, wape wiro oi kariri fi dohong sarawa fo kaha, nana mani beng kaha.”

26

Paulusi medu kariri kaiwo etinggai wea fo na Agripai arongreafo

¹ Ainanaya Agripai medu we Paulusi deyo, “Bento, modu kariri fi etinggai wau wea wa.” Ampafe Paulusi yuai warang we dohong mahikai wesa mayeai deyo, ² “Inongwa Mananu Agripae. Enehutituai isobu mai paria we rahida bonini imadu kariri fi kiaio Yahudifosa etinggai yau wea ne na aromureafe ne, ³ reantenang mani weo wau boitawang kepanai na mai kariri Yahudinesa ene koangwausi tuti kaiwoariri etohona fo. Ampafe enehutawanaifa, tawang wau we taramudidau sua nehu kaiwone.

⁴ Yahudinesa kiai ewaitawanaifa na mai kariri fifianai aino raminde iwebariboai kaharai mae inari, reantenang na nehu katai itaubau nuhukamiai naya fo, paria inai rahansa na Yerusalemi. ⁵ Wiro arahio iwaworu wesa nina kaha. Tarahio emaya fea reti, ea kontai emadu kariri yau, weo na reantenangfo yau mani Farisi di yau. Farisinesa mani enemirorong dohong we enari kariri Kaiwo Musai soi fo na mai paria, sewa mano siai fosa. Yau kontai tonana. ⁶ Kontai rahida bonini yoa na mearomireafe ninai, tutira fino iroaso kaiwo Allai dererai kawuru we amene werengfia foi. ⁷ Ne kaiwo dererai nanai kontai aino inontarai Israeli rabuangno suraya boru foi kiai etamang weai, diru rahida erurai we enarifi

we Seng Allai pampang ninai. Dai mananune waune, kaiwo dererai nanai iroasoai kontai, aiwedaya Yahudinesa etinggai yau nayai ninai.

⁸ Wape we fianie Yahudine wiro meroasoai we Allai duwi inontarai emarareha fesa kahai ninai?

⁹ Raminde nanai mantaung yau kontai enehurorong tonanai we irurai we inari fifiani kontai we inari kanggani Yesusi inontarai Nazareti foi wonongfo. ¹⁰ Ne nanai kontai aino raminde inari na bendari Yerusalemi ne. Rahida bo isobu surati yoasoai bei ria imami baba fosa foi, isoa kaiwasa eraria Yesusi fo bitoya paria. Nanai tera kaha, mae rahida ehutu kaiwo we esobu aiboi marareha fo mani, yau kontai iroa weai. ¹¹ Na munu agama Yahudi bong fo kontai inari kangganisa bitoya paria tuti yawisa weo etawing ene eroasoafu tuti eteibera Yesusi. Enehurorongnei wiuwu paria ampafe nuhuaisa to bendari siai na nu siai kontai.”

Paulusi kiorang kariri todoni Seng Allai sahui fo

¹² Paulusi medu pampang, deyo, “Dai mananune waune, enehurorong nani wedaya ika surati yoasoai bei na imami baba fosa na ene mambiriufo we ira to bendari Damsiki. ¹³ Ampafe na nehu rang rorong fo tete rahida rabuang, iwati sambewara bei na rorafaisi meu wape sambewarai nani fiabai sewa wofaisi, tibohawai wari yau tuti mano era ria yau fosa. ¹⁴ Ametau kiai aweu amewatai na kahofa nuwowongfo, mayeai raofui bei medu we yau na kaiwo Iberani meu deyo, ‘Sauluse, Saulusi wo! We fiani e nari kanggani yau ninai? Boiaya nehu kaiwo iwiwiang wau nai ne mani, ambori maraba we wau.’ ¹⁵ Ampafe yutani aha yeyo,

‘Daie! Mandoni di wau?’ Sengnei yoa we yau aha ma deyo, ‘Yau Yesusi mano nari kanggani fi di yau. ¹⁶ Wape yeyo boabari waua boa tiraifa, weo rahida bonini yeinawi yau we waune mani, yeo iruai wau wewoming we yau ambori boiriri kariri fianai aino rahida bonini botioaifa kariri yaune tuti kairiri fifianai aino ambori yeinawiai ahang fo. ¹⁷ Yau yerara wau weru nu Israeli nei sentenang, tuti weru inontarai Yahudi kaha fosa na nu siai fo. Yemi wau ro wesa. ¹⁸ Ro wesa weo fobai euremifo, amani kasa weru mamantitifo to sambewarane ma, tuti nano Saminsen ne mambiriufo tonon Allai wararorongne aha, ambori eroaso yau, tuti Allai waraira ene sasarifo tuti yuaise we ne inontarai.’ ”

Paulusi kiorang kariri fi yu fo

¹⁹ “Ampafe Mananu Agripa waune, irurai paria we inari kariri fi iwatioai ria Sempaisi nanai na mai we beyari. ²⁰ Imadurai we kaiwasanei kiai we todoni kontaio etaraberasa weru ene sasarifo, era we Allai aha ma tuti eteinawiaifa na eminohi toa wau weo anture etaraberasa weru ene sasarifi ampa. Kaiwo ninai imadurai reantenang na bendari Damsiki mayeai na bendari Yerusalemi tuti na nu Yudea foi sentenang, we Yahudifosa tuti we Yahudi kaha fosa na nu siai fo kontai. ²¹ Nanai aino wedaya Yahudinesa etafu yau na Sempaisi ne Munufoi, tuti erurai we emung yaua imereha. ²² Wape paria rahida bonini Seng Allai sawing warang we yau kaha, mae derara yau pampang, donio yoari na ninaifa imadu kaririai we kaiwasanei kiai, inontarai fuba tuti inontarai katui. Fianai aino imadurai ninai wiro kaiwo siai

fea kaha, mae Kaiwo nabifosa tuti Musai emadurai kawurua fo aine,²³ amani Mananu Mampariri Allai dereria foi, todoni kontaio sodai dadira ria inontaraine tata, mireha tuti andino wereantenang pari suwi na marareha rorong foi ne, ambori na ne mambiriu nanai, kia sambewarafo we Yahudine tata tuti Yahudi kaha fosa, amani feriri tata.”

²⁴ Paulusi kiorang kariri fi niari fo paria mai nana fo, Festusi bibe mambiriu wei deyo, “Wefiauwo ampa! Aunau fuba wobui nani kiai dohong wauwa wouwou!” ²⁵ Wape Paulusi yoa wei aha deyo, “Inongwa Dai Festuse! Wiro iwefiauwo kaha, kaiwo imadurai ninai tarai, tuti wiro dadira kaha. ²⁶ Mananu Agripai kontai deitawang kaiwo imadurai ninai na mai, donio imatai we imadu worawa kaha mae imadu parai na arongreafe ninai. Iroasoai we Mananu Agripai wiro sera we wea kaha, weo fi imaduri nini kiai wiro fi dadiwa fea kaha, mae fi kaiwasa bitoya ewati para fine. ²⁷ Mananune waune roaso kaiwo nabifesa emadurai ninaifa ete bireri e? Yeitawanai roasoifa.”

²⁸ Ainanaya Agripai dei wei aha deyo, “Boitarahio mawa arora we wau wedaya yau weo iweKristeni ahera toninane ne?” ²⁹ Manamo Paulusi yoa wei aha deyo, “Ahera ete waroi ete, iwenadi we Allai ambori Mananune wau tuti Dai mea kiai, mano rahida bonini metarami yau we imadu feninai, ambori mene tarai kariri yau ki, tarahio aitamu isodairi nini.”

³⁰ Ainanaya Mananu Agripai, gubernuri tuti Bernikei kontai kaiwasa fuba fianduhi na nana foi kiai etoabarisa era to borieia. ³¹ Etoari na borieifo emadu wawerasa eteyo, “Inontarai nini

wiro dohong sarafieai we sodai aibo marareha fo ete we ru aitamuoi.” ³² Ainanaya Agripai medu we Festusi deyo, “Inontarainei dawo we kia ne kaiwone to Kaisari, bireri fea reti rahida bonini kontaio da to boriei weru munu aitamu nei.”

27

Paulusi dontai to Roma

¹ Emaduraia futuayai we ametafai to Italiafo, etohong Paulusi tuti mano siaio ewatai na aitamu rorong fosa, etohonsa to perwira Yuliusi mano wenunggamiei we afai mamuna rabuangno esahui we ewonomi fino *Afai Mamuna Kaisari* fosa warang rorong fo we deitawansa. ² Ainanaya ametauo kapari rowei, mayeai ametafai. Kapari nani defai na bendari Adramitiumi ma, tuti de defai soa maino bendari watai na nu Asia foi. Aristarkusi dontai ria amea* kontai, i mani inontarai Makedonia dine na bendari Tesalonika.

³ Diru nania kameai mani ameso na bendari Sidoni. Yuliusi niari sua Paulusi na mai paria, ampafe dohong rahida wei we da wa suambawa ne maniwowirifosa na nanai, ambori efatai na fianai aino enerorongfoi dohong weai we sobua fo. ⁴ Na nanai ametauoai ametafai pari, wape wanang kiobu amene wa fongfo, ampafe amehutu rurang nu Siprusi eneung to rei taha foi. ⁵ Mayeai ametubapa nufoi, amewerurangno rawanang nu Likia foi tuti Pamfilia foi uaromi weai mandau fo, paria ameso na bendari Mira na nu Likia foi. ⁶ Na nanai perwirafoi sobu kapari rowei defai na

* **27:2** Lukasi mano soi kaiwone dong kontai.

Aleksandria ma, de defai to nu Italia. Ampafe kia amea to kapari nani aha.

⁷ Amewerurang kataifoi manamo amesahera kaha, paria rahida beiru teai arahi amesobu bendari Kinidusi. Wape wanangfoi wiro mering na wea kaha, ampafe wiro ametafai mimoya kariri ametafai wea fo kaha, mae amefoberahai bau nu Kreta foi rea do wanansai foi arau. Ametari urefang Salmone we ambori wedua amea weru wanangfoi. ⁸ Wanangfoi ming ameara amebeng kahai wari urefangfoi, paria mayeai amesoa na katai bei wonong fino *Raing Mahikai*, kataifoi kefang we bendari Lasea.

⁹ Rabuang bonani mani amene rahida bitoya naia, paria rahida Yahudifesa ewepuasa nai fi da wa, ampafe rahida we ametafai na mai ne mani bireri ampa. Nanai wedaya Paulusi deunasa deyo, ¹⁰ “Doroi bohine meaine. Enehutituitai we meteo tatafai pari, wape nana mani ambori tawao ne karirafu, amani kaparinei, fianggeng tahari nei, tuti inontaraine tata kontai.” ¹¹ Wape perwirafu taraoi kaha, mae tarao te kapteni tuti mano ne kaparifoi fo. ¹² Kaiwasa na kaparifoi bitoya eroa kontai we ametafai weru kataifoi, weo nafareng amesoa nayai nanai wiro denteng we danunanangfo ne diru neungfo mani kaparifoi dewohi mimoya naya kaha. Ampafe enemitawanai we ametafai ahera wa amesoa na bendari Feniksi, ambori amenai nai pariao rabuang bo danunanangfoi ne diru neungfo kai. Feniksi mani katai weraing na nu Kreta foi dine, katai denteng we deduka mani kapari dewohi nai, kataio wiata miara to do wanangfui foi.

Dedukai ming kaparifo

¹³ Rahida bonani wanansai marirahi bia. Ampafe mano kapari fosa ewaitarahio maringfoi wiwainsa we etafai finanai. Ampafe esahera erabi kamutufoi, mayeai ametafai amewerurang nafareng Kreta foia. ¹⁴ Wape ametafai tourai, mayea mani dedukai wanang murang siai na amenemiung dorei nei, ¹⁵ ampafe tebao kaparinei, ming kaparineia denteng kaha. Kaparifo wirowe mambiriu we dapa wanangfoi ahang kaha, ampafe ametawing amea wanangfoi kia te ameara. ¹⁶ Ametadaria tete nu katui bei, wonong fino Kauda, mandau, ampafe wedua amea kuteai. Na nanai fiatasa kuteai we erabi wa anduai fo to kaparifo awiai. ¹⁷ Erabiai awiai, mae kaparifo mantauni kontai efautawania mitubaruna wai. Kontai ematai dohonao saya amea na sayari pinangno wiatai kefang we rawanang Libia foi fe, ampafe etisu arawingfo to kofa mae wanangfoi kia te ameara. ¹⁸ Wanangfoi bia pampang tuti andeisafoi ming kaparifo pampang ampafe kameaia mani, fianggeng kaparifo esoari to rawanangfoi finanaya. ¹⁹ Rahida sua aha foi, wanangfoi siai mambiriu aha, ampafe mano eru fi na kapari fosa esoa nari fianggeng amehari foi wei aha. ²⁰ Rahida beiru pampangna fo, wirowe amewati sobu wofaisi tuti awaha kutu bei aha kaha. Wanangfoi wirowe finahang na weai aha kaha, mae biriu pampang na diru rahida, donio dohong amea pariao amenemirorong fituayai we amesobu maine mani bireria.

²¹ Rahida beirua fo wirowe etampi kaha, ampafe Paulusi da wa doa rahansa, medu wesa deyo,

“Doroi meaine. Raminde metaramio nehu aunaune ne, wiro tatafai weru Kreta kaha reti, tasodai karira toninane kahai ki. ²² Wape yeunau mea we dohonao mematai fe. Weo mea kiai wiro manei kontaio niai kaha, mae kaparinei terai. ²³ Weo diruafa Allai mano ne yau nei tuti isomi wei nei, ne wewai manei da ma doari ria yau. ²⁴ Medu we yau deyo, ‘Pauluse, mutai fanai. Weo boari na Kaisari arongreafo we kiutu kaiwo we wau rai. Tuti na Sempaisi ne enewawufo, yoa we nemu nadiwai, ampafe kaiwasa fuba metafai ruhiai ninisa ambori manei niai kaha, mae ekaharai weru ne karirafu ki.’ ²⁵ Ampafe mematai fanai mae menemitawanai, weo iroaso Allai, we fianai aino medura ne wiro sofa kaha, mae ambori finanai kaririai ki. ²⁶ Wape wanangnei ambori kia tatarao sotaba tata na nu bei ki.”

²⁷ Diru bo suraya boa foia mani, wanangfoi so amea na rawanang Adria foi towana toninai. Rerai we diru rabuang mani inontarai erufi na kapari fosa enumiruainsoai we kaparifo reri we reifo. ²⁸ Ampafe etu maraing bei aweu we etitua kariri rawanangfoi berorongfo. Etituara mani berorongfo rerai meteri piaru. Touraia etitua aha mani berorongfo rerai we meteri piarea surawa. ²⁹ Ematai we dohonao kaparifo defai ubahai na kamirang fe, ampafe etu kamutu boa na kapari fui fo, mae enemitawanai we kadono ahafoi sikera kameai. ³⁰ Mano erufi na kapari fosa enari we efononansa weru kaparifo, ampafe etu wa anduai fo aweu, mae enari anggari we ete etu kamutu na kapari fongfo aha. ³¹ Wape Paulusi medu we perwirafoi tuti afai mamuna fosa deyo, “Mano

erufi na kaparife ninisa, enayai na kaparinei kaha mani, mea kiai ambori menai ki.” ³² Ampafe afai mamuna fosa etoaria eferang kutu wai anduai foi, tuti anduaifo dedaria.

³³ Wiro ahafoi tibau kaharai mae, Paulusi dutansa we etampi, deyo, “Rahida suraya boa mau fininai, wiro metang fiea kaha, mae metamang terai na menemirorong weansarai paria.

³⁴ Ampafe yeyo, ambori meweinontarai mani wepararu metampi kuteai. Mematai fanai weo mane wau kontai wiro numurandaung kutu bei niai kaha rai.” ³⁵ Medua kai tonanafo, kia rotifo wenadi tutirai we Allai na earomireafo, ainanaya fiobabau rotifo tuti dang. ³⁶ Ampafe ea kiai enemirorong wemambiriu aha tuti etampi kontai.

³⁷ Kaiwasa fuba na kaparifo amewepiaurawa pitorua sura suraya wonang (276). ³⁸ Ametampi pariao amemamosi, mayeai ehabi patibu amehari na kaparifo to rawanangfoi, ambori kaparifo seayai.

Kaparifo sayari

³⁹ Ahafoi fiorarisia mani, inontarai kapari fosa ewati arei reifo, ewati raing bei tuti ne nafafoi deuroi, wape ewaitawana kahai we katai bodoni dine. Ampafe enemirorong we etafai arei we saya kaparifo na nanai. ⁴⁰ Ainanaya eferang kutu wai kamutu fo daisui to kofara, kontai etisu wai ewora tawang ne bo irua foi nai foi, mayeai eruai arawingfoi na kapari fongfo we defai kaparifo to nafarengfo arei. ⁴¹ Manamo kaparifo defai tourai arei, mayeai fongfoi sayaria pepayai

na nafa wiatai arau, mae fuifo andeisa biohaia wenukahai beyari.

⁴² Afai mamuna fosa enemitituaitai we emung mano eru aitamusa fosa, weo ematai dohonao manei deriai arei nafarengfo wewu fe. ⁴³ Manamo perwirafoi suasa, enerorong we ambori Paulusi sodai mararehafo konta fanai. Ainanaya demi mano eteri naria fosa erobusa eteri fafong to rei. ⁴⁴ Mae mano eteri rirewa fosa erutawang na wonggang abirarungno kaparifo, we eteri nai to rei kontai. Na rang tonanane amea kiai amesobu reifo na mai.

28

Paulusi na nu Malta foi

¹ Ameteri arei ametoari kai na reifoa, arahio amewaitawanai we nu ametoari nai nani mani wonong fino Maltai. ² Kaiwasa na nu nanisa, etohonsua amea fo mahikai pari beyari. Etamang we amea na mai tuti enari adia we amea we ameharuruai, weo metangfoi ming, tuti kataifo denunanang paria. ³ Paulusi da kehafung ruhi aimasa we dohonai to adiafoi arau we ameharuruai. Niari tonanayao adiafoi data karerai ampafe tawai memuna manei dariai na kutu siari nanai mandiei kiria mutu na Paulusi warangfoi. ⁴ Na kutuo kaiwasa nu fosa ewatioai we tawaifi sawai na Paulusi warangfi nana fo, emadu wawerasa eteyo, “Inontarai nini, tarahi weming inontarai dine, donio kiaharai weru dedukarasi to rei mandei, wape tane seng mano kiutu kaiwo na mai nei sawini kaha, mae demi tawaini kirifi, ambori mireha.” ⁵ Wape Paulusi kifasaya tawaifo weru warangfoi to adia rorong fo arau, mae mantauni

wiro niuruainso pirahai kutea kahaia. ⁶ Kaiwasa nu fosa enemituitaitai we katu wori warangfoi bebara tuti mireha sau tantuma. Wape etamangna manamo wiro sodai karirafea kaha, ampafe enemituitaitai aha eteyo tarahi i mani seng dine.

⁷ Inontarai fiebai na nufoi wonong fino Publiusi, ne kahofafeai wiatai kefang na nanai. Na en-erorong denteng wenoti ameara ameminohi riati rahida botoru. ⁸ Rabuang bonani mani tamang wia na fatafoi terai we ne tarai meninggapoi tuti amasori. Paulusi da wa wenadi wei, yuai warangfoa wa saui ampafe denteng. ⁹ Fi Paulusi niari we mano meninang finani, wedaya kaiwasa fuba meninang na nu foi era we Paulusi ma tuti niarisa ebeng. ¹⁰ Kaiwasa nanisa etato amea paria tuti etohong mahikai paria we amea, kontai rahida bo ameteyo ametafai foi, efata amea eha fianggeng bitoyao amewepararui foi we ameha ria amea na kapari wowongfo.

Paulusi dontai na nu Malta foi to bendari Roma

¹¹ Amene embai botorua kai na nu Malta foi, mayeai ametafai to Roma aha. Kapari ameton-tai nai foi mani defai na Aleksandria ma, tete danunangfo ne diru neungfo ampafe dewohi na nanai. Na kaparifoifongfo, erarai aririwang seng, amani arikang tantamuruio uwonomi fino Kastori tuti Poluksi. ¹² Ametafaia amesoan rean-tenang na bendari Sirakusi, ametawohi na nanai rahida botoru. ¹³ Na nanai ametafai aha amesoan na bendari Regiumi. Kameaia mani wanang saibia, ampafe sotuba amea amesahera paria donio rahida botoru kawuru mae, amesoan na bendari Putioli na nu Italia foi anina. ¹⁴ Na nanai amesobu

doroi eraria Yesusi manea tuti ewenoti ameara ameminohi riasa na nanai ari minggu bei. Na tonanane amera wa amesobu bendari Roma foia. ¹⁵ Inontarai na Romao eroaso Yesusi fosa etarami kaiwo kariri amea, ampafe era ma etamang we amea. Manea etamang na katai Hotel Botoru foi, mae manea era pari ma etamang we amea na Kondirora Apiusi. Rabuang bo Paulusi sobusa nana fo, enerorongfoi mitubaru aha, tuti wenadi dohong mahikai we Allai.

Paulusi kiorang na bendari Roma

¹⁶ Rahida bo amesobu bendari Roma foi fo, parenta Roma fosa etohong Paulusia minohi siai na munu bei, mae etohong afai mamuna manei deitawani.

¹⁷ Rahida botorua, Paulusi sahu ruhi mano ewe-wafoniai we Yahudi enai na nana fosa. Efan-duhisa ma medu wesa deyo, “Doroi meaine, wirowohong sarafieai we kaiwasa Yahudi nesa kahai, ete we tane koangno weriria na tane werengfesa ma foi kaha. Tonanai ki wape Yahudifosa etafu yau na Yeruselemi tuti etohong yau to inontarai Roma nesa ewarami rorong ne. ¹⁸ Rahida bo emadu kariri nehu kaiwone nai foi, wirowohong fisarawaifeai ria yau we isobu aiboimarareha fo kaha, tuti mano ehutu kaiwo fosa eteyo etawing yau. ¹⁹ Manamo Yahudifosa etapa kare yau, ampafe donio yawiai we ika nehu kaiwone yau to Kaisari Romafi ma ninai. Inari toninane wirowohong nehu fieai we yinggai inontarai Yahudi nesa kaha. ²⁰ Nanai aino wedaya mani yutang mea ma we imadu ria mea ninai, weo eru aitamu yau nina

mani, tutira fino Mamparirio inontarai Israeli ne taenemitawani we da ma feriri tata foi.”

²¹ Ainanaya emadu wei aha eteyo, “Pariao rahida bonini kontaio wiro amesobu surati bei kariri wau na Yudea ma kaha, tuti tane doroi era na wanai ma fosa wiro manei deikariri fieaifa ete medu kaiwo karira feai kariri wau kaha. ²² Wape ameteyo ametarami kariri nemu roasoawa, weo amea kiai ametaramioai kawurua we na doni kontai, inontarai eteibera aunau roaso nani.”

²³ Ampafe emadu ruhi rahida bei we efanduhisa nai. Rahida bo etareri nani kaiwasa bitoya era ma efanduhisa na Paulusi munu minohi nai foi. Na kameaifo paria sobu ramindena medu kaririai wesa kariri todoni Allai weMananufu. Na Kaiwo Musai tuti nabifosa esoi fo, Paulusi yurai paria we deunausa ambori eroasoai weo Yesusi mani Mananu Mampariri dine. ²⁴ Manea eroaso kaiwo medura fo wape manea kontai eroaso kaha. ²⁵ Ampafe wiro enemirorong boyari ahang kaha, esawasa tuti era weru kataifoi, donio Paulusi medu kaiwo ninai deyo, “Fianai aino Nuninu Mirarebana fi medurai na nabi Yesayai we mene werengfia fo tarai kaririai ampa. ²⁶ Medurai deyo,

‘Roa modurai we kaiwasa ninisa boyo,

“Metaramioai pampang wape metafu kahai ki;

Meuremifo nai nayai pampang wape meseraweifa ki.”

²⁷ Weo kaiwasa nini enemituaitafo rehaibu ampa,

ehobu etaramifo ampa tuti etabung wedua euremifo ampa.

Weo tonana kaha mani,

tarahio euremifo ewati, etaramidaungfo
 etaramioai, tuti enumikamieifo
 enemitituaitaifa,
 ambori etaraberasa weru ene sasarifo we
 yau aha ma tuti ifaririsa.’*”

²⁸ Ampafe Paulusi medu wesa deyo, “Metarami ma! Mea kontai mene tarai tonana kariri fi nabifosa emadurai nanai. Ampafe Allai denatu ne Kaiwo Mahikai kariri feriri tata ne tonono inontarai Yahudi kaha fosa, tuti ea etaramioai tuti etohong kaririai ki.” [²⁹ Paulusi medu tonanaifara kai fo, Yahudifosa esawa wawerasa tuti era weru kataifoia.]*

³⁰ Paulusi niai na bendari Roma defuina boru, minohi na ne munu mantauni biaiti foi, tuti piraiaise paria we kaiwasa bitoya paria era ma etuambawari na ne munufoi fo. ³¹ Manea wiro etohong weduari kaha, donio na wiro mitai kahai kiorang kariri todoni Allai weMananufu tuti kariri Seng Yesus Kristusi.

* **28:27** Yesayai 6:9, 10 * **28:29** Arawangno 28:29 ne tarai toyari kaiwo na 8:38, amani fafongfa manei soi kariri Sengne ne Kaiwone amani kaiwo rabuang ninai mantauni dohonai we kaiwo ming tuarai.

Sempaisi Ne Kaiwo Mirarebanai New Testament in Ambai

copyright © 2010 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Ambai

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Ambai

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-03-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files
dated 29 Jan 2022

a4b461f1-cd72-5074-9be0-b39efea15ceb